T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

GÜRCİSTAN - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE GÜNEY OSETYA SORUNU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Aydan BAKHISHOVA

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

GÜRCİSTAN - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE GÜNEY OSETYA SORUNU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Aydan BAKHISHOVA

Yard. Doç. Dr. Buket ÖNAL

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

GÜRCİSTAN - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE GÜNEY OSETYA SORUNU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Aydan BAKHISHOVA
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 24.01.2018/03

Jüri Başkanı: Ünvanı Adı SOYADI **(İmza)**
Yrd. Doç. Dr. Buket Önal

Jüri Üyesi: Ünvanı Adı SOYADI **(İmza)**
Yrd. Doç. Dr. Fatma ANIL Öztop

Jüri Üyesi: Ünvanı Adı SOYADI **(İmza)**
Yrd. Doç. Dr. Gökmen Kılıçoğlu

Jüri Üyesi: Ünvanı Adı SOYADI **(İmza)**

Jüri Üyesi: Ünvanı Adı SOYADI **(İmza)**

(Jüri, Yüksek Lisans için en az üç, Doktora için en az 5 öğretim üyesi ile oluşur)

KOCAELİ 2017

TEŞEKKÜR

Çalışmamda her zaman bilgileri ile beni yönlendiren, değerli zamanını ayırarak destek ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yard. Doç. Dr. Buket ÖNAL'a sonsuz teşekkür ediyorum. Ayrıca; çalışmam sırasında her zaman destekte bulunan sevgili annem Natiga Bakhishova'ya ve sevgili babam Enver Bakhishov'a şükranlarımı sunarım.

Aydan BAKHISHOVA

İÇİNDEKİLER

ÖZET iii

ABSTRACT iv

KISALTMALAR v

HARİTA LİSTESİ vi

ŞEKİL LİSTESİ vii

TABLO LİSTESİ viii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN VE GÜNEY OSETYA'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TARİHİ GEÇMİŞİ

1.1. GÜRCİSTAN'IN GENEL ÖZELLİKLERİ VE ETNİK YAPISI 6

1.1.1. Gürcistan'ın Konumu 7

1.1.2. Gürcistan'ın Etnik Yapısı 9

1.1.3. Gürcistan'ın Jeopolitik Özellikleri 12

1.1.4. Tarihi Süreç İçinde Gürcistan 14

1.2. GÜNEY OSETYA'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TARİHİ GEÇMİŞİ 20

1.2.1. Güney Osetya Bölgesinin Coğrafi Konumu 20

1.2.2. Tarihi Süreç İçinde Güney Osetya 23

İKİNCİ BÖLÜM

AB - GÜRCİSTAN İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

2.1. BAĞIMSIZLIK SONRASI GÜRCİSTAN'IN YENİDEN YAPILANMASI 26

2.2. AB – GÜRCİSTAN İLİŞKİLERİ 30

2.2.1. AB Komşuluk Politikası Öncesi Gürcistan İle İlişkiler 30

2.2.1.1. TRACECA - Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia 33

2.2.1.2. INOGATE - Interstate Oil and Gas Transport to Europe 35

2.2.2. AB Komşuluk Politikası Sonrası Gürcistan İle İlişkiler 37

2.2.3. Diğer AB - Gürcistan Destek Projeleri 42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'IN GÜNEY OSETYA SORUNU AÇISINDAN İNCELENMESİ VE SORUNUN ÇÖZÜMÜNE DAİR AB'NİN ROLÜ

3.1. GÜNEY OSETYA SORUNUNUN TARİHÇESİ 47

3.1.1. Sovyetler Birliği Döneminde Güney Osetya Sorunu 47
3.1.2. 1990-2000 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler 50
3.1.3. 2000-2009 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler 56
3.2. SORUNUN ÇÖZÜLMESİNDE AB ROLÜ 68
3.2.1. Savaş Öncesi AB - Güney Osetya İlişkileri 68
3.2.2. Savaş Sonrası İlişkiler 74
3.3. GÜNÜMÜZDE GÜNEY OSETYA SORUNU 85
SONUÇ 89
KAYNAKÇA 93

ÖZET

Yirminci yüzyılın sonlarında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşünden sonra etnik çatışmalara zemin hazırlanan Güney Kafkasya, Rusya ve Avrupa ülkelerinin çıkarlarının etkilendiği bir bölge oldu. Güney Kafkasya'daki ayrımcılık sorunuyla karşı karşıya olan ülkelerden biri olan Gürcistan, coğrafi konumu bakımından daima bölgedeki güçlü devletlerin jeopolitik ilgi alanında olmuştur.

Ağustos 2008 olayları sırasında, Güney Osetya çatışması, yerel çatışmalardan uluslararası çatışmaya dönüştü. Bu da, bölücülüğün şimdiye dek olduğundan daha büyük felaketlere yol açabileceğini bir kez daha kanıtlamaktadır. Rusya ile Gürcistan arasındaki diplomatik ilişkilerdeki sıkıntılı durum günümüzde de devam ederken, sorun halen uluslararası alanda çözüme kavuşmuş değildir.

Genel olarak, Batı siyasi görüşüne atıfta bulunarak, Güney Kafkasya ihtilafı konusunda Avrupa Birliği (AB) politikasında yer alan değişiklikler AB güvenlik stratejisinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, AB'nin ekonomik çıkarları da Güney Kafkasya'ya daha fazla dikkat gerektiriyor. Son olarak, AB'nin jeostratejik çıkarları sadece ABD ve Rusya'nın çıkarlarıyla rekabet etmekle kalmıyordu.

Gürcistan, yaşanan sorun nedeniyle artık Rusya ile tek başına kalmış, Güney Osetya ve Abhazya bölgelerini büyük olasılıkla sonsuza kadar kaybetmiştir. Rusya ise hem Güney Osetya ve Abhazya olaylarında hem de Kırım ilhakı ile bölgenin yegâne gücü olduğunu bir kez daha göstermiş ve Sovyetlerin yıkılmasından dolayı rehavete kapılan AB'ne gözdağı vermiştir. AB ise bölgedeki büyük etkinliğine rağmen izlediği ikili strateji nedeniyle bölgede ABD ve Rusya'ya görece daha zayıf kalmaktadır. Bölge üzerindeki stratejik hedeflerini gerçekleştirmek için AB'nin nüfuz alanını ekonomik konulara ek olarak politik açıdan da bölgede etkisini göstermesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gürcistan, Güney Osetya Sorunu, Rusya, Gürcistan - Avrupa Birliği İlişkileri

ABSTRACT

In the late twentieth century, after the collapse of the Soviet Socialist Republics (USSR), the South Caucasus, which prepared the ground for ethnic conflict, became a region where the interests of Russia European countries are affected. As one of the countries facing the discrimination problem in the South Caucasus, Georgia has always been a geopolitical interest of the powerful states in the region in terms of its geographical position.

During the August 2008 events, the South Ossetian conflict was transformed from local conflict to international conflict. This once again proves that the separatism can lead to greater catastrophes than it is to the present. While the troubled situation in diplomatic relations between Russia and Georgia continues today, the problem is not yet solved in the international arena.

In general, the changes in the European Union (EU) policy regarding the South Caucasus conflict stem from the EU security strategy, citing the Western political view. On the other hand, the economic interests of the EU also require more attention to the South Caucasus. Finally, the geostrategic interests of the EU do not only compete with the interests of the US and Russia, but at the same time it appears that the EU is inadequate in some cases.

Georgia, because of the South Ossetia conflict, has been left alone with Russia now, and it has probably lost its territories in South Ossetia and Abkhazia forever. Russia has shown once again that it is the only force in the region after the South Ossetia and Abkhazia conflicts and as well as the annexation of the Crimea, and has intimidated the EU, which has overcome by drowsiness because of the collapse of the Soviet Union. The EU, despite its large activity in the region, remains weaker than the United States and Russia in the region due to the bilateral strategy it is pursuing. In order to achieve its strategic objectives on the region, the EU's authority must influence the region politically as well as economic issues.

Key Words: Georgia, South Ossetia Conflict, Russia, Georgia - European Union Relations

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGS: Avrupa Güvenlik Stratejisi
AK: Avrupa Konseyi
AKP: Avrupa Komşuluk Politikası
YKP: Yakın Komşuluk Politikası
ENPI: European Neighbourhood and Partnership Instrument
BDT: Bağımsız Devletler Topluluğu
BM: Birleşmiş Milletler
BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
NATO: North Atlantic Treaty Organization
RF: Rusya Federasyonu
M.Ö.: Milattan Önce
CENTO: Central Treaty Organization
TRACECA: Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia
TACIS: Technical Aid to the Commonwealth of Independent States
TANAP: Trans Anatolian Natural Gas Pipeline Project
ICG: International Crisis Group

HARİTA LİSTESİ

Sayfa No.

Harita 1: M.Ö.830 - M.S. 1020 yıllarında Gürcistan 15
Harita 2: 1184 – 1230 yıllarında Gürcistan 16
Harita 3: 1516-1555 yılları arasında Gürcistan 17
Harita 4: 1810 yılında Gürcistan 18
Harita 5: Güney Osetya konumu 21
Harita 6: TRACECA Rotalar 34
Harita 7: INOGATE Bölge Haritası 36

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1 : 2007-2013 yılları döneminde hayata geçirilen aktiviteler 41

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Güney Osetya Demografik Yapısı 22
Tablo 2: AB'nin Abhazya ve Güney Osetya'ya Yönelik Politikaları 73

GİRİŞ

Güney Kafkasya, yüzyıllardır Asya'dan Avrupa'ya birçok devletin istilasına uğramış, birçok defa yıkılıp yeniden dirilmiş, doğu ile batıyı bir köprü gibi birbirine bağlamış, eşsiz zenginliklere sahip iken halkına yâr edilmemiş çilekeş topraklardır.

Güney Kafkasya, doğudan Hazar Denizi, batıdan Karadeniz ile sıkıştırılmıştır. Kuzeyden Büyük Kafkas Sıradağları ile Rusya, güneybatıdan Türkiye ve güneyinden ise İran ile çevrelenmiş bölgede Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan bulunmaktadır. Yüzyıllardır kavimlerin geçiş yolu olması nedeniyle, bölgede etnik çeşitlilik fazladır. Etnik çeşitliliğin fazla olması nedeniyle bölge üzerinde iç çekişmeler de yüzyıllardır bitmemiştir. Bölgenin tarihi insanlık tarihine kadar uzanmakla birlikte, günümüzdeki etno-siyasi yapısı 1600'lerden sonra oluşmuş, özellikle 1700'lü yıllardan itibaren Güney Kafkasya, Rus, Osmanlı ve İran gibi 3 büyük imparatorluk tarafından tampon bölge olarak kullanılmış, birbirleri arasındaki güç gösterileri sonucunda bölge elden ele geçmiştir. 20.yüzyılın başlarından itibaren, Sovyetler'in bölgede uygulamış olduğu demografik zayıflatma politikası nedeniyle, bölgenin etnik yapısı dağılmış ve bu dağıtılmış olan etnik yapıların da birbiri ile çatıştırılması nedeniyle böyle kaynayan kazana dönüşmüştür. Bu sayede bölünmüş etnik yapıların tekrar birleşip güçlenmesi engellenmiştir, ayrıca merkezi otorite de bölgedeki gücünü bu ayrıştırılmış etnik yapılar üzerinde baskı unsuru olarak kullanmıştır.

Yirminci yüzyılın sonlarında, SB'nin çöküşünden sonra, yıllar boyunca bölgede uygulanan etnik bölücülük politikası nedeniyle, etnosiyasi çatışma alanına dönüşen Güney Kafkasya, ABD, Rusya ve Avrupa ülkelerinin etkisiyle çıkar çatışmalarının yaşandığı bir bölge olmuştur.

Bu çıkar çatışmalarının merkezinde, Güney Kafkasya'nın zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olması, Doğu – Batı arasında kavşak görevi üstlenmesi, Orta Asya'nın Avrupa'ya açılan kapısı olması nedeniyle jeopolitik olarak çok önemli bir konuma sahip olması yer almaktadır. Bağımsızlıklar sonrası, Güney Kafkasya'da, Azerbaycan zengin doğalgaz ve petrol yataklarına sahip olmasıyla bölgede zenginlik

açısından diğer iki ülkeden farklılaşmaktadır. Ermenistan ise Rusya ile olan yakın bağları ve Avrupa ve ABD'de bulunan çok güçlü lobisi ile ön plana çıkmaktadır. Gürcistan ise, hem yer altı zenginlikleri bakımından yetersiz, hem de lobi bakımından dışarıda destek görmeyen bir ülke iken, bunlara karşın, bölgede açık denizlere kıyısı olan tek ülke olması nedeniyle hem Orta Asya'nın hem de Azerbaycan'ın Batı dünyası ile en kısa yoldan bağlantı kurabileceği yegâne ülke olması sebebiyle bölge için vazgeçilmezdir.

Sahip olduğu jeostratejik değer nedeniyle bölgede önemli bir yeri olsa da, sahip olduğu karışık etnik yapısı nedeniyle Gürcistan, hem bölücülük sorunuyla uğraşmakta, hem de elverişli coğrafi konumu itibariyle sürekli olarak büyük devletlerin jeopolitik ilgi alanına girmektedir. Özellikle bağımsızlık sonrası süreçte yörünge kayması yaşayan Gürcistan, Rus baskılarına boyun eğmemek adına yüzünü Batı'ya çevirmiş, Gürcistan'ın ihtiyaçları ile AB ve ABD'nin bölgedeki, özellikle de enerji hatlarındaki, menfaatleri birbiriyle kesişmesi nedeniyle aralarındaki yakınlaşma, Rusya'nın arka bahçesi olan Güney Kafkasya'daki çıkarlarını ve bölgesel güvenliğini tehlikeye sokmuştur. Bu şekilde dış güçlerin de devreye girmesiyle, zaten bölgedeki "dondurulmuş" gerginlik daha da artmıştır.

Ağustos 2008'de yaşanan Güney Osetya sorunu aslında yıllar boyunca biriken sinirin patlaması olarak da nitelendiriledirilebilir. Öyle ki, Gürcü-Oset çatışması, Rus İmparatorluğu'nun yıkılması sonrası oluşan kargaşa döneminde, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin ilk büyük ölçekli çatışmalara dönüşen etnosiyasi çatışmasıdır. Bu çatışmalar sonucunda 20 Nisan 1922 tarihinde Güney Osetya'ya Gürcistan SSCB toprakları bünyesinde Muhtar Vilayet statüsü verilmiş, bu olayla ilk ayrılık sinyalleri de ortaya çıkmıştır.

Yıllar içinde, patlamaya hazır bir volkan gibi, bazen hareketlenip bazen de durgun döneme geçen Güney Osetya sorunu, Ağustos 2008'de artık bölgesel ayrılıkçı düşünceden devletlerarası çatışma aşamasına geçmiştir. Bu durum bölücülük faaliyetlerinin engellenmemesi durumunda, sonrasında daha büyük felaketlere yol açacağının göstermektedir. Rusya ve Gürcistan arasında diplomatik

ilişkilerde yaşanan çatışmalı konular, her iki tarafın kendi taleplerinden taviz vermemesi nedeniyle hâlâ çözüme kavuşmamıştır.

Genel olarak, Batılı devletlerin izlediği politikaya dayanarak konuyu incelersek, AB'nin Güney Kafkasya çatışmaları ile ilgili politikalarında yaşanan değişiklikler, öncelikle AB'nin güvenlik stratejisinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, AB'nin ekonomik çıkarları da Güney Kafkasya'ya daha fazla ilgi göstermesine neden olmuştur. Son olarak, AB'nin jeostratejik çıkarları, bölgede geniş etki alanlarına sahip ABD ve Rusya'nın çıkarları ile sadece rekabete girmekte, hatta bazı durumlarda çatışmaktadır. Öyle ki, Sovyet sonrası bağımsızlığını kazanan ve hâlâ iç çatışmaların olduğu ülkelerin (Ukrayna-Kırım, Gürcistan-Güney Osetya ve Abhazya, Azerbaycan-Dağlık Karabağ) NATO üyeliği konusu ABD'nin temel hedefi iken, AB ise Rusya ile yaşanacak yeni çatışmaların kendilerine yansımasını istememesi nedeniyle bu üyeliklere karşı çıkarak NATO içinde ABD-AB arasındaki fikir ayrılıkları açıkça görülmektedir.

Bu çalışmanın temel konusu, Gürcistan – Güney Osetya sorununun nedenleri tespit etmek ve bu soruna karşı dış güçlerin, özellikle de AB'nin, yaklaşımlarını inceleyerek detaylı fikir sahibi olmak ve karşılaştırmalı analizlere dayalı yorumlar sunmaktır. Gürcistan - Güney Osetya sorununu etkileyen asıl faktörler, bu faktörlere AB, ABD, Rusya gibi dış güçlerin etkisi ele alınacaktır. Rus-Gürcü savaşına dönüşen sorunun sonraki dönemlerde ne gibi değişimlere uğradığına değinilecektir.

Çalışmanın amacı; Güney Osetya sorununun Gürcistan üzerinde oluşturduğu etkiyi analiz ederek, hem AB'nin sorun üzerine yaklaşımları hem de AB-Gürcistan ilişkilerinin günümüze kadar nasıl geliştiği üzerine akademik çalışmalara katkı sağlamaktır. Sovyetlerin dağılması sonrasında mirasçısı olan Rusya için Batı dünyasında "Rusya artık sıradan bir ülke mi?" sorusunun sorulduğu yeni dünya düzeninde, "AB, 'acaba' Sovyetlerin yerini alıp yeni süper güç olur mu?" sorusu da sorulmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın diğer bir amacı da bu iki soruya cevap bulmaktır. Bu kapsamda Rusya ve AB'nin bölge üzerindeki etkilerini, Gürcistan – AB ilişkilerinin jeopolitik önemini ve Gürcistan – AB – Rusya üçgeninde Güney

Osetya sorununu incelemek ve "Beş Günlük Savaş" olarak adlandırılan savaş sonrası dönemdeki tepkileri detaylı olarak analiz etmek amaçlanmıştır.

Bu çalışmada kurulan temel varsayım, jeopolitik zenginlik odağında olan küçük devletler/etnik yapılar, himayesi altına girebileceği bir güç arayışındadırlar. Bu tez içeriğinde de anlatılacağı üzere, Güney Osetya'nın tarihi emellerini gerçekleştirmek uğruna uzun yıllardır sürdürdüğü Rusya'ya ilhak olma isteği ve Güney Osetya sorunu nedeniyle Rusya ile Gürcistan arasında yaşanan "Beş Günlük Savaş" sonrası Gürcülerin ABD ve AB'nin koruması altına girme çabaları bu varsayımı destekler niteliktedir. Bu varsayıma, bu tez içeriği dışında verilebilecek birkaç örnek şu şekilde olabilir: Yemen iç savaşında merkezi yönetimi ele geçirmeye çalışan Husiler, uzun yıllardır Ortadoğu üzerinde hâkimiyet kurmak isteyen İran'ın desteğine ihtiyaç duyması, Yemen merkezi yönetiminin de Husilere karşı İran'ın bölgedeki rakibi olan Suudi Arabistan'ın koruması altına girmesi, ayrıca Kore Savaşı sırasında Kuzey Kore'nin 38. enlemi askerleriyle geçmesi sebebiyle Güney Kore'nin ABD ve Batı'nın himayesine girmesi ve sonrasında ABD ve BM destekli güçlerin karşı saldırısı sonrası ise Kuzey Kore'nin Çin ve Sovyet yönetimlerinin desteğini alması. Öte yandan diğer bir varsayım ise Rusya'nın hâlâ bölge üstü bir güç olduğu ve AB'nin ise birlik içinde tek ses olunamaması nedeniyle gerçek anlamda Rusya'ya karşı bir "güç" olamadığıdır. AB, bir yandan Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü savunurken, enerji ve ekonomik bağımlılığı nedeniyle Rusya ile olan ilişkilerinin de bozulmasını istememesi ikinci varsayımı da destekler niteliktedir.

Bu tez sırasında yaşanan sıkıntılar, konunun *de facto* olarak çözümsüzlüğü çözüm olarak kabul edildiği için ve uzun süredir konu ile ilgili aksiyon alınmamasından dolayı güncel kaynakların bulunmasında sıkıntı yaşanmıştır. Ayrıca Rusya'nın Güney Osetya sorunu ile ilgili Ağustos 2008'de yaşanan savaş sonrası AB ve uluslararası gözlemcilerin bölgeye girişini kısıtlaması nedeniyle AB – Güney Osetya ilişkisi ile ilgili kaynaklara erişimlerde sıkıntı yaşanmıştır. Bu sıkıntılar, "Günümüzde Güney Osetya Sorunu" başlığında da değinileceği gibi, güncel Avrupa Komisyonu raporlarında da belirtilmektedir.

Bu çalışmada, tez, kitap, bilimsel makale, haber ve raporlar gibi birçok basılı ve elektronik kaynaklardan yararlanılmıştır. Bunun yanında, çatışma tarafları ile ilgili detaylı bilgilere ulaşmak için tarafların orijinal dillerinde yazılmış kaynaklara da başvurulmuştur. AB – Gürcistan ilişkileri için AB tarafından yayımlanmış resmi raporlar kaynak olarak kullanılmıştır.

Bu tez üç aşamadan oluşmaktadır:

Birinci bölümde, Güney Kafkasya hakkında ön bilgiler sunulmaktadır. Ayrıca tezin asıl unsurları olan Gürcistan ve Güney Osetya'nın, coğrafi ve genel özellikleri ile tarihi geçmişleri tanıtılmıştır. Ayrıca bölgenin jeopolitik özellikleri incelenmiştir.

İkinci Bölümde, Gürcistan'ın Sovyetler Birliğinden bağımsızlığını kazandığı yıl olan 1991'den sonraki süreçte nasıl yeniden yapılandığı incelenmiştir. Bu kapsamda ülkedeki önemli siyasi olaylar ve kişiler irdelenmiş, 1991'den günümüze olan gelişim izlenmiştir. Öte yandan bu bölümde, AB – Gürcistan ilişkileri detaylıca incelenmiş, bu ilişkiler kapsamında yapılan enerji, ulaşım, insan hakları, finansal destek, gıda güvenliği vb. projeler ve programlar anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, Gürcistan'ın yaşamış olduğu Güney Osetya sorununun tarihi süreç içerisinde nedenleri ile birlikte gelişimi incelenmiştir. Güney Osetya sorununun bölgesel çatışmadan ülkelerarası bir savaşa dönme süreci olan Rusya ile Gürcistan arasında yapılan "Beş Günlük Savaş" ve sonrasında yaşanan olaylar ile AB'nin Güney Osetya sorununa olan yaklaşımı ve çözüm çalışmalarının incelemesi yapılmıştır. Ayrıca bu bölüm, Güney Osetya sorununa ait günümüzdeki durumu da kapsamaktadır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise, genel değerlendirmeler yapılmış, soruna taraf olan yapıların faaliyetleri incelenmiş, dış güçlerin karşılaştırmalı analizleri yapılarak sorunun neden – sonuç denkleminde çözümü ve bunlara istinaden yorumlar yer almıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN VE GÜNEY OSETYA'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TARİHİ GEÇMİŞİ

1.1. GÜRCİSTAN'IN GENEL ÖZELLİKLERİ VE ETNİK YAPISI

Karadeniz'in ve Hazar Denizi'nin arasında yer alan bölgeye Kafkasya denmektedir. Kafkasya'nın adı ilk kez M.Ö. 490'da Yunanlı yazar Aiskhylos'un "Zincire Vurulmuş Zevk ve Eğlence" romanında geçen "Kavkaos Dağı" deyimde geçtiği söylenir. Eski Yunanlılarda bu durumun rastlanması, Karadeniz'deki İyon kolonicilerine bağlanmaktadır. Eski Yunanlılardan sonra bu deyime Romalılar da "Kavkaus" terimi olarak coğrafyada ve Rönesans'tan sonra ise Hümanistlerin eserlerinde, "caucasus, caucasia, caucasie" şekillerinde kullanılmaya başlamıştır (Kırzıoğlu, 1993: s. 15).

Gürcistan, Güney Kafkasya içerisinde yer almaktadır. Bölgenin etrafı batıda ve doğuda Karadeniz ve Hazar ile çevrilidir. Kuzeyinde bir set gibi uzanan Kuzey Kafkas sıradağları ve doğuya doğru yükselen dağlar coğrafi açıdan tüm sınır güvenliğini sağlamaktadır. Ayrıca coğrafi yapısı durumu ile yüksek dağ vadilerinden, verimli ovalara kadar büyük çeşitliliğe sahiptir. (Karabayram, 2007: s. 109).

Gürcistan toprakları dağlıktır. Kuzeyde yükselen Kuzey Kafkas Sıradağları, doğuya doğru yükselen Küçük Kafkaslar dağ sırası bulunmaktadır. Ülkenin batı kısmı boydan boya Karadeniz'in kıyısıdır ve doğudaki Kakhetian Düzlükleri komşusu Azerbaycan sınırına kadar uzanmaktadır. Ayrıca ülke Surami Dağları ile batı ve doğu olarak ikiye bölünmektedir. Ülkenin Kuzeybatısında Abhazya, Güneyinde Osetya bulunmaktadır, bu iki bölge Rusya'ya güneyden komşudur. (Wright, 1996: s. 135-136)

Bulunduğu coğrafya nedeniyle önemli jeopolitik konuma sahip olan Gürcistan komşularından daha önemli avantajlara sahiptir. Gürcistan Karadeniz sahilinde olan bir devlet olduğu için Kafkasların açık denizlere çıkışı olan tek devleti olması ile büyük önem kazanmaktadır. Ülke bölgenin kilidi gibi görünmesine rağmen ne Ermenistan gibi yurtdışında güçlü bir lobiye ne de Azerbaycan gibi zengin doğal kaynaklara sahip değildir.

Gürcistan'ın bulunduğu coğrafi konum açısından sahip olduğu en olumsuz yön ise etnik yapısının karışık olması ve bu yüzden de etnosiyasi çatışmalara gebe olmasıdır. Tiflis'le, Rusya'yı birleştiren yolların kontrolü Abhazlar ve Osetlerin denetimindedir. Ermenistan-Gürcistan sınırında Azerbaycan Türkleri, Gürcistan Türkiye sınırında ise Ermeniler yaşamaktadır. Bütün durumlarda Gürcistan'ın komşu devletlerle kara ilişkisi iç etnik bölgeler üzerinden sağlanmaktadır.(Karabayram, 2007: s.109)

Bugün Gürcü halkının yaşadığı topraklar, Kafkasya'nın güneyinde yer alan coğrafi-siyasi bölge olan Transkafkasya içerisinde yer alır. İpek ve baharat yolları üzerinde bulunan Transkafkasya kelime anlamı Kafkas Ötesi anlamına gelir. Bu ifadenin coğrafi bir konumu gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Ruslar, Kuzey Osetya'nın başkentinin adına, "Kafkas'a hükmet!" anlamına gelen Vladikavkas adını vermişlerdir. Bölgenin Ruslaştırılması "Kafkas'a Hükmet" emri verildikten sonra tamamlanmış olup 1784'te Vladikavkas şehri kurulmuştur. Gürcistan; Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, Rusya ile komşu ve batıda boydan boya Karadeniz'e kıyısı olan bir ülkedir. Ülkenin yüzölçümü 69.700 km2 ve başkenti Tiflis'tir. (Kafkasevi, Kuzey Osetya, 2007)

1.1.1. Gürcistan'ın Konumu

Gürcistan, Güney Kafkasya'da yer almaktadır. Matematik konumu, 41' ve 44' kuzey enlemleri ile 40' ve 47' doğu boylamlarında yer alır. Komşuları kuzeyde Rusya, güneyde Ermenistan ve Azerbaycan, güneybatısında Türkiye'dir. Karadeniz ülkenin batı sınırını belirler. (Ocak, 2012: s. 10)

Gürcistan'ın kuzeyinde RF (Dağıstan, Çeçenistan, Kuzey Osetya, Kabarday-Balkar Özerk Cumhuriyetleri), doğusunda Azerbaycan, güneyinde Ermenistan, güneybatısında Türkiye bulunmaktadır. Yaklaşık kara sınırlarının uzunluğu 2000 km'dir ve Karadeniz'e 310 km'lik sahil şeridi vardır. Gürcistan kuzeyinde Kafkas sıra dağları ve güneyinde Transkafkas dağlar ile çevrilidir. Ayrıca ülkenin merkezi tektonik bir yapıya sahiptir. Tarıma elverişli büyük ovalar ve platolar Karadeniz kıyısından Alazani Vadisine kadar uzanan bölgede yer almaktadır. Ülkenin batısında görülen iklim ılık ve nemli Akdeniz iklimine benzer yarı tropik iklimdir, doğusunda ise Alp Dağları'nın iklim özelliklerini andıran kara iklimi hâkimdir. Bu iklim değişikliğinin en önemli faktörü ülkeyi doğu ve batı olmak üzere ikiye ayıran Likhi Sıradağlarının etkisidir. Kafkasların en fazla yağış alan ülkesi olup ayrıca Karadeniz kıyısındaki yıllık yağış miktarı 2.000 mm'nin üzerindedir. Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te ortalama yıllık sıcaklık değeri 12.8 ºC'dir. İklim ve coğrafyası ile Gürcistan, geniş bir bitki örtüsüne sahiptir. Bu durum bölgeye gelen turist ve araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Ülkenin yaklaşık olarak %35'i ormandır. Bu ormanlık alan içerisinde yetişen ağaçlar meşe, çam, kayın, ceviz ve fındık ağaçlarıdır. Ülkede çok sayıda akarsu kaynakları bulunmaktadır. Ülkenin en büyük akarsuları Rioni, Inguri, Kura ve Mktvari'dır. Taşımacılığa müsait olmayan bu akarsular ülkenin hidroelektrik enerjisi üretimi için büyük öneme sahiptir. Ülkede 850'den fazla göl, çok sayıda termal kaynak olmak üzere 2.000 civarında mineral su kaynağı bulunmaktadır. Ülkenin başlıca yüksek dağları; Shkana (5.068); Janga (5.059) ve Kazbegi (5.033)'dir. (Esen, 2011: s. 2)

Yer altı kaynakları bakımından zengin olan Gürcistan dünyanın en zengin manganez yataklarından birine sahiptir. Manganez rezervlerinin yaklaşık 222 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Ülkenin sahip olduğu çeşitli yer altı kaynakları şunlardır; bakır ve demir cevherleri, obsidyen, arsenik ve akik taşı gibi mineraller, kurşun, çinko, molibden. Ayrıca ülkede yaklaşık 300 milyon ton kömür rezervi vardır, fakat bu çıkarılan kömür yeterli kaliteye sahip değildir. Enerji kaynakları yetersiz olan Gürcistan bu açığını ithalat ile çözmeye çalışmaktadır. Ülkede bazı petrol yatakları bulunmakta ve yaklaşık rezervin 35 milyon varil olduğu tahmin edilmektedir. Gürcistan petrol ve doğal gaz ihtiyacının büyük bir kısmını dışarıdan ithal etmektedir, İran'dan petrol ithal ederken, doğalgazı ise Rusya ve

Türkmenistan'dan ithal etmektedir. Ülke önemli maden suyu kaynaklarına sahiptir. Yaklaşık 2300 adet maden suyu çıkarılan memba bulunmaktadır. En bilinen maden suyu kaynakları Borjomi'de bulunmaktadır. Bölgede 2 adet şişeleme fabrikası Gürcü-Hollanda ortak yatırımı ile kurulmuştur. Bu fabrikalar hem iç hem de dış tüketime yönelik üretim yapmaktadır. Gürcistan dünyanın su zengini sayılabilen sayılı ülkelerinden biridir ve bu su kaynaklarının yaklaşık %10'luk kısmını kullanmaktadır. Bu alanda gelecekte ülke için önemli iş fırsatlarının oluşması beklenmektedir. (Esen, 2011: s. 10)

1.1.2. Gürcistan'ın Etnik Yapısı

Transkafkasya içerisindeki Gürcistan'ı etnik bakımdan en zengin ve en problemli ülkesi olarak kabul etmek mümkündür. Ülkenin resmi olmayan 2016 yılına ait nüfusu 3.719.300 kişidir. (Dünya Bankası, 2016). 2014 yılında yapılan resmi nüfus sayımı ise 3.713.893 kişidir, ülkedeki etnik yapının dağılımı oranı şu şekildedir; Gürcüler ülke nüfusunun %86,8, Azeriler %6,3, Ermeniler %4,5 ve geriye kalan %2,4'lük kısmını diğer etnik gruplar oluşturmaktadır. Gürcü nüfus üç ana kısımdan oluşmaktadır, bunlar; Kartvel, Megrel, Svan olarak. Gerçek Gürcüleri simgeleyen Kartvel Gürcüleri birtakım özellikleriyle Megrel ve Svanlar ayrılırlar. Dil olarak ve yaşayış olarak Megrellerin ve Svanların, Gürcüce ile farklılık vardır. Megreller ülkenin batısında, Svanlar kuzey batısındaki dağlık bölgede yaşarlar. Her iki toplum da Ortodoks-Hıristiyan'dır (R.D.Özbay, 2014: s. 52-53).

Savaş sonrası Abhazya ve Güney Osetya'nın tek taraflı ilan ettiği bağımsızlıklara rağmen, Gürcistan'ın günümüze kadar gelen en büyük özelliği, etnik mozaiğin zenginliğinin sürmesidir. Gürcülerin etnik dağılımı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir: (Alsırt, 2009: s. 9)

GÜRCİSTAN CUMHURİYETİ

- Gürcüler
- Gürcülerin Alt Grupları
- Megreller
- Lazlar
- Svanlar

- Batlar
- Ermeniler
- Yahudiler
- Asuriler

a) Abhazya Özerk Cumhuriyeti

- Abhazlar

b) Güney Osetya Özerk Bölgesi

- Osetler
- İnguşlar

c) Acarya Özerk Bölgesi

- Acarlar (Alsırt, 2009: s. 9)

Megreller: Gürcistan'ı oluşturan en önemli gruplardan biridir. Ayrıca, bu halk, Karadeniz kıyısında önemli oranda konuşulan Kafkas dillerinin güney grubunda yer alan ve yazılı olmayan bir dile sahiptir. Edebi olarak Gürcüceyi kullanırlar. Resmi olarak Lazca ile Zan adlı bir dil grubunda kabul edilse de, dil bilimciler bu iki dilin karşılıklı olarak anlaşmasının mümkün olmadığını kabul etmektedirler. Megrelya'da yaygın olan din, Gürcistan'ın çoğu kesiminde olduğu gibi, Gürcü Ortodoksluktur.

Lazlar: Karadeniz'in güneydoğusunda yaşayan Transkafkasya halklarından bir grubu oluşturmaktadır. VI. yüzyılda Hıristiyanlığı benimseyen Lazlar, XIV. yüzyılın sonunda Müslümanlığı kabul etmişlerdir. Lazların, Osmanlıların dini olan İslamiyet'i süreç içinde kabul etmeleri, Roma/ Bizans ve Pontus'a duydukları doğal tepkinin bir sonucu olarak görülmektedir. Ayrıca, Lazca, Kafkas dillerinin güney grubunda yer almaktadır. Lazlar, Megrelce ve Gürcüceye akraba olan dillerini (Lazuri Nena) günümüze kadar korumuşlardır.

Svanlar: Svanlarının ülkelerinin ismi Svaneti'dir. İnguri ve Skali Nehirleri havzasında yerleşmiş Gürcistan'da yaşayan bir halktır. Tamamı Ortodoks Hıristiyan'dır. Svanca, Kafkas dillerinin güney grubuna dâhil olup, Yukarı ve Aşağı Svanca diye iki diyalekte sahiptir.

Batlar: Bugün sayıları Gürcistan'ın kuzeyindeki dağlarda yaşayan bini aşmayacak bir düzeye gelen halk, Kafkas dillerinin kuzey grubuna dâhil, Çeçence ve İnguşça ile birlikte Kuzey – Merkez alt grubunda bir diyalekt kullanmaktadır.

Asuriler: Büyük çoğunluğu Nesturiler'den oluşan Hıristiyan ve heterojen bir gruptur. Ana dilleri Asurice'dir. Ana dillerini korumalarına göre köylü Asuriler şehirli Asurilerden daha büyük orana sahiptir (köylüler % 95,1, şehirliler % 86,5).

Abhazlar: Batı Kafkasya halklarından olan Abhazlar, Karadeniz kıyısındaki Abhazya Bölgesi'nde yaşamaktadırlar. Abhazların içinde hem Hıristiyan hem Sünni Müslüman bulunmaktadır. Abhazca, Kafkas dillerinin kuzey grubuna dâhildir ve günümüzde Latin alfabesi kullanılmaktadır.

Osetler: Rusya'daki Kuzey Osetya ve Gürcistan'daki Güney Osetya'da yaşayan Osetler, Hint – Avrupa kökenli bir halktır. Alanlar'ın torunları olarak kabul edilen Osetler, X. yüzyılda Hıristiyanlığı kabul etmişlerdir. Dilleri Hint-Avrupa dil ailesinin İrani Diller koluna bağlı Osetçedir. Ayrıca, iki tane de ana lehçesi vardır. Bu lehçelerden biri Kuzey Osetya ve Güney Osetya'da konuşulan İron lehçesi, diğeri Kuzey Osetya'da konuşulan Digoron lehçesidir.

İnguşlar: Rusya Federasyonu içindeki İnguşya'da yaşayan Kafkas halkıdır. Gürcü hâkimiyetinin etkisiyle XI. yüzyılda Hıristiyanlığı kabul eden İnguşlar, XIX. yüzyılda Nakşibendiler'in etkisiyle büyük oranda Müslümanlaşmıştır. İnguşlar'ın % 98.2'si İnguşçayı anadili olarak kabul etmektedir. Ancak Rusçayı da akıcı bir şekilde konuşabilirler.

Acarlar: Etnik açıdan Gürcü ailesine dâhil olan Acarlar, bugün Acarya denen ve Gürcistan sınırları içinde yaşamaktadırlar. Guriler olarak bilinen bu halk, XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine girdikten sonra Acar adını almışlardır. Hıristiyanlığı terk ederek, Sünni Müslümanlığı ve Hanefi mezhebini benimseyen Acarlar, konuşma dili olarak Guri dilini kullanmakla birlikte yazı dili Gürcücedir. (Alsırt, 2009: s. 10-11)

1.1.3. Gürcistan'ın Jeopolitik Özellikleri

Gürcistan, coğrafi konum olarak, kimlerine göre Asya, bazılarına göre ise Avrupa sınırları içerisinde gösterilmektedir. Gürcistan'ın coğrafi konumu, ülke jeopolitiğini birçok açıdan önemli kılmaktadır. Ülke, Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü vazifesine yapan transit bir bölge konumdadır.

Gürcistan topraklarından yaklaşık olarak 2000 yıl boyunca faaliyette olan ve yeniden canlandırılması düşünülen, Batı'nın endüstrisi ile Doğu'nun pazarını buluşturan Tarihi İpek Yolu geçmektedir. Ülke konum olarak hava ulaşımında da etkinliğini korumaktadır. Ülke, Avrupa ile Güneydoğu Asya arasında (İngiltere ve Hindistan yolunun tam ortası), Amerika ile önemli ölçüde endüstrileşmiş Kuzeydoğu ve Japonya-Kore-Çin arasındaki hava ulaşım koridorunun ortasında bulunmaktadır. Gürcistan Doğu-Batı arasında bir köprü olduğu gibi, aynı zamanda Kuzey-Güney ülkeleri arasında da önemli bir ticari konuma sahiptir. Kuzeydeki Büyük Kafkas sıradağları nedeni ile ekonomik bağlantıların zor oluşu, ülkenin ulaşım açısından konumunu daha da etkin kılmaktadır. Gürcistan sınırında yer alan sıra dağlar 750 km boyunca karayolu ulaşımına imkân vermediği gibi, tren yolu yapımı da coğrafi sebeplerden dolayı gerçekleşmemiştir. Gürcistan'ın güneyindeki dağlar Türkiye ile güney sınırını oluşturmaktadır, fakat bu dağlar Büyük Kafkas Dağları kadar yüksek ve elverişsiz değildir. Türkiye ile Gürcistan'ı birbirine karayolu ile bağlayan iki faal sınır kapısı vardır. Bunlar Sarp Hudut Kapısı(Artvin-Batum) ve Vale Hudut Kapısı (Kars - Ahaltsihe(Ahılkelek))'dır. Ülkenin kurulduğu coğrafya, tarih boyunca güçlü komşu imparatorluklarının çekişme alanı olmuştur. Gürcistan'ın kuzeyinde ve güneyinde güçlü imparatorluklar kurulmuştur ve yaşamıştır; Kuzeyinde kurulan imparatorluk Rusya İmparatorluğu, Güneyinde kurulan imparatorluklar ise Osmanlı ve İran İmparatorluklarıdır. Gürcistan Hristiyan ve Müslüman medeniyetlerini birbirinden ayıran coğrafi konuma sahiptir. Güney Kafkasya'da jeopolitik değişimler sonucunda üç tane bağımsız devlet ortaya çıkmıştır bunlar; Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'dır. Birçok açıdan zayıf olan bu devletler, kendilerine güçlü dost ülkeler edinme çabasına girdiler ve Ermenistan Rusya'nın en iyi müttefiki olur iken, Azerbaycan ise din ve ırk açısından ortak değerler sahip olduğu Türkiye'nin yanında yer alırken, aynı zamanda Batı'yla da ilişkilerini geliştirme yoluna girmiştir.

Gürcistan; Azerbaycan ve Ermenistan'dan farklı olarak bulunduğu bölgede konum açısından daha çok seçeneğe sahiptir. Gül devriminden sonra ülke Rusya'dan uzaklaşarak Batıya doğru entegre olma politikasını geliştirmiştir. Gürcistan'ın Türkiye ile politikası işbirliği çerçevesinde devam etmektedir.

Gürcistan Kafkasya'nın denize sınırı olan tek ülkesidir ve aynı zamanda Orta Asya'nın Karadeniz'e çıkış kapısıdır. Bu açından ülke önemli bir jeopolitik konuma sahiptir ve Stratejik açıdan ise Karadeniz kıyısında Batum, Poti gibi önemli limanları bulunmaktadır. (R.D.Özbay, 2014: s. 61-62)

Bölgede zengin yer altı kaynaklarına sahip olması ve bulunduğu bölgenin yer altı kaynaklarının taşınmasında önemli bir geçit olan Gürcistan stratejik açıdan gelişmeye elverişli bir ülkedir. Orta Asya'da petrol, doğalgaz, pamuk; Ukrayna'da hububat, kömür, demir; Basra Körfezi'nde petrol, doğalgaz; Rusya'da birçok çeşit kaynak bulunması ve bütün bu kaynakların bu coğrafyanın zenginliğini ve gelişme potansiyelini ortaya çıkarmaktadır. Gürcistan, askeri-politik açıdan da NATO ile (dağılmış) Varşova Paktı ve CENTO ya da BDT gibi kuruluşların ilgi alanının sınırında bulunmaktadır.

Hazar Denizine kıyısı olan Azerbaycan'ın zengin yer altı kaynakları vardır, fakat Hazar havzası jeomorfolojik olarak bir göl ve açık denizlere açılmaya elverişli değildir. Hazardan Karadeniz'e ulaşmanın yolu Rusya topraklarında bulunan Don-Volga kanalından geçmektedir, fakat bu kanal yolu hem çok uzun hem de büyük gemilerin geçişine elverişli değildir. Gürcistan, Azerbaycan'ın Türkiye ve Batıyla kara ve deniz yolu bağlantısını sağlayan, aynı zamanda Azerbaycan'ın zengin yer altı kaynaklarının uluslararası pazara taşınmasını sağlayan önemli bir konuma sahiptir. Gürcistan üzerinden, Azerbaycan topraklarındaki petrol ve doğalgazın taşınması için yapılan Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol ve Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz boru hatları geçmektedir. Öte yandan Ermenistan, Türkiye ve Azerbaycan ile yaşadığı sorunlar nedeniyle ve konumu itibari ile Güney komşusu olan İran üzerinden de denize ulaşımın elverişsiz olması nedeniyle, Batıya erişim ve deniz yolu ulaşımı için Gürcistan'a büyük ölçüde bağımlıdır. Karadeniz'e kıyısı olan Rusya, kuzeyde Gürcistan'a komşu olan bir ülkedir, ancak Ruslar Karadeniz'e ulaşım açısından daha

elverişli olan Batum ve Poti limanlarını kullanabilmek için uzun yıllar Gürcistan'a baskı yapmıştır. Azerbaycan ve Ermenistan denize ulaşım konusunda Gürcistan'a bağlı konumda iken Rusya bu bölge Gürcistan ile aynı konuma sahiptir. Rusya, ticaret hacmi geniş olan Türkiye'ye ve etkisi altında bulunan Ermenistan'a karayolu ile ulaşmak için Gürcistan'a gereksinim duymaktadır.

1.1.4. Tarihi Süreç İçinde Gürcistan

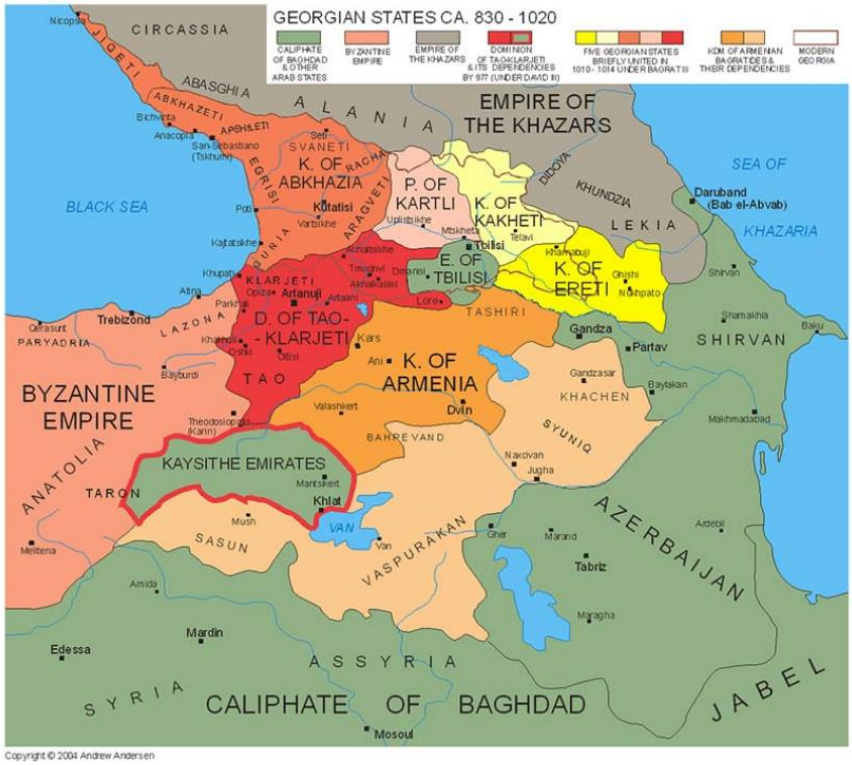
Gürcistan'ın yerleşik olduğu Kafkasya bölgesi insanlık tarihi açısından en eski yerleşim yerlerinden biridir. Arkeologların yapmış olduğu kazı çalışmalarında Gürcistan'da bulunan Dmanis sit bölgesinde bulunan insan kalıntılarının 1,8 Milyon yıllık olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, Gürcistan tarihinin neredeyse insanlık tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir. (R.D.Özbay, 2014: s. 21).

Gürcistan bölgesine yerleşmiş olan Gürcülerin tarihi ise M.Ö. 2500'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Gürcülerin kökeni Hurri kabile devletine, Hurrilerden sonra ise M.Ö. 13. - 6. yüzyıllar arasında Van ve çevre bölgelerinde gelişmiş bir uygarlık kuran Urartulara dayandığı düşünülmekte, Gürcistan'da yaşayan diğer etnik kökenlerin ise tarih boyunca orta Asya Hint, İran, Mezopotamya ve batı uygarlıkları arasında geçit görevi görmesi nedeniyle yaşanan etkileşimler sonucu bölgeye yerleşen halklardan oluşmaktadır.

Gürcüler eski tarihi kaynaklarda kendilerine Kartveli derlerdi, bunun nedeni ise Urartu ve Asur kaynaklarında Gürcüler arasında ilk siyasi birliğin sağlayan etnik köken olarak geçmesidir. Antik çağ döneminde doğu Gürcistan'a İberya, Batı Gürcistan topraklarına ise Kolhis denmekteydi. Gürcülerin kurmuş olduğu ikinci etnik birliğe ise Kolhis denmektedir. M.Ö. 6 yüzyılda Kolhisler Egresi Krallığını, İberya bölgesinde ise Kartli Krallığını kurulmuştur. (Çiloğlu, 1993: s. 12-13)

Zamanla çeşitli Perslerin, sonrasında Büyük İskender'in kurduğu Makedonya, sonrasında ise Roma İmparatorluğunun hâkimiyeti altına giren Gürcü toprakları, Doğu – Batı arasındaki ticaretin ana güzergâhı olan İpek Yolu'nun birçok etnik kökenin ve kültürün etkisi altında kalmıştır.

Gürcü toprakları barıdan Romalıların, doğudan ise Perslerin baskıları arasında kalırken, Roma İmparatorluğu'nun düzenlediği seferler sonucu Gürcistan topraklarında Hristiyanlık yayılmış, M.S. 330 yılında Kartli Kralı III. Marian'ın Hristiyanlığı kabul etmiş, 337 yılında ise devletin resmi dini olarak Hristiyanlık kabul edilmiştir. Bu gelişme üzerine Roma – Gürcü ittifakı doğmuştur. Ancak Perslerin bölgede güçlenmesi sonucu Doğu Gürcistan (Kartli Krallığı) 6. Yüzyılda önce Sasanilerin egemenliğine girmiş, sonrasında ise 654 yılında yapılan sefer sonrasında Arap orduları bölgede hâkimiyet kurmuşlardır. (R.D.Özbay, 2014: s. 23-24)

Harita 1: M.Ö.830 - M.S. 1020 yıllarında Gürcistan (Caucaus Travel Guide, 2017)

Uzun bir süre Arap hâkimiyeti altında kalan bölgede Müslümanlık, doğal olarak Arap kültürü de yayılmıştır. 813 yılında Bagrat ailesi Arap hâkimiyetindeki Gürcü emirliğinde yönetici konumuna gelmiştir. Zamanla bölgede güçlenen Balgat ailesi Birleşik Gürcistan Krallığını kurmuş, sonrasında ise 1122 yılında ise IV. David tüm Sakartvelo yani Gürcistan bölgesini tek çatı altında birleştirmiştir. 13. Yüzyılda,

Kral David'in torunu olan Kraliçe Tamara zamanında ise Gürcistan Krallığı altın çağını yaşamıştır. (Çiloğlu, 1993: s:48)

Harita 2: 1184 – 1230 yıllarında Gürcistan (Caucaus Travel Guide, 2017)

1200'lü yıllardan itibaren başlayan Moğol istilası, Krallığı parçalara bölmüştür, sonrasında ise 1395 yılında Timur'un bölgeyi istilası ile Gürcistan tamamen dağılmış, halk dağlık bölgelere kaçmak zorunda kalmıştır. (Çiloğlu, 1993: s:51)

1453 yılında Osmanlıların İstanbul'u fethetmesiyle Doğu – Batı yönlü genişlemesi artmış, 1461 yılında Kraliçe Tamara'nın destekleriyle kurulmuş olan Trabzon İmparatorluğunu, sonrasında Lazistan ve Acara bölgesi Fatih Sultan Mehmet tarafından ele geçirilerek ilk Osmanlı – Gürcü ilişkileri başlamış oldu. Bölge 16.yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı – İran arasındaki çekişmeye yenik

düşmüş, parçalanmıştır. 1578 yılında ise Tiflis Osmanlılar tarafından fethedilmiş, böylece doğu Gürcistan Osmanlının, batı ise İranlıların egemenliğine girmiştir. (R.D.Özbay, 2014: s. 31)

Harita 3: 1516-1555 yılları arasında Gürcistan (Caucaus Travel Guide, 2017)

17. yüzyıla gelindiğinde ise bölgede 3 krallık bulunmaktaydı. İranlıların denetimi altında olan krallıklar, Tiflis merkezli eski Gürcü Krallığının devamı olan Kartli Krallığı ve Kuzeydoğu Kafkasya sıradağlarına yerleşmiş olan Kahetya Krallığıdır. Osmanlının denetimi altında olan ise Gürcistan'ın batı bölgelerinde kurulu olan İmeretya Krallığıdır. Karadeniz kıyı bölgeleri ise Osmanlıya bağlı prenslikler tarafından yönetilmekteydi. Soçi'den kıyı şeridi boyuna güneye doğru Abhazya, Mingrelya ve Gurya prenslikleri bulunmaktaydı.

1768-1774 Osmanlı – Rus savaşından sonra Osmanlının yenilmesi sonucu Ruslar Kırımı ele geçirmiş, artık güneye doğru ilerleyişi artmış ve bu yolda Kafkasya

Ruslar için önemli bir bölge haline gelmiştir. Osmanlının da zayıflaması ile Karadeniz ve çevresini ele geçirmeye başlamıştır. 1774 Küçük Kaynarca Anlaşması ile Osmanlı İmeretya ve Gürcistan'ın Kuzeybatı bölgelerini Ruslara bırakmak durumunda kalmıştır. (R.D.Özbay, 2014: s. 34-35)

Harita 4: 1810 yılında Gürcistan (Caucaus Travel Guide, 2017)

18. yüzyılda Osmanlı ve İran'ın zayıflaması ile birlikte birleşik Gürcistan kurulmaya çalışılmıştır. İki büyük devletten bağımsızlığını ilan eden Gürcüler bu sefer de doğudan Dağıstanlı kabilelerin saldırıları ile sarsılmıştır. Bu saldırılardan kurtulmak için Ruslardan destek isteyen Gürcüler, Ruslar ile toprak bütünlüğünün güvenliğinin sağlanması için anlaşma yapmıştır. Osmanlı-Rus savaşının ardından 1792 yılında imzalanan Yaş Anlaşması ile Tiflis bölgesi artık Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır. 18 yüzyılın sonlarına doğru İran Tiflis'i ele geçirmiş ve Ruslar da Kartli ve Kahetli krallıklarını işgal etmiştir. Bu dönemde güneybatı Gürcistan Osmanlı'nın egemenliği altındaydı. Ancak zaman içerisinde Rusların daha da güneye inmesi, Gürcüler arasında nüfuzunun artması, her iki halkın da ortak dinin mensubu olması nedeniyle hem bölgedeki hem de Osmanlı hâkimiyetindeki Batum – Poti çevresindeki Gürcülerin Ruslara olan yakınlığı artmıştır. 1877-1878 Osmanlı –

Rus savaşında Rusların galip gelmesi sonucunda Osmanlının elinde olan son Gürcü toprağı olan Batum da Rusların eline geçerken, Ruslar tüm Gürcistan'ı egemenliği altına almıştır. (R.D.Özbay, 2014: s. 38)

Birinci Dünya Savaşına kadar Rus İmparatorluğu egemenliği altında kalan Gürcistan, 1917 Bolşevik ihtilali sonrası yaşanan boşluktan bölgede güç toplayan Menşevikler 26 Mayıs 1918 tarihinde Gürcistan'ın bağımsızlığını ilan etmiştir. Birinci Dünya Savaşında Osmanlı gibi, Almanya'nın yanında yer alan Gürcistan, İttifak Devletlerinin yenilgisi sonrası İngilizler tarafından işgal edilmiştir.(Çiloğlu, 1993: s. 65)

Bolşevikler, ihtilal sonrası Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ni kurmuş, 1921 de ise iç savaşta karşıt görüşlü birlikleri yenerek zaferle çıkmış ve tüm Rusya'da hâkimiyet kurmuşlardır. Kendi iç sorunları çözen Bolşevikler, sonrasında Kızıl Ordu Kafkasya yönünde ilerleyerek Gürcistan'ı işgal ederek 21 Mart 1921 tarihinde Gürcistan'ın bağımsızlığı sona erdirerek, Menşeviklerden yönetimi alarak Gürcistan'da Bolşevik yönetimi kurulmuştur. Kızıl Ordunun tüm Kafkasya'yı tekrar birleştirerek oluşturduğu Transkafkasya Sovyet Federe Cumhuriyeti'ne Gürcistan da başlanmış oldu.

Transkafkasya Sovyet Federe Cumhuriyeti'nin çeşitli ayaklanmalar etnik sorunlar nedeniyle dağılması sonrası, Sovyet yönetimi ile 1936 Anayasası kapsamında Gürcistan, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olarak kuruldu ve SSCB'nin 15 üyesinden biri oldu. (R.D.Özbay, 2014: s. 41-42)

1936 yılından itibaren 1991 yılı yeniden bağımsızlık dönemine kadar Sovyet hâkimiyetinin olduğu dönemde Sovyetlerin uygulamış olduğu sert baskıcı politikalar nedeniyle bu dönem çoğu zaman durgun geçmiştir.

SSCB'nin dağılma döneminin başladığı 1985-1990 yıllarında Mihail Gorbaçov'un başlatmış olduğu glasnost (açıklık) ve perestroyka (yeniden yapılanma) politikaları ülkede büyük ekonomik sıkıntılara neden olması sebebiyle 1989-1990 yıllarında SSCB'de bağımsızlık hareketleri ve ayaklanmalar artmıştır. Başkent

Tiflis'te başlatılan ilk bağımsızlık gösterileri Sovyet güçleri tarafından sert bir şekilde bastırılmaya çalışılsa da bağımsızlık hareketleri birlik içindeki Cumhuriyetlerde daha da artmıştır. Gürcistan Yüksek Sovyet'i mevcut karışık ortamdan yararlanarak, 1921 yılındaki Gürcistan-SSCB Anlaşması ile 1922 yılındaki Birlik Anlaşmasının artık geçerli olmadığını ilan etmiş ve sonrasında 31 Mart 1922 tarihinde bağımsızlık amacıyla yapılan referandum sonucunda %93 oranında bağımsızlık yönünde oy kullanılarak bağımsızlık kararı çıkmıştır. Referandum kararı ise 9 Nisan 1991 tarihinde uygulanarak Gürcistan resmen bağımsızlığını ilan etmiştir. (R.D.Özbay, 2014: s. 44)

1.2. GÜNEY OSETYA'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TARİHİ GEÇMİŞİ

1.2.1. Güney Osetya Bölgesinin Coğrafi Konumu

Güney Osetya, 3.900 km^2 yüzölçümüyle Gürcistan'ın kuzeyinde yer alan küçük bir bölgedir. 2015 yılında Güney Osetya yönetimi tarafından yapılan nüfus sayımına göre nüfus 53.532 kişidir (48.146 Oset, 3.966 Gürcü, 610 Rus, 810 diğer) (Güney Osetya Nüfus Sayım Verileri, 2016). Bölgenin eski adı Samaçablo'dur. Güney Osetya, Gürcistan'ın Şida Kartli (İç Kartli) bölgesinin bir parçasıdır. Kafkas dağlarının güney eteklerinde kurulu bulunan Güney Osetya'nın başkenti ise Tshinvali'dir. Gürcü yönetimi, Güney Osetya kavramı yerine, bölgeyi adlandırırken; Samaçablo (tarihi bir prensliğin ismi), Şida Kartli veya Tshinvali Bölgesi ifadelerini kullanmaktadır. Güney Osetya ilk olarak Gürcistan'ın kuzeyinde SSCB döneminde özerk bir bölge olarak Güney Osetya Otonom yapısıyla kurulmuştur. Gürcistan SB'den bağımsızlığını ilan ettikten sonra bölgenin otonom yapısını kaldırmıştır. Fakat SSCB'nin dağılım sürecinde Moskova yönetiminin desteğiyle bağımsızlığını ilan etmiş olsa da şuan bölgenin durumu ihtilaflıdır.(Ertaş, 2009)

Harita 5: Güney Osetya konumu (DW, 2008)

Güney Osetya, Büyük Kafkas`ın güney yamaçlarının orta kısımları ile İç Kartli ovalarının kuzey kesimini kaplar. En yüksek yeri sayılan Halatsa Tepesi 3.938 metredir. Güney kısımda ılıman ve rutubetli bir iklim hâkimken kuzeyde sürekli kar yağışları görülür. Ortalama sıcaklık Ocak ayında eksi 2,6'dan (Tshinvali) eksi 6,5 dereceye (2.000 metre yükseklikte) kadar değişmekte, Ağustos ayında ise 20,7 ve 13 8 derece olmaktadır. Yıllık yağış 500 mm'nin üzerindedir. Önemli akarsuları, Büyük ve Küçük Lihavi, Leyhura, Mecuda'dır. En büyük gölleri Kelistba ile Ert Codur`dur. Dağ eteği şeridi esasen karlı, kısmen alüvyonlu ve karbonlu, yukarılarda sık tundra dağ ormanları, dağ otlakları yayılmıştır. Arazinin yüzde elli kadarı ormandır (fıstık, pelit vs.). Hayvan türlerinden kurt, ayı, vaşak, tilki, yaban domuzu, porsuk, karaca, dağ keçisi gibi hayvanlar bulunur. (Kafkasevi, Güney Osetya, 2007)

Tablo 1: Güney Osetya Demografik Yapısı (World Heritage Encyclopedia, 2013)

Etnik Grup	1926 Sayımı	1939 Sayımı	1959 Sayımı	1970 Sayımı	1979 Sayımı	1989 Sayımı	2007 Tahmini
Osetler	60.351 (%69,1)	72.266 (%68,1)	63.698 (%65,8)	66.073 (%66,5)	65.077 (%66,4)	65.200 (%65,9)	47.000 (%67,1)
Gürcüler	23.538 (%26,9)	27.525 (%25,9)	26.584 (%27,5)	28.125 (%28,3)	28.187 (%28,8)	28.700 (%29)	17.500 (%25)
Ruslar	157 (%0, 2)	2.111 (%2)	2.380 (%2,5)	1.574 (%1,6)	2.046 (%2,1)	2.128 (%2,1)	2.100 (%3)
Ermeniler	1.374 (%1,6)	1.537 (%1,4)	1.555 (%1,6)	1.254 (%1,3)	953 (%1)	871 (%0,9)	900 (%1,3)
Yahudiler	1.739 (%2)	1.979 (%1,9)	1.723 (%1,8)	1.485 (%1,5)	654 (%0,7)	648 (%0,7)	650 (%0,9)
Diğer	216 (%0, 2)	700 (%0,7)	867 (%0,9)	910 (%0,9)	1.071 (%1,1)	1.453 (%1,5)	1.850 (%2,6)
Toplam	**87.375**	**106.118**	**96.807**	**99.421**	**97.988**	**99.000**	**70.000**

Nüfus yapısı olarak, Osetler, Gürcüler, Ruslar, Ermeniler ve Yahudilerden oluşmaktadır. Savaştan önce nüfusun yaklaşık %67'sini Osetler oluştururken, 2015 yılında yapılan nüfus sayımına göre ise bu oran %89,9'a çıkmıştır. Osetler bölgenin her tarafına yayılmışlardır. Gürcüler daha çok Güney Osetya'nın güney ve doğu kesimlerine yerleşmiş, Ruslar, Ermeniler ve Yahudiler ise yoğun olarak başkent Tshinvali'de yaşamaktadır. Güney Osetya'da kullanılan resmi diller Osetçe ve Rusçadır (2008 yılındaki savaştan önce Osetçe ve Gürcüce resmi dillerdi). Nüfusun çoğunluğu Ortodoks Hıristiyanlardan oluşmaktadır. Güney Osetya nüfusunun %51'i şehirlerde yaşamaktadır. Güney Osetya 4 bölgeye ayrılmış durumdadır: Cavsk, Tshinvalsk, Znaursk ve Leningorsk bölgeleri. Güney Osetya Cumhuriyetinin başında Devlet Başkanı bulunmakta, en yüksek yasama organı ise Parlamentodur. Bölge toprakları zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklara sahiptir.(F.Özbay, 2008)

Öte yandan, Büyük Kafkas Sıradağının Kuzey yamacında bulunan akrabaları olan Kuzey Osetya Cumhuriyeti (diğer adıyla Alanya Cumhuriyeti) RF'na bağlı özerk bir bölgedir. Kuzey Osetya, yaklaşık 8.000 km^2 yüzölçümüne sahip olup, nüfusu 710.725'dir(2002 sayımı). Nüfusun %62,7'si Oset (445.310), %23, 2'si Rus (164.734), %3'ü İnguş'tur (21.442). Osetlerin çoğunluğu Ortodoks Hıristiyan, bir bölümü Sünnî/Hanefî Müslümandır (%30).(Kafkasevi, Kuzey Osetya, 2007)

1.2.2. Tarihi Süreç İçinde Güney Osetya

Osetlerin kökeni hakkında birçok görüş bulunmaktadır. Fakat bu görüşler arasında en çok vurgulanan Osetlerin Ortaçağ'daki Alanların torunları olduğudur. Haraklı Dionisiy, Horenli Moisey, Prokopi, Massudi ve Ammianns Marcellinus gibi düşünürler çok eski dönemlerden itibaren bu görüşü desteklemektedir. 12.yy'da yaşamış Evstafi'de Alan adının Sarmatça Ala, yani "dağ"dan geldiğini ve Alanların kendilerini İr ve İran diye adlandırdıklarını belirtmektedir. Gürcü Kralı Vahtang döneminde yazılan eserlerde ise; Osetler, Hazarların ilk saldırıları sırasında Kartel-Somhetya'da ele geçirilen Gürcü esirlerinin torunları olduğu yönünde bilgiler mevcuttur.(Kalkan, 2010: s. 110)

Osetlerin Medlerden geldiğini belirten Klaproth ve Bodenstedt'e göre ise kuzeyden gelen bu halk göç sırasında İranlılarla karışmıştır. Klaproth, 18. Yüzyılın sonunda gerçekleştirdiği Kafkasya'ya Seyahat'inde, Oset diliyle İran dili arasındaki benzerlikleri gözlemlemişti. Klaproth da Osetlerin en yakın atalarının Alanlar olduğunu iddia etmiş, İran Ari kökenli bu göçebe halkın, çağımızın başında Don nehriyle Azak denizi arasında ve Ön Asya'da bulunan ovalara yerleştiğini ifade etmiştir. Byhan, Miller, Kovalevski ve Magometov gibi etnograflara göreyse, Hint Avrupa ırkından olan Osetler; İron ve Digor olmak üzere iki dil konuşmaktadır. (Kalkan, 2010: s. 87)

Osetlerin tarihi çağlar öncesine dayanmaktadır. Günümüzde Oset toplumunun yaşadığı, Oset dağlarının kuzey yamacında bulunan ve en erken tarih öncesi yerleşim birimlerinden olan Koban ve Tli Köyleri civarında Bronz devri kültürünü yansıtan bazı eşyalar bulunmuştur. Kobanların etnik ve linguistik kökenleri konusunda henüz kesin bilgilere ulaşılmamış olup, Osetlerin İrani atalarının merkezi Kafkasya'ya gelerek Kobanları asimile ettikleri yönünde tezlerde bulunmaktadır. M.Ö. 8. yüzyılda Kafkasya'ya akınlar düzenleyen İskit Kavimleri ve Kobanlılar arasında ilişkiler kısa sürede gelişmiştir. İskitlerle başlayan İrani kökenli kavimlerin akınları M.Ö 7. ve 6. yüzyıllar içerisinde Sarmat ve Alanlarla devam etmiştir. İskitlerin ve Alanların yarattıkları yüksek kültür, sahip oldukları gelişmiş ekonomik ve sosyo-politik sistem,

Kobanlı toplulukların giderek İskitler ve Sormatlar arasında asimile olmalarına yol açmıştır. Bu sentez sürecinin sonucu olarak ortaya çıkan yeni oluşum, bugünkü Oset halkının ataları olarak kabul edilmektedir. (Kalkan, 2010: s. 111)

Osetlerin etnik kökenleri Alanlar, Sarmatlar gibi İran dilli halkların yanı sıra, Kuzey Kafkasya'nın yerli halklarına da dayanmaktadır. 4. yüzyılın sonlarında gerçekleşen Hun yürüyüşü Alanların bir kısmını Batı Avrupa'ya gitmeye zorlamış, geriye kalan kısmı ise Kuban ve Terek nehirleri arasında bulunan arazilere yerleşmişlerdir. Dolayısıyla, Alan-Oset halkının oluşumu bu döneme rastlamaktadır. 9. ve 12. yüzyıllar arasında Osetlerin atalarının, "Alanya" olarak adlandırılan erken feodal devlet yapılanmasını kurdukları bilinmektedir.(Aydın, 2016: s. 20)

13. yüzyılda Moğol-Tatar yürüyüşü sonrası Alan-Oset etnik yerleşim bölgeleri önemli ölçüde daralmış, halk verimli düz arazilerden göç ederek, Merkezi Kafkasya'nın dağlık kısımlarına sıkıştırılmıştır. Göç eden halk, Kafkasların kuzey yamaçlarında Digor, Kurtatin, Tagaur ve Alagir olmak üzere dört büyük topluluk, güney yamaçlarında ise Gürcü feodallerine bağlı çok sayıda küçük topluluklar oluşturmuştur. (Aydın, 2016: s. 21) Öte yandan Gürcü tarihçiler, Güney Osetya bölgesinin tarihin her döneminde Gürcistan'ın bir parçası olduğunu, Osetlerin bu topraklara son iki yüzyıl içinde kuzeyden göç ettiklerini ileri sürmektedirler. (Yapıcı, 2007: s. 73)

18. yüzyıldan itibaren, Rusların Kafkaslarda etkinliklerinin artmasıyla beraber Ruslara yakınlaşmışlardır. Gürcistan toprakları Osmanlı İmparatorluğu ile İran arasında paylaşıldığında, Osetlerin yaşadığı topraklar coğrafi durumlarından dolayı ne bu iki devletin ne de Rus İmparatorluğu'nun idaresi altında değildi. Buna karşın Osetler Rusların Kafkaslara doğru yayılmasıyla birlikte, özellikle de ortak din bağlantısından dolayı Rus İmparatorluğu'nun himayesine girmek için çalışmalar yürütmüşlerdir. Rus himayesine girme amaçlarını gerçekleştirmek için Osetler 1749-1752 yılları arasında S. Petersburg'da devamlı elçilik dahi bulundurmuşlardır. Elçiliğin görevi Rusları Osetya'yı vesayetleri altına almalarına ikna etmekti. Aralık 1751'de Rus Çariçesi Elizavete Petrovna Osetyalı elçilik heyetini kabul etti. Elçiler Çariçe Elizaveta'dan Osetya'nın Rus İmparatorluğu topraklarına dâhil edilmesini,

Kafkaslar'da serbest dolaşım hakkını ve Ruslar ile gümrüksüz ticaret imtiyazı verilmesini talep etmiştir. Rus Çariçesi son iki isteği hemen kabul etse de, Osetya'nın Rus İmparatorluğu'na katılması isteğine karşı ise Osmanlı ve İran ile ilişkilerini bozacağı gerekçesiyle çekimser kalmıştır. Ruslar, buna karşılık olarak Oset elçilik heyetinden Osetlerin, diğer bölge unsurlarına karşı Rus tarafını tutmalarını ve aralarında Ortodoksluğu teşvik etmelerini istemiştir. (AYDIN, 2016: s. 20)

1768'de Osmanlı İmparatorluğu ile Rus İmparatorluğu arasında başlayan savaş sonrasında Kafkaslarda ilerleyen Rus orduları, 1769'da, günümüzde Güney Osetya'nın başkenti olan, Tshinvali'ye geldiğinde, Osmanlılarla yapılan çatışmalarda Osetyalılar, Rusların tarafında yer aldılar. Bununla birlikte, 1770 yılında Osetyalılar, topraklarının Rus İmparatorluğu topraklarıyla birleşmesi isteklerini yinelemişlerdir. Ruslar bunu üzerine Daryal vadisinde bir Oset köyü olan Tsimi'de ilk karakol ve gözetleme istasyonunu kurdu. 3 Haziran 1774'de Mazdok yakınlarında Osmanlı ordusunun Ruslar tarafından yenilgiye uğratılması sonrası iki devlet arasında Küçük Kaynarca barış anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya göre Osetya toprakları Kabardino topraklarıyla birlikte Ruslara geçmiştir. (F.ÖZBAY, 2008) 1777 yılında Osetya, güney ve kuzey ayrımı olmadan Rus İmparatorluğu'na bağlanmıştır. Her ne kadar Rus toprakları olarak kabul edilse de, 1830 yılına kadar dağlık (Güney) Osetya, Çar yönetiminin denetimi dışında kalmıştır. Rus kaynaklarına göre, 1830 yılında General Rennenkampf idaresindeki Rus birlikleri bu bölgeyi kontrol altına almış, buna rağmen, Güney Osetya'nın Gürcistan'a bağlı olduğunu kabul eden Çarlık Rusya'sı yasal olarak burayı idari yönetim sistemine dâhil etmemiştir. Dolayısıyla, Gürcü prensleri Maçabeli ve Eristavi Rus birliklerinin gücünü kullanarak, bölgede etkinliklerini koruyabilmişlerdir.(AYDIN, 2016: s. 21) 1843 yılında Ruslar tarafından Tiflis eyaleti oluşturuldu ve Osetya buraya bağlı bir idari birim haline getirildi.(F.ÖZBAY, 2008)

İKİNCİ BÖLÜM

AB - GÜRCİSTAN İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

2.1. BAĞIMSIZLIK SONRASI GÜRCİSTAN'IN YENİDEN YAPILANMASI

Gürcistan, SSCB'den bağımsızlığını elde ettikten sonra iç etnik yapısındaki karışıklık nedeniyle etnosiyasi çatışmalar da ortaya çıkmış, uzun bir süre için de bu çatışmalar nedeniyle de bölgede istikrar sağlanamamıştır.

Bağımsızlık sonrası yapılan ilk seçimde 26 Mayıs 1991 tarihinde Zviad Gamsahurdia %86.5 oyla Gürcistan Cumhuriyeti'nin ilk başkanı seçilmiştir. Gamsahurdia'nın Gürcistan başına gelmesi hem henüz dağılmamış olan Sovyetler cephesinde hem de ülkedeki diğer etnik yapılan tarafından iyi karşılanmadı. Siyasi köken olarak Komünist Parti üyesi olmayan Gamsahurdia, başa geldikten sonra içerdeki etnik çatışma bölgeleri olan Abhazya ve Güney Osetya bölgelerine karşı aşırı milliyetçi bir tavır takınarak bu bölgeleri Gürcüleştirmeye çalışmıştır. Güney Osetya'nın otonom yapısının kaldırılması ve Abhazya'nın bağımsızlık taleplerine aşırı baskıcı tutum izlenmiştir. (Çiloğlu, 1993: s. 68-69)

Öte yandan, Gamsahurdia'nın ülke içinde kendine muhalif sesleri de bertaraf etmeye çalışması ülke içinde siyasi iç çatışmaların başlamasına neden olmuştur. Bu siyasi gerginlik zamanla artarak taraflar arasında silahlı çatışmalara dönüşmüştür. Gürcistan'da iç çatışmalar başlamış ve ülke kargaşa ortamına sürüklenirken, Askeri Konsey yönetime koymuştur. Bu olaylar sonrasında 6 Ocak 1992 yılında Gamsahurdia ülkeyi terk etmek durumunda kalmıştır. Mart 1992'de Askeri Konsey tarafından SB döneminde son Dışişleri Bakanı olan Edvard Şevardnadze devlet başkanlığına getirilmiştir. (R.D.Özbay, 2014: s. 44)

Bu sırada Abhazya bölgesinde artan bağımsızlık talepleri sonrası Temmuz 1992'de Abhazya'nın tek taraflı bağımsızlığını ilan etmesinden sonra Gürcü askerleri bölgeye girmiş, ancak Rusya'nın askeri müdahalesiyle çatışma sona ermiş oldu. Bu durum Rus-Gürcü yönetimleri arasında gerginliğin artmasına neden olurken, bu olaylar sonrasında Rusya'nın baskısıyla Gürcistan BDT üyeliğe girmek zorunda kalmıştır.

12 Ekim 1992'de yapılan seçimlerde ise Eduard Şevardnadze Gürcistan Başkanı olarak seçilmiştir. Başarılı bir politikacı olan Şevardnadze, ülke içindeki çatışmaları sonlandırmış, ülke içindeki bağımsızlık hareketleri ile uğraşmış ve sonunda ülke içerisinde büyük gelişmelere imza atmıştır. Batı yönlü siyaseti sayesinde dış desteğe de sahip olan Şevardnadze, başa geldikten hemen sonra 31 Temmuz 1992 tarihinde Gürcistan'ı BM'ye üye yaparak sahip olduğu dış desteği göstermiştir. (R.D.Özbay, 2014: s. 45)

Öte yandan, AB tarafından 1991 yılında başlatılan TACIS projesi kapsamında Kafkas ülkelerindeki ticaretin geliştirilmesi ve Avrupa – Kafkas bölgesindeki ulaşımı geliştirmesi planlanan TRACECATACIS programına Gürcistan'ın da imza atması bu dönemdeki Batı yönlü politikanın bir sonucudur. Başta AB ile olmak üzere birçok konuda işbirliği anlaşması yapmıştır. Ayrıca Gürcistan'ın yaşadığı etnik sorunlar nedeniyle Rus güdümünden kurtulup yüzünü Batıya çevirmek için askeri gücünü de artırmak amacıyla NATO'ya girmek için başvuracağını ve Avrupa-Atlantik bölgesiyle uyumun sağlanması ve Gürcü askerlerinin eğitimi konusunda NATO'dan destek talebinde bulunmuştur.(Acar, 2009: s. 31)

5 Kasım 1995 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Şevardnadze, %74 oy alarak ülkenin başına geçmiştir. 9 Nisan 2000 yılında yapılan diğer bir seçimde ise %82 oy alarak yeniden Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. (R.D.Özbay, 2014: s. 45).

Şevardnadze göstermiş olduğu batı yanlısı yaklaşımla, siyasi politika olarak komşularla iyi ilişkiler kurmaya öncelik vermiştir. Özellikle Türkiye ile yakın ilişkiler kuran Şevardnadze, iktidarda olduğu süre boyunca Türkiye ile Gürcistan

arasındaki ticaretin gelişimi, vizelerin kaldırılması ile ilgili ilk adımların atılması gibi önemli anlaşmalar sağlanmıştır. Dış politikada her zaman Türkiye'nin desteğini alan Gürcistan, ülke içinde yaşanan ayrılıkçı çatışmalarda Türkiye'den toprak bütünlüğünün korunmasına yönelik desteğini de almıştır. Ayrıca Türkiye'nin hem askeri hem de ticareti yönlerden ortak paylaşımları sayesinde Gürcistan'da büyük gelişmeler sağlanmıştır. Ayrıca Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan arasında yapılması planlanan Şahdeniz'i Doğalgaz projesi ve Kars – Tiflis Demiryolu Projesi de Gürcistan için çok önemli olan projelerdendir. Eylül 1994'te ise uzun süredir imzalanması planlanan "Yüzyılın Projesi" olarak adlandırılan ve adı sonradan Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı olarak değiştirilen petrol botu hattı anlaşması imzalanmıştır. (Heydər Əliyev İrsi, 2008)

Ülkede ekonomik gelişim sağlanırken, bir yandan da ülke genelinde yolsuzlukların artması ve Kasım 2003 yılında yapılan parlamento seçimlerine hile karıştırıldığı iddiaları ülkede iç karışıklığa neden olmuştur ve Şevardnadze karşıtı halk ayaklanmaları başlamıştır. Başında Mihail Saakaşvili'nin olduğu ve adına Gül Devrimi denen halk ayaklanmaları sonucunda Şevardnadze 23 Kasım 2003 tarihinde yönetimi bırakmak zorunda kalmıştır.

Şevardnadze'nin yerine eğitimini ABD ve Ukrayna'da yapmış olan ve Batı yanlısı ve özellikle de ülkedeki ABD'nin temsilcisi olarak tanımlanan Saakaşvili yönetime geçmiştir. Bu dönemde yaşanan iç karışıklıktan istifade eden özerk bölgelere daha baskıcı bir politika uygulayan Saakaşvili, önce Acaristan üzerinde otoritesini göstermiştir. Abhazya ve Güney Osetya ayrılıkçı bölgeler ise Saakaşvili tarafından sürekli baskı altında tutulmaya çalışılsa da hatalı baskı politikası ve özellikle de bölgede yeniden etkin rol oynamak isteyen Rusya'nın da müdahaleleri ile Saakaşvili için en büyük sorun haline gelmiştir. (R.D.Özbay, 2014: s. 85-86).

Saakaşvili, Şevardnadze'nin izlemiş olduğu Batı yanlısı ve Rusya karşıtı politikayı devam ettirmiş, AB ve NATO ile sıkı ilişkilere girmiştir. Özellikle AB ve NATO üyelikleri için çok çaba sarf eden Saakaşvili, Güney Osetya ve Abhazya sorunlarında nedeniyle bu hayalini gerçekleştirememiştir.

5 Ocak 2008 tarihinde yapılan devlet başkanlığı seçimini Saakaşvili kazanmış ve Saakaşvili'nin ikinci başkanlık dönemi başlamıştır. Bu dönemde Rus-Gürcü Savaşı yaşanmasıyla ülke hem ekonomik hem de siyasi olarak büyük sıkıntılar yaşarken, *de facto* olarak Abhazya ve Güney Osetya bölgelerini kaybetmek durumunda kalmıştır.

27 Ekim 2013 tarihinde yapılan başkanlık seçimlerini Saakaşvili kaybetmiş ve böylece Saakaşvili dönemi fiilen sona ermiştir. Bu seçimde Saakaşvili'nin yerine Giorgi Margvelaşvili gelmiştir. Bu dönemde Rusya ile daha ılıman bir yol izleyen Margvelaşvili, Rusya'nın desteklediği bir adaydı. Halk tarafından ilk turda başkanlığa gelmesiyle Batı yanlısı bir politika izleyeceği düşülen Margvelaşvili hem de Rusya ile yakınlaşma sürecine girerek ülkede istikrarın sağlanması noktasında önemli adımlar atmıştır. (R.D.Özbay, 2014: s. 88).

Bu dönemde Türkiye ve Azerbaycan ile yakın ilişkileri olan Gürcistan'ın özellikle 17 Mart 2015 tarihinde temeli atılan ve Azerbaycan doğalgazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasını amaçlayan Trans Anadolu doğalgaz boru hattının (TANAP) 2018 yılında projenin tamamlanması öngörülmektedir. (Erdoğan, 2017: s:17)

Saakaşvili döneminde AB üyelik süreçleri başlatılırken, Margvelaşvili döneminde de bu sürece hız verilmiştir. Eylül 2014 yılında AB ile ortaklık çalışmalarına istinaden Derin ve Kapsamlı Ticaret Anlaşması için ön protokol imzalanmıştır. Mart 2017 itibari ile de AB Gürcistan'a uygulamış olduğu vizeyi kalmıştır ki bu da Gürcistan'ın AB ile uyumda ne kadar ciddi olduğunun göstergesidir. (EEAS, 2017)

Son dönemlerde yeni İpek Yolu projesi ile özellikle Çin-Avrupa arasında köprü görevi üstlenecek olan Gürcistan, hem ekonomik hem de jeopolitik olarak mevcut konumunu daha da güçlendirecektir. Öyle ki Ekim 2017'de Bakü – Tiflis – Kars tren yolunun açılışı yapılarak bu projenin hayata geçirilmesi için ilk adım atılmış oldu. (TRT Haber, 2017)

Ayrıca Gürcistan, Temmuz 2017'de NATO Noble Partner 2017 tatbikatına ev sahipliği yaparak hala NATO üyeliği konusunda ne kadar istekli olduğunu göstermektedir. (AA, 2017)

2.2. AB – GÜRCİSTAN İLİŞKİLERİ

2.2.1. AB Komşuluk Politikası Öncesi Gürcistan İle İlişkiler

AB'nin hem Kafkasya bölgesinde hem de dünyanın çeşitli jeostratejik bölgelerinde zaman içerisinde etkinliği artarken, sahip olduğu insan hakları, eşitlik, olaylara çok taraflı ve bütüncül yaklaşımı ve uluslararası hukuk kapsamında uzlaşma ilkeleri ile bu bölgelerce kendisine duyulan güven sayesinde büyük bir nüfuz oluşturmuştur. Özellikle uluslararası hukuku etkin bir şekilde uygulamaya çalışan AB, bu sayede ilgili bölgelerdeki çatışan taraflar için sorunların çözülmesi amacıyla kullanılabilecek uzlaştırıcı – arabulucu bir yapı görevi görmektedir.

Soğuk Savaş sonrası Sovyetlerin ve benzer rejimlerin yıkılması ve ya zayıflaması ile Balkanlar ve Güney Kafkasya'da ortaya çıkan çatışmalarda, hem sorunların çözülmesi hem de AB'nin bölge ülkelerini kazanmak ve AB ile bu bölgeler arasındaki entegrasyonu sağlamak istemesi amacıyla AB'nin bölge ülkeleriyle yakın ilişkileri başlamıştır, bu kapsamda başlayan ilişkiler yeni Avrupa Komşuluk Politikası (AKP) olarak görülmektedir. Özellikle Güney Kafkasya ve bu tez özelinde ise Gürcistan'da yaşanan olaylardaki etnosiyasi yapının karışıklığı ve başta Rusya olmak üzere ABD'nin de gövde gösterisine dönüştürdüğü olaylar AB için sorunun çözümünü engellemiştir. AB, hem bölgede hem de AB içerisinde etkin ekonomik ve siyasi ilişkilere sahip olan Rusya ile çatışma ortamına girmemek ve ilişkileri bozacak adımlar atmamak adına daha yumuşak bir politika izlemiştir. Bu yumuşak politika ise bölgenin Rusya'nın etki alanına girmesini artırmıştır. Bu nedenle AB bölgede politik yaklaşımlardan ziyade daha çok ekonomik yardımlar/projeler sayesinde varlığını hissettirmeye çalışmıştır.

AB, Sovyetlerin yıkılması sonrası oluşan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) bünyesindeki 11 ülke ve Gürcistan'ın ekonomik gelişim ve bölgesel iyileştirmelerin sağlanması amacıyla 1991 yılında TACIS adı ile BDT'na Teknik Yardım programını

başlatmıştır. TACIS programı 1991 - 2006 arası faaliyetlerini sürdürmüştür. 2006'dan sonra TACIS adını INSC - Instrument for Nuclear Safety Co-operation – Nükleer Güvenlik İşbirliği Aracı adını almıştır. INSC programı 2007 – 2014 ve sonrasında uzatılarak 2020'ye kadar olan dönemi kapsamaktadır. (European Commission Press Release. 92-54)

TACIS programının amacı, bireysel devletlerin, özel mülkiyet ve inisiyatif temelinde etkin işleyen piyasa ekonomilerini geliştirmelerine yardımcı olmak ve çoğulcu demokratik toplumların gelişimini teşvik etmektir. TACIS fonları, ilgili ülkelere tavsiye, teknik bilgi ve pratik deneyim gibi destekler sağlamıştır. Ayrıca uygun olması durumunda, TACIS programının etkinliği çeşitli sektörlerdeki eylemler birleştirilerek en üst düzeye çıkarılmıştır. Bu programa dâhil olan ülkeler, TACIS programlarının kendi ülkeleri için karar verme ve yönetilmesinde yakından yer almaktadır. (European Commission Press Release. 92-54)

Kafkasya ülkeleri arasında Azerbaycan, bölgenin en büyük petrol ve gaz üreticisi olmuş ve 1997-1998 yıllarında TACIS kapsamında toplam 26,9 milyon Euro tutarında AB yardımı almıştır. Gaz ve petrol boru kemerlerinin desteklenmesi yardımı da bu tutara dâhil edilmiştir. Bunun dışında, Gürcistan sadece TACIS kapsamında 16 milyon Euro yardım alırken, ayrıca rehabilitasyon çalışmaları için 6.5 milyon Euro, insani yardım olarak 12.2 milyon Euro ve gıda güvenliği için 42 milyon Euro almıştır. Genel İşler Konseyi'nin çerçeve kararına dayanarak, 1997 yılında istisnai olarak Ermenistan ve Gürcistan'a 255 Milyon Euro tutarında finansal yardım sağlanmıştır. 1997-1998 yıllarında ise Azerbaycan, Gürcistan ve Tacikistan dâhil sadece 3 ülkeye toplam 20,5 Milyon Euro yardımda bulunulmuştur.

Kendi türünde dünyanın en büyük yardım programı olan TACIS, 1991 – 1999 yılları arasında 4.22 milyar Euro destek sağlanmıştır. 2000-2006 yılları arasında TACIS Programı kapsamında Güney Kafkasya ülkelerine yönelik kaynağa harcanmış tutar 3.1 milyar Euro olmuştur. (EU Joint Research Centre, 2017).

Program uygulandığı ilk yıllarda "inişli-çıkışlı" performans ve yaklaşım sergilense de, sonraki gelişmeler TACIS programının amaçlarına ulaştığını, ihtiyaç

ve beklentileri yerine getirdiğini göstermiştir. TACIS kapsamındaki ulusal programlar çok kapsamlı ve ayrıntılı olmuş ve ilgili ülkelerin ihtiyaçlarına odaklanan projeleri desteklemiştir. Programla ilgili ülkelerde geçiş sürecinde ortaya çıkan kurumsal reform ihtiyacı ve ülke yönetimlerinin programı tam olarak benimsememeleri önceki yıllarda aksamalara neden olmuştur. Bu süreç Azerbaycan'da diğer TACIS ülkelerine göre nispette daha yumuşak bir trendde gerçekleşmiştir.

TACIS uygulamasından elde edilen tecrübe ve elde edilen sonuçlar günümüzde uygulanan AB Yeni Komşuluk Politikası'nda (YKP) da dikkate alınmaktadır. Nitekim AB ülkelerin ihtiyaç ve önceliklerini belirleyerek bu ihtiyaç ve önceliklere uygun strateji, plan ve proje geliştirme yöntemini izlemektedir. Ülke yönetimleri YKP çerçevesinde belirlenen siyasi çerçeve ve sorumlulukları gereği bu sürecin içinde yer almaktadır. 2006 yılında YKP kapsamındaki ülkelere yönelik olarak tek-tek ülke temelli Eylem Planları hazırlanmıştır. Günümüzde Yeni Komşuluk Politikası'nın ülke temelli bağımsız Eylem Planlarının uygulanmasına özellikle, TACIS programından çıkarılan dersler ve alınan tecrübeler dikkate alınarak devam edilmektedir.(Aydın, 2016: s:32)

TACIS programında belirlenen öncelik alanlarına göre belirlenen yardımlar üye ülkeler tarafından da onaylanmış ve aşağıdaki 5 sektör temelinde ilgili ülkelerdeki gelişim desteklenmiştir:

- Eğitim
- Enerji
- Ulaşım
- Finansal Hizmetler
- Gıda Dağıtımı

AB genişleme politikası kapsamında Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'ın Avrupa kıtası sınırları içerisinde yer aldığı ve bu üç ülkenin AB genişleme politikası hedefleri dâhilinde olduğunu belirten "Reddemann Raporu" Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından Haziran 1994'te kabul edilmiştir. Bu kapsamda ise 1 Şubat 1999 tarihinde, Gürcistan, hızla artan Batı yönlü politikası sayesinde Avrupa

Konseyi'ne kabul edilmiştir. Hem AB politikalarının yürütülmesi hem de Gürcistan'daki siyasi ve etnik sorunların yakından izlenmesi, ülkedeki gelişimlerin takibi ve analizi amacıyla Avrupa Komisyonu Delegasyonu Gürcistan'da temsilcilik açmıştır. (R.D.Özbay, 2014: s. 108)

22 Haziran 1999 tarihinde Lüksemburg'da AB'nin Güney Kafkasya ülkeleri ile düzenlediği zirveden sonra 1 Temmuz 1999 tarihinde Gürcistan ile AB arasında Ortaklık ve İşbirliği anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Gürcistan'da demokratikleşme, insan hakları ve serbest Pazar ekonomisinin gelişmesi ve Batı yönlü yönelimin artırılması ve güçlenmesi amaçlanmıştır. Bu sayede AB üyeliği için atılmış olan büyük bir adım Gürcistan'ı AB'nin yörüngesinde tutmaktadır.

AB, demokratikleşme, ekonomik ve siyasi gelişme ve insan haklarına bağlılık gibi temel ilkeler çerçevesinde birlik sınırlarında bulunan ülkelerin gelişmişlik düzeyleri artırırken verdiği desteklerle de bu ülkeleri kendi güdümünde tutmaktadır. Bundaki asıl amaç huzur içinde yaşayan birlik üyelerinin Sovyetlerin dağılmasına rağmen yine de bölge için büyük bir rakip ve tehdit olan Rusya ile arasında bu ülkeleri kullanarak tampon bölge oluşturma isteği bulunuyor. Öte yandan Güney Kafkasya ülkelerindeki zengin enerji kaynakları da AB'nin ilgisini çekmesi nedeniyle de bölgeyi nüfuzu altına alarak gücünü devam ettirmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla Gürcistan ile çeşitli entegrasyon projeleri ve programlar hazırlanmış ve imzalanmıştır.

AB ile Gürcistan arasında ulaşım-enerji köprüsü amacıyla yapılan projeler ana başlıkları ile aşağıda listelenmiştir: (R.D.Özbay, 2014: s. 109-112)

2.2.1.1. TRACECA - Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia

TRACECA (Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia – Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaşım Koridoru Projesi), bölgesel ulaşım diyalogunun geliştirilmesini teşvik eden ve bölgesel ekonomiyi bütünüyle teşvik ederek etkin ve güvenilir Avrupa-Asya ulaşım bağlantılarının sağlanmasını teşvik eden bir girişimdir. (Acar, 2009: s. 33)

TRACECA koridoru, giderek gelişmekte olan ticaret ve ekonomik kalkınma eğilimlerinde yer almaktadır. Bir koridordan geçen büyük trafik akışı, bir yandan Batı ve Orta Avrupa'da, diğer yanda Orta ve Güneydoğu Asya'da meydana gelmektedir.

Harita 6: TRACECA Rotalar (TRACECA - Map)

AB`nin TRACECA Projesi, dünyanın en eski ticaret yollarından biri olan İpekyolu'nun günümüzde yeniden canlandırılmasına yönelik programları finanse etmektedir. Bu program Bulgaristan, Romanya, Ukrayna gibi Doğu Avrupa ülkelerinden başlayıp Türkiye üzerinden Karadeniz'i geçerek Gürcistan'ın Poti ve Batum limanlarını da içine alarak, Güney Kafkasya'nın ulaşım ağlarını kullanarak geniş bir alana yayılmaktadır. TRACECA yolu Azerbaycan'da Hazar denizi üzerinden Bakü-Türkmenbaşı-Aktau hattını kullanarak, Orta Asya'nın Türkmenistan ve Kazakistan'ı kapsayan demiryolu ağına ulaşmaktadır. İki ülke üzerinden Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan katedilerek Afganistan ve Çin sınırlarına ulaşılmaktadır. (R.D.Özbay, 2014: s. 110)

Son dönemlerde yeni İpek Yolu projesi ile özellikle Çin-Avrupa arasında köprü görevi üstlenecek olan Gürcistan, hem ekonomik hem de jeopolitik olarak

mevcut konumunu daha da güçlendirecektir. Öyle ki Ekim 2017'de Bakü – Tiflis – Kars tren yolunun açılışı yapılarak bu projenin hayata geçirilmesi için ilk adım atılmış oldu. (TRT Haber, 2017)

2.2.1.2. INOGATE - Interstate Oil and Gas Transport to Europe

INOGATE (Interstate Oil and Gas Transport to Europe - Avrupa'ya Devletlerarası Petrol ve Gaz Taşımacılığı) Programı AB ile Karadeniz, Hazar Denizi ve komşu ülkeler arasında uluslararası enerji işbirliği programıdır. Bu programın dört temel amacını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

1) Program kapsamındaki ülkelerin özelliklerini de göz önünde bulundurarak Avrupa Birliği'nin iç enerji piyasa prensipleri temeline dayanan enerji piyasaları oluşturmak;
2) Enerji ithalat ve ihracatı, arz çeşitliliği, enerji geçişi ve enerji talebi konularına eğilerek enerji güvenliğini sağlamak;
3) Enerji etkinliğinin arttırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının yaratılması ve talep yönlü yönetimin oluşturulmasını da içeren sürdürülebilir enerji gelişimini sağlamak;
4) Ortak bölgesel hedeflere hizmet eden enerji projelerine yönelik yatırımları teşvik etmek. (Şahbazov, 2015: s. 113)

INOGATE programı 11 ortak ülkeden oluşmaktadır ve bu ortak ülkeler de 3 coğrafi bölgede bulunmaktadır:

Doğu Avrupa: Beyaz Rusya, Moldova ve Ukrayna (Merkez: Kiev)
Kafkasya: Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan (Merkez(Tiflis)
Orta Asya: Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan (Merkez: Taşkent)

Harita 7: INOGATE Bölge Haritası (INOGATE)

1995 yılındaki tesis tarihinden sonra INOGATE Programı geniş kapsamlı etkin bir program şeklini almıştır. Günümüzde programın anlam ve önemi daha da gelişmiş, sadece petrol ve gaz sektörlerini ilgilendiren program olmaktan çıkarak, elektrik enerjisi, yenilenebilir enerji ve enerji etkinliği konularını da kapsayan bir projeye dönüşmüştür. 13 Kasım 2004 tarihinde "Bakü İnsiyatifi" olarak da bilinen Enerji Bakanları Konferansı'nın iki yıllık çalışması ile INOGATE daha kapsamlı bir programa dönüştürülmeye başlamıştır. Günümüzde de INOGATE Programı Avrupa Birliği ve ilgili ortak ülkelerin enerji güvenliğini güvence altına almaktadır. (Şahbazov, 2015: s. 113) 2006 yılında, Kazakistan`ın başkenti Astana'da İkinci Enerji Bakanları Konferansı gerçekleştirilmiş ve sonrasında kabul edilen bildiride yeni enerji haritasına değinilmiştir.

Bu dönemde Türkiye ve Azerbaycan ile yakın ilişkileri olan Gürcistan'ın özellikle 17 Mart 2015 tarihinde temeli atılan ve Azerbaycan doğalgazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasını amaçlayan Trans Anadolu doğalgaz boru hattının (TANAP) temeli atılmış, 2018 yılında projenin tamamlanması öngörülmektedir. (Erdoğan, 2017: s:17)

2.2.2. AB Komşuluk Politikası Sonrası Gürcistan İle İlişkiler

Avrupa Komşuluk Politikası (ENP), 1990'lı yılların başında başlayıp hem yakın bölgesinde hem de Dünya arenasında nüfuz alanını genişletmek, Sovyetlerin dağılması sonrasında bağımsızlığını kazanan devletleri kendi yörüngesine çekmek, üye olma potansiyeline sahip olan ülkeleri AB ilkeleri ile destekleyip geliştirmek, üye olması uzak ihtimal dâhilinde olan ülkeleri ise "Güvenli Avrupa – Güvenli Komşular" yaklaşımı ile istikrar artırıcı ve geliştirici destekleme programları ile yakın bölgelerde güvenli kuşağın oluşturulması amaçlanmış bir politikadır.

AB Konseyi, 12 Aralık 2003'te "Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa" kararını almıştır. Bu karar, AB'nin uluslararası güvenlik stratejisine rehberlik eden bir politika belgesini içermektedir. Sözü edilen belge, Amerikan güvenlik stratejilerinden esinlenilerek, benzer bir formatta olacak şekilde, Javier Solana tarafından tasarlanmıştır. Bundan dolayı, literatürde "Solana belgesi" olarak da adlandırılmaktadır. Bir anlamda AB'nin uluslararası güvenlik stratejisini sembolize eden bu belge, o zamana dek örgüt çerçevesinde kabul edilen ilk ortak güvenlik stratejisidir. Dünyada pek çok risk ve tehlikeler kadar, pek çok fırsatların da bulunduğunu ifade eden belge, globalleşen dünyada Avrupa'nın güvenliğini sağlayabilmek için, Avrupa içinde ve dışında çok taraflı işbirliği sürecinin geliştirilmesini gerekli addetmektedir. Çünkü bu karmaşık mücadele ortamı içinde hiçbir ülke bunlarla tek başına başa çıkamaz. Amerikan ulusal güvenlik stratejisinden farklı olarak "önleyici angajman" yöntemlerini; yani, öncelikle siyasî ve ekonomik araçların (soft power), en son olarak ise askerî gücün (hard power) harekete geçirilmesini içermektedir. Bu çerçevede Avrupa Güvenlik Stratejisi (AGS), önleyici angajman yanında, efektif çok taraflılığı, yerel asayiş görevlilerinin yetiştirilmesinden gözetim, denetim, gözlem türünden pek çok polis operasyonlarını, hukukun üstünlüğünü tesis etmek veya seçimlerde gözlemci olmak gibi adlî ve sivil operasyonları, en son ihtimal olarak ise bir takım askerî operasyonları öngörmüştür. Dolayısıyla AGS; ekonomik, siyasî ve askerî araçları aşamalı bir şekilde ayrıştırmıştır. (İşyar, 2008: s: 32)

AGS, güvenliğin değişik boyutlarıyla ilgilenen çok çeşitli araçları devreye sokmaya çalışmaktadır. AB'nin uluslararası güvenlik stratejisi olarak kullandığı araçları arasında; dış ticaret, kalkınmada işbirliği, uluslararası çevre koruma politikası, uluslararası polis-adalet-istihbarat işbirliği, göç politikaları, çok taraflı ve ortak AB değerlerinin geliştirilmesi esasına dayalı "Ortak Dış Politika", politik-askerî önlemler vs. gibi soft power unsurları sayılabilir. Dolayısıyla, bunlardan hareketle, AB'nin uluslararası güvenlik stratejilerinin esasen 2 şekilde ortaya çıktığını söyleyebiliriz: süreklilik arzeden ve yapısal-kurumsal önleyici politikalar (preventive diplomacy) ile istikrarlı hâle getirme politikası. İkinci tipten bir stratejiye, AB'nin Yeni Komşuluk Politikası örnek olarak verilebilir (İşyar, 2008: s: 34)

ENP, AB'nin en yakın Doğu ve Güney Komşularından 16'sı ile AB arasındaki ilişkilerini yönetir. Güneyde: Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Libya, Fas, Filistin[1], Suriye ve Tunus ve Doğuda: Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna ENP kapsamında bulunmaktadır. Rusya, ENP çerçevesinde Sınır Ötesi İşbirliği faaliyetlerinde yer alırken, ENP'nin bir parçası değildir. (European Commision ENPEN)

ENP, 2003 yılında başlatılmış ve 2004 yılındaki 10 yeni üye (çoğunluğu Sovyetlerden ayrılmıştır) ile genişlemiş olan AB ile komşuları arasında yeni bölünme çizgilerinin ortaya çıkmasını önlemek ve bölge refahını, istikrarını ve güvenliğini güçlendirmek amacıyla 2004 yılı içerisinde geliştirilmiştir. ENP, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı değerlerine dayanmaktadır. (European Commision ENPEN)

ENP, eski SB ülkelerinde karşılanması gereken zorlukların yanı sıra, olmasa da yaşanacak yeni riskleri de tanımaya yönelik bir girişimdir. Ayrıca, zorlukların karşılanması ve risklerin üstesinden gelinmesi durumunda elde edilecek faydalar ile birlikte avantajların da kullanılması için yeni fırsatlar tanınmıştır. Hem zorluklar hem de fırsatlar sosyal, ekonomik ve politik boyutlara sahipti. Önde gelen Avrupalı

[1] Komşuluk Politikasına Filistin'in de dâhil edilmiş olması, AB açısından Filistin'in tanındığı anlamına gelmemektedir.

politikacıların zihinlerinde ve Gürcistan'da daha önce hiçbir yerde olmadığı kadar, Avrupa sınırlarında ortaya çıkabilecek sıcak çatışmaların ortaya çıkma olasılığı vardı, yani bağımsızlıktan sonra Gürcistan'daki iç savaşı gibi, Abhazya'da ve Güney Osetya'da devam eden çatışmalar arasında değişen şiddetli uluslararası anlaşmazlıklar olasılığı vardı. Cinayetler, siyasi istikrarsızlık, yolsuzluk, her türlü yasa dışı ticaret Avrupa'yı ilgilendirecekti.

Doğu komşuları, Sivil Toplum fonksiyonalitesinin yokluğu ve modası geçmiş Sovyet dönemi yasaların da olması gibi, her boyutta işlevsiz olan yönetim kurumlarına sahiplerdi. Ayrıca bu komşular fakir ve nispeten elit tabaka ile fakir halk arasındaki fark aşırı derece ayrışmış durumdaydı. Çoğu ülkede, özellikle de Gürcistan'da zengin - fakir bölünmesi hem kent hem de kırsalda aşırı boyutlara ulaşmıştı. İç savaş, hizmetlerin ve altyapının çökmesi ve garanti görünen Rus pazarının kaybedilmesinin sonucunda Gürcistan'da tarım azalarak asgari geçim seviyesine çok yaklaşmıştır. Sanayi, küçük nişlerden tasarruf etmek için hiçbir yerde rekabetçi değildi ve denetim ve muhasebe gibi temel ticari hizmetler kıttı. İşgücünün büyük çoğunluğu, rekabetçi olmayan piyasalarda bulunmakta ve bu piyasalarda ise işsizlik yüksekti, sosyal güvenlik ağları hem adaletsiz hem de sürdürülebilir değildi.

Bir tarafta işleyen bir Avrupa olma, diğer taraftan da işlevsiz bir bölgeye komşu olma arasındaki bölünmeden kaynaklanan tehlikeler, göz ardı edilemeyecek kadar büyüktü. Aynı zamanda, Sovyet sonrası Komşuluk Politikası büyük fırsatlar da sunmuştur. Bunların birçoğu bölgesel ticaret ve finansal entegrasyonun doğrudan ve ekonomik avantajları idi. Hem altyapıyı değiştirme, hem de verimsiz işletmeleri devir alıp bu gidişatı tersine çevirmek için yatırım fırsatları sunmaktaydı. Öte yandan Komşuluk Politikası ile Avrupalı liberalizm ve hoşgörü değerlerinin bölgede teşvik edilmesi imkânı da vardı.

Komşuluk Politikası, kurumsal, ekonomik ve sosyal zorlukların tümünü kapsayan entegre bir işbirliği paketi idi. Ancak bu entegrasyon için belli alanlarda sıkı kuralların izlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. (ECDCEA, 2015: s. 8-9)

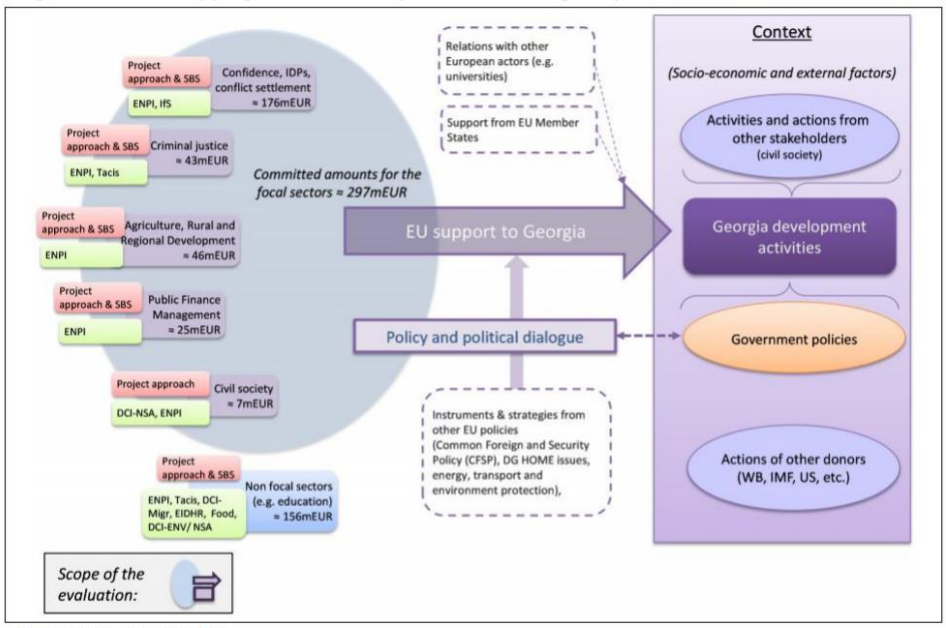
Birincisi, 2000'lerin başında, Rusya'nın bölgesel hegemonyayı kolay bir şekilde teslim etme niyetinin olmadığı açıkça anlaşıldı. 1990'ların başında Transdinyester(Moldova'nın doğusunda tek taraflı bağımsızlık ilan eden Rus yanlısı Cumhuriyet), Abhazya ve Güney Osetya'daki krizlerden, Kırım'ın ilhakına, Doğu Ukrayna'daki askeri maceracılığına ve Baltık'taki savaş tehlikesine kadar uzanan yol büyük tehlikelere neden olan ve alternatifi çok az olan bir yoldur. Gürcistan ve Ukrayna, Rusya için kırmızı bir çizgi olan NATO'ya katılma arzularını dile getirmişlerdir ki bu durum birçok Batılı başkentte korkuya neden olmuştur. Öte yandan Doğu-Batı jeopolitik rekabetinin diğer örneği ise ekonomiktir, örneğin Rus ithalatında Gürcistan ve Moldova mallarına konulan yasak ve enerji silahının tehdit amacıyla kullanımı.

İkincisi, hem Avrupa menfaati hem de Doğu Komşuluğu ülkelerinin Avrupa yörüngesine çekilmesini teşvik eden daha geniş jeopolitik, aynı zamanda birbirini izleyen genişleme dalgaları Avrupa'nın soğurma kapasitesini limitine ulaştırmıştır. Geleneksel olarak kalkınma işbirliğine tabi olan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmalarından daha iddialı bir çerçeveye duyulan gereksinimin farkında olarak AB, Doğu Ortaklığı'na bağlı olarak Birlik kavramını başlattı. Birlik, ticaret ve ekonomi entegrasyonu ve vize muafiyeti de dâhil olmak üzere AB ile her alanda derin ve kapsamlı bir ortaklık sözü vermiştir. Bu amaçla Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Bölgesi kurulması planlanmaktadır. Yakın zamanda AB'ye üye olma ihtimali olmayan yakın bölgelerdeki ülkelerin Komşuluk Politikası çerçevesinde ilgisini çekmek amaçlanmıştır.

Üçüncü olarak, küresel demokrasi uzmanları tarafından, bölgede demokratikleşmenin zor günler geçirdiği, buna alternatif ve daha otoriter yönetim tarzlarının(aralarında en belirin olanı Rus yönetim tarzı) gittikçe meşruiyetinin arttığı kabul edilmektedir. Gürcistan nispeten daha az etkilenmiş olsa da(bunun aksine Ukrayna'da Rusların yaptıkları), Avrupalı değerleri olan toleransı, liberalizmi ve modernizmi destekleyenler, önyargı, otoriterlik ve geleneğin kuvvetli güçleri ile giderek yüzleşmektedir.

Bu üç zorluk birlikte ele alındığında, ENP'nin hedeflerine ulaşmasında işbirliği taleplerinin neden bu kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. (ECDCEA, 2015: s. 10-11)

Aşağıdaki diyagram, AB desteğini gösteren tüm faaliyetlerin 2007-2013 yılları arasında Gürcistan'a eşlenmesini göstermektedir. Diyagram, AB tarafından finanse edilen spesifik müdahaleleri ve finansman için kullanılan çeşitli araçları özetlemektedir. AB'nin Gürcistan ile işbirliğine ilişkin daha ayrıntılı bilgi ECDCEA tarafından Mayıs 2015'te yayınlanan 253 sayfalık Final Raporunda bulunabilir.

Source: Particip GmbH

Şekil 1 : 2007-2013 yılları döneminde hayata geçirilen aktiviteler (ECDCEA, 2015: s. 40)

AK'nin 2015 yılında yayınlamış olduğu 2007-2013 yıllarını kapsayan AB-Gürcistan İşbirliği Değerlendirme Raporuna istinaden, AB, Gürcistan'a 454 milyon Avro (sözleşmeli miktarlar) destek vermiştir. Bu desteğin dışında, öncelikli sektörler(insan hakları, sivil toplum, tarım ve kırsal bölge gelişimi, eğitim vb.) için 297 milyon avro tutarında sözleşme yapılmıştır.

Öncelikli sektörler altında gruplandırılan müdahaleler için hükümet ve devlet kurumları en fazla kullanılan kanallar olmuştur(% 68), bunu özel sektör (% 5), Sivil

Toplum (% 11), AB dışı kalkınma ajansı ve diğer uluslararası kuruluşlar (% 15) ve AB Üye Devletleri ve AB Üye Ülkeleri (% 1) takip etmiştir.

Fonların yaklaşık yarısı (% 53) sektör bütçesi desteği ile sağlandı. Bu, Gürcistan'ın kalkınma düzeyindeki bir ülke için yüksek bir oran olarak görünmese de, bütçe desteği aslında ikili programlar için mevcut Avrupa Komşuluk Politikası ve Ortaklık Araçları(ENPI) fonlarının yaklaşık % 80'ini oluşturmaktaydı. ENPI, ayrıca öncelikli sektörler için yaklaşık 236 milyon avro yardım sağlanması için ana finansman aracı olmaya devam etmektedir. (ECDCEA, 2015: s. 42)

2.2.3. Diğer AB - Gürcistan Destek Projeleri

Gürcistan ile AB arasındaki etkileşimin temelinde Kafkas bölgesindeki enerji kaynaklarının Avrupa kıtasına aktarılması yer alırken, bu tarz bir bağlantının da geleceğinin korunması gerekmektedir. Bölgede fakirliğin, yolsuzluğun, rüşvet ve siyasi sorunların azalması, ekonomik altyapının güçlenmesi ve istikrarın artması ile bu enerji ağının da korunması hedeflenmektedir, aksi halde ekonomik açıdan zayıf, siyasi alanlarda istikrarsız ve çatışma ortamında olan bir ülkenin kolaylıkla yön değiştirecek olması, AB'nin stratejik hedeflerinin geleceği için de sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle AB, Gürcistan ile kurduğu enerji-ulaşım alanındaki projelere ek olarak, finansal altyapının düzenlenmesi, insan hakları ve demokrasinin gelişmesi gibi birçok sosyal proje ile Gürcistan'daki istikrar ve güven ortamının kurulması için iş birliği anlaşmaları imzalanmıştır.

AB ile Gürcistan arasında hazırlanan sosyal sorumluluk projeleri ve programları aşağıda listelenmiştir:

Avrupa Halkları İnsani Yardım Programı-ECHO

Sovyetlerin dağılmasından sonra Gürcistan'da yaşanan iç çatışmalar ve ayrılıkçı sorunlar nedeniyle ekonomisi zor durumda olan Gürcistan'a acil yardımlar konusunda destek olmaktır. Şevardnadze'nin 1993 yılında Avrupa Konseyi'ni ziyareti sırasında gündeme gelen programın amacı, acil gıda yardımı, sağlık ve

sığınma evlerini kapsayan ve acil ihtiyaçlara yanıt vermektedir. Ayrıca, Gürcistan ekonomisinin zor koşullarının istikrara kavuşturulmasına da katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

ECHO, bölgede sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışarak, 11.215 milyon Euro değerinde proje üretmiştir. Gıda yardımları için 4.5 milyon Euro, enerji üretiminde kullanılmak üzere yakıt kaynakları için 2 milyon Euro ve genel insani yardım için 4.715 milyon Euro ayırıldı.

1994'te ECHO, Gürcistan için dokuz milyon avro gıda yardımı dâhil olmak üzere toplam 17.306 milyon avroluk insani yardım verdi. ECHO, Gürcistan'daki insani yardımların en büyük bağışçısıdır.(European Commission Press Release. 95-136)

Gıda Güvenlik Programı-FSP

2008 olaylarından sonra oluşan FSP programının özel amacı, Gürcistan hükümetine, devam eden çocuk refahı ve aile koruması reformuyla ilgili Devlet programlarının ve diğer hizmetlerin tasarımını, yönetimini, uygulanmasını, izlenmesini ve etkinliğini geliştirmesine yardımcı olmaktır.

FSP'nin sosyal sektördeki ilk önceliği, aile yardımı parası için reform ve maddi destek vasıtasıyla gıdaya erişimi artırmak ve genel yoksullukla mücadele etmek oldu. Yetimhaneler için yapılan bütçe desteği, FSP'nin yalnızca kurumsal bakıma dayalı çocuk bakım sisteminde daha geniş çaplı bir reforma girmesine yol açtı. Programın sonunda FSP, hükümete kapsamlı bir çocuk bakım programı uygulaması için strateji, mevzuat ve personel gibi bir altyapı desteği sağlamıştır. (FSP, 2009: s. 5)

Bu programın Gürcistan'daki beklenen sonuçları:

a) Ebeveynler ve çocuklar için ihtiyaç odaklı, bireysel hizmetler ve yardımlardan oluşan bütünleşik bir sistem;
b) Sevk ve müdahale edilebilir bir sistemi ve mevzuatı hayat geçiren bir Devlet çocuk koruma politikası;

c) Yerel seviyede devlet bakımına muhtaç çocuklar için yüksek kaliteli, ihtiyaçlara dayalı, bireysel aile odaklı ve çeşitli hizmetler
d) Çocuk sağlığı reformundaki ilerlemeyi desteklemeyi devam ettiren sorumlu Bakanlıklar ve finansman mekanizmalarındaki yönetim yapıları. (FSP, 2009: s. 5)

Özellikle bu kapsamda sosyal konularda AB desteğiyle projelerin uygulanması ve ülke içinde yoksulluğun azaltılması amacıyla 84 milyon Euro destek almıştır. (R.D.Özbay, 2014: s. 111)

İstisnai Finansal Destek Programı-EFA

Ermenistan, Gürcistan ve Tacikistan lehine istisnai mali yardım (EFA) programı, reformlar bağlamında özellikle kritik ekonomik ve sosyal zorluklarla karşı karşıya bulunan üç ülkeye maddi destek sağlamayı ve Uluslararası Finansal Kuruluşların ekonomik desteğiyle uygulanan piyasa ekonomisine geçiş sağlamayı amaçlayan bir programdır. EFA programı hazırlandığında, Ermenistan ve Gürcistan IMF'nin imtiyazlı Gelişmiş Yapısal Uyumlaştırma Tesisi (ESAF) kapsamında kapsamlı uyum ve reform programları uyguluyorlardı. Tacikistan ise benzer bir programın hazırlanma aşamalarında bulunuyordu.

Bu programın bu üç ülkeye uygulanmasındaki asıl amaç, bu üç ülkeye 90'ların başında verilmiş olan büyük kredilerin geri ödenmesinde yaşanan sorunları önlemek ve ülke bütçelerine yardım edilmesi hedeflenmiştir. Ancak bu programın uygulanabilmesi için Ermenistan, Gürcistan ve Tacikistan'ın mevcut tüm mali kaynakları, reformları desteklemek ve eşlik eden kemer sıkma önlemlerinin alınması gibi şartlar bulunuyordu.(R.D.Özbay, 2014: s. 111)

Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa İnisiyatifi-EIDHR

Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı (EIDHR), üçüncü ülkelerin demokrasi ve insan haklarını destekleme ve geliştirme yönündeki AB taahhüdünün somut ifadesidir.

2007-2013 yıllarının ardından, EIDHR, AB'nin AB üyesi olmayan ülkelerdeki insan hakları ve demokrasi politikalarına ulaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla 2014 yılında kurulmuştur. 25 Haziran 2012 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen İnsan Hakları ve Demokrasi Stratejik Çerçevesi'inde özetlenen hedefleri ve 2015-2019 yılları için hazırlanmış olan Eylen Planını da kapsamaktadır.

2014-2020 yılları için bütçesi 1.332.752.000 Avro olup, projeler teklif çağrılarından sonra seçilen sivil toplum örgütleri tarafından yönlendirilmektedir (Heyetler veya Genel Müdürlük). EIDHR, diğer AB dış yardım araçlarını tamamlayıcı niteliktedir.

EIDHR, sivil toplumun siyasal reform ve insan haklarının savunması için etkili bir güç olabilmesi için tasarlanmıştır. EIDHR, ev sahibi hükümet iznine ihtiyaç duymadan faaliyet gösterebilen kilit gücünü kullanarak hassas siyasi konulara ve yenilikçi yaklaşımlara odaklanabilmekte ve kamu yetkililerinden bağımsızlığını korumaya ihtiyaç duyan yerel sivil toplum kuruluşlarıyla doğrudan işbirliği yapabilmekte, değişen koşullara cevap verme kapasitesini artırmaktadır.

Programın temel amaçları:

- Katılımcı ve temsili demokrasiyi güçlendirerek, özellikle de bu döngüde sivil toplum için etkin bir rolü ve hukukun üstünlüğünü güçlendirerek genel demokratik döngüyü güçlendirerek ve seçim süreçlerinin güvenilirliğini artırarak, özellikle AB Seçim Gözlem Misyonları vasıtasıyla üçüncü ülkelerde demokrasinin desteklenmesi, geliştirilmesi ve pekiştirilmesi.
- BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ve diğer uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinde belirtilen insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı duyulmasını ve bunlara saygıyı güçlendirmek ve başta ilgili sivil toplum kuruluşlarına destek olmak suretiyle korunmalarını, desteklenmesini, uygulanmasını ve izlenmesini güçlendirmek, insan hakları savunucularına, baskı ve istismar mağdurlarına yardım etmek. (EIDHR)

People In Need – İhtiyacı Olan İnsanlar (PIN) Programı

Gürcistan'da yaşanan sorunlar ve yerlerinden olan insanların durumunun iyileştirilmesi amacıyla ECHO fonu kapsamında PIN programı 2006 yılında başlatılmıştır. Zaman içerisinde bu programın görevleri büyümüş, 11 yıldır hayatları hakkında özgürce kararlar almaya ihtiyaç duyan kişilere destek olma temel değeri kapsamında misyonunu devam ettirmektedir.

PIN'in Gürcistan'daki amacı, özellikle kırsal alanlarda yoksulluğun ve eşitsizliklerin azaltılmasıdır. Buna göre:

1. Yoksul insanların ekonomik büyümeden faydalanmalarını sağlamak (Tarım ve Kırsal kalkınma).

2. Değişiklikleri savunmak ve uygulamak için insanların, organizasyonların ve ağların kapasitesinin geliştirilmesi (Sivil Toplum Geliştirme).

3. Kalkınma sürecinden hariç tutulan en savunmasız kişilerin korunması(Sosyal Koruma ve Dâhil etme)

Bir felaket durumunda PIN, aynı zamanda hayat kurtarmak ve etkilenen kişilerin değerini korumak için de çalışır. Bugün, PIN'in faaliyetleri, 10'u aşkın yerel ortak organizasyonla işbirliği içinde Tiflis, Kutaisi ve Kazbegi'deki merkez ofislerden yürütülmektedir. PIN, 25'den fazla ulusal elemanın yanı sıra 3 gurbetçi personel istihdam etmektedir.(PIN Georgia)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'IN GÜNEY OSETYA SORUNU AÇISINDAN İNCELENMESİ VE SORUNUN ÇÖZÜMÜNE DAİR AB'NİN ROLÜ

3.1. GÜNEY OSETYA SORUNUNUN TARİHÇESİ

3.1.1. Sovyetler Birliği Döneminde Güney Osetya Sorunu

1917 yılında Bolşevik devrimi ile Rus İmparatorluğu çökmüş, ortaya çıkan karışıklık sonrası Kafkas halkları arasında bağımsızlık ayaklanmaları başlamıştır. 1918 yılında Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu dönemde Kızıl Ordu'nun ilerleyişi devam ederken, Gürcü Menşeviklere karşı Osetler Sovyet Rusya'nın bir parçası olmak istediklerini belirterek ayaklanmalar düzenlemiş, ancak bu ayaklanmalar yönetimdeki Gürcü Menşevikler tarafından bastırılmıştır. 26 Mayıs 1918 tarihinde, Menşevikler, Gürcistan'da yaşayan tüm azınlıklara eşit siyasi ve sosyal haklar ile kendilerini serbestçe geliştirme imkânı tanımıştır. Sonrasında Gürcü Menşevik Hükümeti ülkenin toprak bütünlüğünü sağlamak amacıyla 20 Haziran 1920 tarihinden itibaren askeri harekât başlatmıştır. Buna karşın 25 Şubat 1921'de Kızıl Ordunun Gürcistan'a girmesiyle Menşeviklerin yönetimindeki Gürcistan'ın bağımsızlığı sona ererken, Güney Osetya'daki Gürcü hâkimiyeti de son bulmuştur. Sonrasında Gürcistan'da Sovyet rejiminin kurulması ile Güney Osetya'nın bu ülke sınırları içerisinde kalmasına ve 20 Nisan 1922 yılında Gürcistan'a bağlı Güney Osetya Özerk Vilayetinin kurulmasına karar verilmiştir. Bölgenin kuzey kısmı ise Sovyet Rusya'sının sınırları içerisine dâhil edilmiş, 1936 yılında Kuzey Osetya Sovyet Sosyalist Özerk Cumhuriyeti statüsü almıştır.(Gökırmak, 2000: s. 122.)

Sovyet Rusya döneminde, uzunca bir süre süren baskı ve etnik kökenleri bölüp yönetme stratejisi nedeniyle ayrılıkçı hareketlerin olmadığı bir döneme girilmiş, bu dönem SB'nin dağılma sürecine girilmesiyle birlikte değişiklikler göstermeye başlamıştır.

Güney Osetlerin, Kuzeydeki akrabaları ile birleşme amacıyla başlattıkları mücadele 1980'lerin başında yeni bir boyut kazanmıştır. Vladikafkas'ta, 24 Ekim 1981 günü hükümet binasının önünde toplanan Osetler, Kuzey Osetya'lı yöneticilere çağrıda bulunarak, halkı canilere ve soygunculara karşı korumasını ve rüşvetçilik ve yolsuzluklara saplanan yüksek makam sahibi kişileri görevden alıp cezalandırmasını istemiştir. Bu talep üzerine güç kullanılarak dağıtılmak istenen bu miting halk ayaklanmasının başlangıcı olmuştur. Üç gün boyunca şehrin merkezinde taşlar, sopalar ve molotof kokteyli şişeleriyle silahlı sivillerle, Gürcistan başta olmak üzere SB'nin diğer bölgelerinden takviye gelen güçler arasında şiddetli çarpışmalar yaşanmıştır. Ayaklanmanın SB askerleri tarafından güç kullanılmak suretiyle bastırılması, Osetlerin hafızasında önemli bir yer tutmaya yetmiştir. Vladikafkas ayaklanmasından sonra diğer Sovyet cumhuriyetler ve kentlerinde de rejim karşıtı protesto gösterileri düzenlenmiştir.(Kalkan, 2010: s. 116)

Sovyet Rusya'sı döneminin sonunda, artık ayrılıkçı fikirler ve çatışmalar daha net ortaya çıkmıştır. Bu dönemde 1988-1989 yıllarını kapsayan bölgesel çatışma dönemini 2 aşamada incelenebilir. 1. aşamada çatışma daha çok ideolojik esaslar üzerinde yaşanmaktaydı. Öyle ki, çatışan taraflar birbirlerine etnik köken üzerinden karşılıklı iddialar ileri sürüyorlardı. Örneğin, Gürcü tarihçileri ve gazetecileri Osetler için "Gürcistan topraklarındaki yabancılar", "Kuzey Kafkasya'dan olan yerliler" gibi tanımlar yaparken, Osetler ise "Alan Kardeşliği" konusunu gündeme getirmekteydi. (Osetler, Alanları kendilerinin ataları olarak kabul ederler) Bu birinci aşamayı etkileyen diğer unsur da, SB'nin son Devlet Başkanı Gorbaçov'un ülkeyi ileriye taşımaya yönelik glasnost ve perestroyka politikalarıyla artan milliyetçi hareketlerden hem Gürcülerin, hem de Osetlerin etkilenmesidir. Gürcistan, Tiflis'in otoritesini, Gürcü dilini ve kültürünü tüm cumhuriyette tesis etmeye, Güney Osetya'da yaşayan Osetler de Kuzey Osetya ile birleşme düşüncesini vurgulamaya başlamıştır.

1988 Kasım'ında Gürcü dilinin Güney Osetya'da güçlendirilmesine ilişkin kabul edilen yasa ile Gürcü-Oset çatışmasının ilk adımı atılmış; 1989 yılında taraflar arasında bir 'kanunlar savaşı' başlamıştır. Güney Osetya yönetimi tarafından, 26 Eylül 1989 tarihinde, Oset dilini geliştirme programını kabul edilmiştir. Bu programa

göre; Gürcü ve Rus dillerinin yanı sıra Oset dilinin de bölgenin resmi dili olması önerilmiştir. (Ağacan, 2004: s. 42–43) Diğer yandan Gürcü basını tarafından Gürcü dilinin cumhuriyetteki tek resmi dil olması yolunda yaptığı yayınlar, çok az insanın Gürcüce bildiği Güney Osetya ile ilişkileri gerginleştirmiştir. Bunun üzerine Güney Osetya, Moskova'ya gönderdiği mektupla, Gürcistan'ın dil politikasının antidemokratik olduğunu belirtip, şikâyette bulunmuştur.(Hunter, 1994: s. 123.) 1989-1990 yıllarının başına kadar olan dönemdeki sorunun ikinci aşaması ise siyasi ve hukuki aşama olarak adlandırılabilir. Bu dönem içinde, Gürcüler ve Osetler birbiriyle "Statü" savaşı vermekteydi.

Güney Osetya bölgesinin nüfusunun çoğunluğunu Osetlerin oluşturması ve Sovyet Rusya'ya bağlı Kuzey Osetya ile güçlü bağlarının bulunması neticesinde, Güney Osetya Gürcistan'da merkezi yönetimden ayrılma talebinde bulunan ilk yönetim olmuştur. Güneyde ve kuzeyde yaşayan Osetleri tek çatı altında toplamaya yönelik hazırlanan "Birleşik Osetya Projesi", Oset ulusçuluğunun temel hedeflerinden birini oluşturmaktadır. (Yapıcı, 2004: s. 74)

1989 yılının sonbaharında Güney Osetya'da bölücülük eğilimleri son noktaya ulaştı. Bu yıldan itibaren Güney Osetya, kuzeydeki akrabaları birleşmek ya da bağımsız bir Güney Osetya kurmak için çalışmalara başlamıştır. Gürcistan'dan ayrılma amacıyla, aynı yıl içinde Alan Çoçiev liderliğindeki Ademon Nıhas adlı Güney Osetya Halk Cephesi Örgütü kurulmuştur. Örgütün önceliği Kuzey Osetya'yla birleşerek, birlik cumhuriyeti statüsüyle SB'nin bir parçası olmaktır. Bu çerçevede ortak düşman olarak tanımlanan Gürcistan'a karsı Abhazya yönetimine de işbirliği çağrısı yapılmıştır. (Karabayram, 2007: s. 184) Bu siyasi hareket Gürcülerin büyük tepkisini çekmiş ve bunun üzerine 1989 yılı yazında Osetlerle Gürcüler arasında ilk etnik çatışmalar başlamıştır.(Tavkul, 2008: s. 1)

20 Eylül 1989 tarihinde, Gürcü-Oset çatışmasının arttığı bir dönemde Güney Osetya Vilayet Halk Milletvekilleri Kurulu'nun XIV. oturumu Güney Osetya Özerk Bölgesi'nin statüsünün değiştirilerek, Güney Osetya Cumhuriyeti statüsü verilmesi konusunda karar almıştır. Güney Osetya'nın tek taraflı olarak kendisine yüksek statü

vermesini yansıtan bu karar Tiflis'te son derece olumsuz karşılanmıştır (Vəlizadə, 2002: s. 210)

16 Kasım 1989 tarihinde ise Gürcistan SSCB Yüksek Sovyet Yönetim Kurulu Güney Osetya Bölgesel Konseyi'nin aldığı kararı iptal etmiştir. Gürcü lider Gamsakhurdia'nın Tiflis mitinginde, Tshinvali'nin kontrol edilmesi yönünde yapmış olduğu konuşmanın akabinde, 23 Kasım 1989 yılında on binlerce Gürcü milliyetçisi (çeşitli kaynaklarda 30-40 bin olarak belirtilmektedir) Tshinvali'nin kontrolü almak için harekete geçmiştir. Bu durum Osetler ve Gürcüler arasında kanlı çatışmalara sebep olmuştur. (Markedonov, 2010: s. 49). Gamsakhurdia yapmış olduğu bir röportajda; Söz konusu seferberliğin kendisi tarafından organize edildiğini kabul etmiştir.

3.1.2. 1990-2000 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler

Gürcistan'dan ayrılmak için mücadele eden Güney Osetya (ve birlikte hareket ettikleri Abhazya ayrılıkçı güçleri) ile Tiflis askeri güçleri arasındaki geniş kapsamlı askeri çatışmalar 1990 yılında barış ortamının oluşturulması ve ateşkes anlaşmasıyla sona ermiştir. Bu konuda Rus diplomat ve ordu birlikleri aktif rol almışlardır.

Ateşkes anlaşmasından sonraki olaylar ortamın gerginleşmesi ve sorunun yeniden ortaya çıkması için temel oldu. 11 Aralık 1990 tarihinde Gürcistan Parlamentosu Güney Osetya'nın özerk statüsünün iptaline karar verdi. Hemen hemen aynı zamanda, Sovyet hükümeti de Güney Osetya'da olağanüstü hal rejimi ilan etti, bunun üzerine Gürcistan yönetimi Güney Osetya'yı ablukaya başladı (Markedonov, 2010: s. 49).

Ocak 1991 – Temmuz 1992 arası dönemde Gürcistan ve Güney Osetya arasında yaşanan çatışmalar artık silahlı çatışma aşamasına geçmiştir. (Markedonov, 2010: s. 49). Çatışma artık radikal kararlar aşamasına geçilmiş, Gürcistan yönetimi, başta Cumhurbaşkanı Qamsahurdiya olmak üzere, Osetlerin ayrılıkçı hareketlerine tepki göstermiştir.

1991 yılının başlarından itibaren birçok Oset ve Gürcü köyleri, ayrıca Güney Osetya'nın başkenti Tshinvali'deki Gürcü evleri ve okulları saldırılara maruz kaldı, binden fazla insan hayatını kaybetti, 100 binden fazla mülteci yurtlarından göç ettiler. (Vəlizadə, 2002: s. 122).

Olayların bu şekilde gelişmesi ise, 1991 yılının başlarında operasyonla sonuçlandı. 6 Ocak 1991 tarihinde SB İçişleri Bakanlığına ait askeri birlikler Tshinvali'den askeri karargâhlara doğru ilerlediler, 6 bin kişilik Gürcü savaşçı birlikleri ise şehre girdiler. Çatışmalar sırasında çok sayıda sivil kayıplar yaşandı. Askeri operasyonlar sırasında başkent Tshinvali'ye Şubat ve Mart 1991 ve Haziran 1992 'de olmak üzere 3 kez saldırı düzenlendi. (Markedonov, 2010: s. 49).

Bu saldırılar sonrasında, Gürcistan hükümeti Osetlerin ayrılıkçı lideri T.Kulumbegov'un tutuklanmasına karar verdi. Bunun üzerine Osetler, 31 Mart 1991 tarihinde yapılan Sovyet Rusya'dan ayrılık referandumunda aleyhte oy vererek Gürcülerin bağımsızlık konumuna karşı çıktılar. Bir gün sonra ise Osetler tarafından 4 Gürcü köylüsünün öldürülmesi durumu daha karışık hale getirdi. Gürcüler toplu şekilde yerlerinden kovulmaya başladılar. (Markedonov, 2010: s. 50).

Çatışmalar sonucunda Kuzey Osetya da etkilendi. Öyle ki, Güney Osetya'dan ve Gürcistan'ın iç bölgelerinden 43 bin mülteci Kuzey Osetya'ya kaçtı. 1992 Mayısının sonlarında Kuzey Osetya Gürcistan'a giden gaz boru hattını kapattı. (KAFFED, 2005) Öte yandan Rusya'nın Güney Osetya'ya askeri yardımı o kadar güçlendi ki, Haziran 1992'de Rusya Başbakanı Rutskoy, Rus hava kuvvetlerine Gürcü askeri yerleşimlerini vurma emrini verdi. Aynı zamanda Gürcistan Cumhurbaşkanı Şevarnadze'yi arayarak Tshinvali'den Gürcü birliklerinin çıkmaması durumunda Tiflis'in vurulması tehdidinde bulundu. Bu durumda, Gürcüler toprak bütünlüğünü silah gücüyle koruyamayacaklarını anlayarak, Soçi Anlaşmasını yapmaya mecbur kaldılar. Gürcistan'ın hem Güney Osetya hem de Abhazya cephelerindeki ayrılıkçılarla mücadele edecek güce sahip olmaması nedeniyle, barış görüşmelerinin başlanması aslında Gürcü tarafının da yararına olmuştur (HƏSƏNOV, 2009: s. 263).

Gürcistan - Güney Osetya sorunu 1992 yılının ortalarında öyle bir noktaya ulaştı ki, Avrupa ülkeleri bölgedeki sorunun çözülmesi için Rusya'ya baskılarını artırdılar. Mevcut durumla ilgili Moskova'da başlanan tartışmaların başlıca nedeni Gürcü - Oset çatışmasına karşı Rusya'nın izlediği politikalar oldu. Parlamento'da çoğunluğu teşkil eden sol ve ulusal muhalefetin temsilcileri arasında anti-Gürcü siyasetin artması, hatta Güney Osetya'nın Rusya'ya dâhil edilmesi ve Kuzey Osetya ile birleştirilmesinde ısrar ediyorlardı. Aynı zamanda demokratik ve Batı yönlü grup daGürcistan'ın toprak bütünlüğüne saygı siyasetini ön planda tutuyorlardı (Mirabdullayev, 2010: s. 229).

Rus Parlamento Başkanı R.Hasbulatov ve Devlet Başkanı A.Rutskoy dâhil 'sert çizgi'nin temsilcileri, Gürcü yönetime yönelik sert açıklamalarda bulunarak Güney Osetya halkını Rusya vatandaşı olarak tanımaktaydılar. Hasbulatov'un 'Rusya kendi vatandaşlarının hayatlarını tehlikelere karşı korumak için acil tedbirler almaya hazırdır' şeklindeki sözleri de bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Başka bir açıklamada ise 'Eğer Gürcistan'ı Rusya'nın talepleri tatmin etmezse, bu durum Güney Osetya'nın Rusya'ya katılmasını zorunlu kılacaktır' şeklindeki açıklamasıyla Gürcü yönetimini konunun nereye gideceği ile ilgili tehdit etmiştir (Mirabdullayev, 2010: s. 30).

Sovyetlerin yıkılması sonrası, Rusya genelinde batı yönlü kuvvetlerin etkisi altındaydı, başkan Yeltsin, Güney Osetya'daki çatışmaları, Sovyet sınırlarının ve yeni bağımsız devletlerin toprak bütünlüğünün sarsılmazlığı prensibine dayanarak çözmeye gayret ediyordu.

Sorunun silahlı aşaması, Soçi kentinde imzalanan ateşkes anlaşmasına dek devam etti. 24 Haziran 1992 tarihinde Rusya ve Gürcistan Cumhurbaşkanları, Boris Yeltsin ve Eduard Şevardnadze Gürcü - Oset sorununun çözümüne yönelik Soçi Anlaşmasını imzaladılar. Anlaşma 6 maddeden oluşmaktadır: (United Nations,1992: s. 1)

Sözleşmenin 1. maddesinin 1. Fıkrası uyarınca, ihtilaf tarafları bu anlaşma imzalandığı andan itibaren 28 Haziran 1992 tarihine kadar kapsamlı bir ateşkesin

sağlanması ve askeri operasyonların durdurulması amacıyla gerekli tedbirleri alacaklarına dair kendi üzerlerine düşen görevleri yerine getireceklerdir.

1. maddenin 2. fıkrası uyarınca, ihtilaf tarafları askeri operasyonların durduğu andan itibaren 28 Haziran 1992 tarihinde kendi silahlı askeri kuvvetlerini geri çekeceklerdir. Silahlı Ortak Barış Güçlerin oluşturulması işlemi 3 gün içinde tamamlanacaktır. Sözleşmenin 2. maddesi uyarınca çatışma bölgesinin silahsızlaştırılması için ateşkes ilan edildiği andan itibaren Rusya Tshinvali bölgesinde yerleştirdiği 37. Mühendis-İstihkâmçı alayını ve 292 savaş helikopterini 20 gün içinde geri çekecektir.

Sözleşmenin 3. maddesinin ilk fıkrası uyarınca, silahlı kuvvetlerin çıkarılması, ateşkese sadık kalınması ve bölgede güvenlik rejiminin korunmasına yardım için çatışma yürüten tarafların temsilcilerinden oluşan Ortak Denetim Komisyonu oluşturulması öngörülüyordu. Denetim Komisyonun, görevlerini bölgede yerleştirilen gözlem güçleri ile işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilmesi öngörülüyordu. İkinci paragraf uyarınca, Denetim Komisyonu çalışmasında yer alan her bir taraf kendi temsilcisini seçmelidir. Denetleme Komisyonu merkezi Tshinvali'de bulunacaktır. Üçüncü paragraf uyarınca, barış ve asayişin korunmasına yönelik faaliyetlerin koordinasyonu amacıyla kurulacak kuvvetlerin Denetim Komisyonu bünyesinde ortak faaliyet gösterecekleri yazıyordu. Dördüncü fıkra uyarınca, Denetleme Komisyonu Kuvvetleri sözleşmede öngörülen görevlerin yerine getirilmesini hızlı sağlayacaklardır. Beşinci fıkra uyarınca, anlaşmanın hükümlerinin bozulması durumunda, Denetleme Komisyonu Kuvvetleri ilgili araştırmaları yapmak ve barışın tesisini sağlamak ve gelecekte benzer ihlallerin tekrar olmaması için gerekli acil tedbirleri almalıdır.

Sözleşmenin 4. maddesinde tarafların mülteci iadesi konusunda uygun koşulların oluşturulması ve çatışma bölgesinin ekonomik gelişimi ve tamiri için hızlı görüşmelerin yapılacağı yer alıyordu.

Sözleşmenin 5. maddesinde ise sorunun çözümü süreci boyunca objektif ve dengeli medya verilerini sağlamak için Denetim Komisyonu bünyesinde basın merkezinin oluşturulacağı belirtiliyordu.

Nihayet son 6. maddeye göre sözleşme imzalandığı andan itibaren yürürlüğe girecektir. Soçi Sözleşmesi 3 dilde, Gürcü, Rus ve Oset dillerinde hazırlanmıştır ve kopyalarının her biri eşit hukuki güce sahiptir (United Nations,1992: s. 2)

Barış anlaşması yapıldıktan sonra Gürcistan üzerindeki Rusya'nın etkisi belli oldu, anlaşma sırasında Gürcü tarafı büyük imtiyazlar vermeye mecbur kaldı. Bu durum, Gürcüler için Güney Osetya'nın kaybı ve gerçek bağımsızlığı demekti. Bu bağımsızlığın, Güney Osetya ve Gürcistan arasındaki sınır hattında Rusya barış güçlerinin varlığı nedeniyle kalıcı olacağı düşünülmekteydi. Rus askeri birliklerinin, Gürcülerin Gürcistan'ın kalbi olarak adlandırdıkları Tiflis'ten birkaç saatlik mesafede konuşlanması, birçok Gürcü politikacı ve batı analistine göre Rusya'nın Güney Osetya'ya müdahalesi Gürcistan'ın zayıflamasına neden olmuştur ve Gürcistan tarihi boyunca ilk defa Güney Osetya Gürcü kontrolünden çıkmıştır (Mirabdullayev, 2010: s. 23).

Yapılan anlaşmanın Rusya tekelini kırmak ve Rus askeri birliklerinin sınır hattında olmasından duyduğu endişeler nedeniyle Şevardnadze, anlaşmanın istikrarı ve çatışma bölgesindeki barışın daha etkili izlenmesi için AGİT'e başvurarak konuyu uluslararası bir boyuta taşımayı amaçlamıştır. 6 Kasım 1992 tarihinde Gürcistan'daki AGİT misyonu Tiflis bürosunu açarak konu resmileştirilmiştir. (Paşayeva, 2013: s. 122)

14 Temmuz 1992 tarihinde barış işlemleri başlamıştır (Paşayeva, 2013: s. 123). Rusya, Gürcistan ve Kuzey Osetya barış birliklerini bölgeye yerleştirmiş, askeri operasyonlar durdurulmuş ve ateşkes rejimini kontrol eden RF, Gürcistan, Güney ve Kuzey Osetya temsilcilerinden oluşan Ortak Denetim Komisyonu oluşturulmuştur.

14 Eylül 1993 tarihinde Güney Osetya'nın ekonomik altyapısının yenilenmesi ile ilgili Rusya - Gürcistan hükümetlerarası anlaşma imzalandı. Bu antlaşmaya göre,

1993 - 1997 yılları arasında her iki taraf Güney Osetya'nın yeniden inşası için kaynak ayıracaktı. Fakat bu anlaşma çeşitli nedenlerle hayata geçirilemedi. Güney Osetya tarafı Gürcüleri kendilerine kaynak ayırmamakla suçlarken, Gürcistan'ın o zamanki ekonomik durumu bu kaynakların ayrılmasını imkânsız kılıyordu. Bu anlaşmadan 7 yıl sonra Rusya ve Gürcistan arasında benzeri bir anlaşma daha imzalandı, ancak bu anlaşmanın akıbeti de ilkinden farklı olmadı (Həsənov, 2009: s. 264).

1994 yılında Gürcü-Oset sorunu için barış gücü kararnamesi hazırlandı. Bu kararnameye göre, oluşturulacak karma kuvvetlerin komutası Rusya'da olacaktı. Askeri gözlemciler de doğrudan ona tabi olacaktı. Karma güçlerin faaliyet alanlarındaki tüm kontrolsüz askeri güçlerin silahsızlanması da dâhildi. Ayrıca bu güçler çatışma bölgesine silah, mühimmat ve patlayıcı maddelerin getirilmesine engel olacaklardı. Yapılandırma bölgesinde hizmet eden karma askeri kuvvetler, polis makamlarına suçla mücadelede de yardım edeceklerdi. Ayrıca kararnamede, bu kuvvetlere çatışma bölgesindeki kontrolsüz suç kuvvetlerini imha yetkisi de veriyordu. Karma kuvvetlerde disiplin ihlallerinin çözümü için her taraftan iki temsilci olmak kaydıyla ortak savcılık komisyonu oluşturuldu.

1995 yılında, AGİT himayesi altında ve Rusya'nın aracılığı ile Gürcü-Oset çatışmasının çözümü için başlatılan görüşmeler, tarafların birçok durumda anlaşmaya varmasına yardımcı olmuştur. Fakat asıl mesele olan Güney Osetya'nın durumu çözüme kavuşmamıştır. Gürcistan, Güney Osetya'ya geniş özerklik ve bölgesel altyapının yeniden kurulmasını teklif etse de, Güney Osetya daha önce de olduğu gibi kendi bağımsızlığından vazgeçmek istemiyordu (Mirabdullayev, 2010: s. 231-232).

Gürcü-Oset sorununun çözümü için Mart 1997'de yapılan yetkili heyetinin görüşü uzman ekiplerinin çalışma biçimini belirledi. Fakat uzmanların ilk görüşmesi Şubat 1999'da Kuzey Osetya'nın başkenti Vladikafkas'ta gerçekleşti ve sorunun çözümü için Uyumlaştırıcı Belge Projesi ortak çalışmanın başlangıcı oldu. Uzman grupların sonraki toplantılarında bir takım fikir ayrılıkları ortadan kaldırıldı ve belge taslağının birçok maddelerinde anlaşma sağlandı.

Ancak belgenin ihtilaf tarafları arasında ilişkilerin esaslarına dair iki maddesinde (4 ve 5) tarafların pozisyonları ilkesel olarak birbirinden farklıdır. Gürcü tarafı merkezin kendisinde ve yetkisi altında bulunan ülkelerin ilişkilerine dayalı model kurmaya çalışmaktaydı. Güney Osetya ise "devlet ilkelerine karşılıklı saygı suretiyle" taraflar arasında ortak konularda yatay ilişkileri kabul edilebilir tek model olarak görmekteydi. Bu da sorunları çözmenin önüne geçmekteydi.

3.1.3. 2000-2009 Yılları Arasında Yaşanan Gelişmeler

Bu dönemde, Güney Osetya halkının çoğunluğu kendisini Rusya vatandaşı görmekteydi. Güney Osetya Cumhuriyeti'nin parlamentosu defalarca Rusya Federasyonu yönetimine katılmak için talepte bulunmuş, Rusya Federasyonunun "Rusya Federasyonu vatandaşlığı hakkında", "Rusya Federasyonu yurtdışında yaşayan vatandaşlarına ilişkin devlet politikası hakkında", ayrıca Rusya Federasyonu Başkanının "Rusya Federasyonu vatandaşlığı ile ilgili kurallara ilişkin Esasnameye ilaveler yapılması hakkında" 17.05.2000 tarihli, 865 sayılı kanuna dayanarak Güney Osetya vatandaşlarına Rusya vatandaşlığının verilmesi istenmiştir (Vəlizadə, 2002: s. 211-212).

2002 yılında Rusya ile Gürcistan arasında devam etmekte olan karmaşık ilişkiler daha da keskin bir karakter aldı. Aralık 2002'de Rus yönetimin Rusya'nın güney şehri olan Soçi ve Abhazya'nın başkenti Sukhumi arasında demir yolunu açması Gürcistan'ın büyük tepkisine neden olmuştur. Şevardnadze, Rusya'nın bu tek taraflı eylemini yasadışı olarak nitelendirmiştir. Hatta 2003 yazında, Güney Osetya lideri E.Kokoytı Güney Osetya'nın Rusya'ya dâhil olması amacıyla açıklamalarda bulunmuştur. Genel olarak, bu dönemde Güney Osetya halkının %60'ı aynı zamanda Rusya vatandaşıydı, geri kalan bölümü ise onlara vatandaşlık verilmesi için müracaat etmişlerdi.

1 Şubat 2003 tarihinde Gürcistan parlamentosu, Rusya'yı Gürcistan devlet egemenliğini ve toprak bütünlüğünü tehdit ve ihlal etmekle suçlayan karar almış, bu kararla Rusya tarafı ile tartışmada inisiyatifi ele geçirmiştir. Gürcistan tarafı ayrıca

Gürcistan'a destek verilmesi ve oluşmuş durumun çözülmesi için gerekli önlemlerin alınması amacıyla batılı devletlerle görüşmelere başlamıştır.

Ayrıca 30 Ocak 2003 tarihinde, BM Güvenlik Konseyi, BDT barış yetkilerini Temmuz 2003'e kadar uzattı. O tarihe kadar Gürcistan'ın karşı çıkmaması durumunda BM Güvenlik Konseyi alınan bu kararı uygulayacaktı.

3 Şubat 2003 tarihinde Şevardnadze, daha fazla destek bulmak amacıyla, ülkede bulunan BDT kuvvetlerinin AB barış güçleri ile değiştirilmesi amacıyla teklifte bulundu.(Azerbaycan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2003) 2003 yılında Gürcistan'da yaşanan Gül Devrimden sonra durum daha da gerginleşti. Gül Devrimi sonucunda Şevardnadze görevini bırakmak zorunda kalmış, yerine Mihail Saakaşvili seçimle göreve başlamıştır. Saakaşvili yönetiminin izlediği Batı odaklı politika ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesi, Rusya'nın bölgedeki hâkimiyetini rahatsız etmeye başlamıştır. Gül Devrimi'nin Güney Osetya'daki durumu daha da kötüleştireceğini düşünen Rus yönetimi, bölgeye yeni askeri birlikler göndererek gerginliği daha da artırmıştır. Yaşanan yeni olaylar sonucunda Rus yönetiminin Güney Kafkasya'daki çıkarlarını savunmak için tüm araçlarını kullanacağını açıkça belli etmiştir. Bu durum ise görüşmeler sürecinin bozulmasına neden olacaktır. Bu gelişmelere ek olarak, Güney Osetya Parlamentosu da 9 Haziran 2004 tarihinde Rusya ile birleşme kararı alarak sorunu bir adım öteye taşımıştır. Alınan bu karara istinaden Güney Osetya'daki sorunun kaynağı olarak gösterilmekten kaçınmak amacıyla Rusya devlet başkanı Putin Gürcistan'daki özerk cumhuriyetlerde yaşanan gelişmelere Rusya'nın dâhil olmadığını ve Gürcistan'ın iç işlerine karışmayacaklarını belirten açıklamalarda bulunmuştur (Mirabdullayev, 2010: s. 184). Öte yandan Saakaşvili'nin Batı yönlü konumu ve bu konumun da açık destek görmesi Gürcüleri biraz daha cesaretlendirdi. Gürcistan Cumhurbaşkanı, bölgedeki son gelişmelere istinaden Rusların asıl amacının Güney Osetya ve Abhazya gibi özerk kurumları ilhak etmek fikrinde olduğunu açıkça beyan etmeye başlamıştır. Güney Osetya ve Abhazya halkına Rusya vatandaşlığının verilmesi Saakaşvili'nin beyanlarını açıkça desteklemektedir.

Rus yönetimi, Saakaşvili'nin konumunda değişiklikler yapmaya çalışsalar da batı eğiliminin güçlü olması nedeniyle, Saakaşvili'ye karşı bölgedeki ayrılıkçı güçlere siyasi ve diplomatik desteklerini arttırdılar. (Həsənov, 2009: s. 264-265) Gül Devrimi'nden sonra Gürcistan Rusya'dan 1998 sözleşmesinin şartlarına uymayı talep etti. Öyle ki, 1998 yılında İstanbul'da imzalanan anlaşmaya göre Rusya kendi askeri üslerini Gürcistan topraklarından çıkaracaktı. Yeni hükümetin bu adımı ülkenin pratik olarak Batı ile sıkı entegrasyon sürecinin başladığının temel göstergesiydi. Öte yandan Rusya'nın ise Gürcistan'daki askeri üslerini kapatması bu ülke üzerindeki etki gücünü kaybetmesi demekti. Yeni yönetim BDT ülkeleri ve Rusya ile işbirliği, AB, NATO ve ABD ile, aynı zamanda 2004 yılında gerçekleşen Turuncu Devrim'inden sonra Ukrayna ile işbirliğine geçmekle birlikte, Gürcistan, Rus birliklerinin ülke sınırlarını terk etmesi taleplerini arttırarak Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını ilan etmesi meselesine karşı baskıları artırmıştır. Ülkenin toprak bütünlüğünün restorasyonu yeni lider Mihail Saakaşvili'nin seçim öncesi kampanyasının temel sloganı olmuştu. Yönetime geldikten sonra, ülke bütünlüğünün sağlanması için ilk adım olarak ordunun modernize edilmesi hedeflendi. Bu amaçla Gürcü ordusunun NATO ve Amerikan askeri uzmanları tarafından eğitilmesi ve yeniden silahlandırılması için çalışmalara başlandı (Huseynov, 2008: s. 373).

23 Ağustos 2004 yılında Fransa'nın Liberasyon dergisine konuşan Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili, Rusya'nın Gürcistan'a karşı geniş çaplı askeri müdahaleye hazırlandığı belirtmiştir. Rus 58. alayının Kuzey Osetya'da askeri tatbikat yapmasını bu hazırlığa neden olarak görmekteydi. Saakaşvili'nin Batı gezilerindeki bu tarz sert açıklamalarda bulunmasına rağmen, Batılı ülkeler Rusya ile olan soruna yeterince önem vermemekteydi. Bu dönemle birlikte Rus – Gürcü yönetimi arasındaki diplomatik savaş yoğunlaşmıştır (Həsənov, 2009: s.265).

2004-2008 yılları arasında pasif durumda olan sorun, yeniden aktifleşmiştir. Bu durum, Tiflis'in çatışma yönetimi siyasi-hukuki formatını ve Güney Osetya'da güç dengesini yeniden oluşturmaya gayret etmesi ile ilgiliydi. İktidar değişikliğinden sonra Gürcistan hükümeti NATO ile askeri-siyasi işbirliğinin genişletilmesine özel önem vermeye başladı. Rusya'nın itirazlarına rağmen, Saakaşvili yönetiminin ilk

dört yılı boyunca NATO çerçevesinde Gürcistan'da yapılan tatbikatlar, Gürcü ordusunun NATO benzeri bir yapıyla yeniden kurulması ve silahlandırılması, ABD, Fransa ve İngiltere ile ilişkilerin genişletilmesi, hem ABD'nin hem de AB'nin Gürcistan üzerindeki çıkarlarının arttığını göstermekteydi. Gürcistan'ı ziyaret eden AB ve ABD yetkililerinin Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün desteklenmesi ile ilgili açıklamaları bölücü rejimlere karşı bir tür açık tehdit göstergesiydi. Fakat Abhazya ve Güney Osetya'ya karşı Gürcistan yönetiminin etkinliği istenen sonucu vermeyince, 2004 yılının ortalarında Tiflis Tshinvali ilgili güç senaryosunu hayata geçirmeye kalkıştı. (Arbatova ve Kokeev, 2011: s. 133)

Yıllardır ekonomik yönden zor günler geçiren Güney Osetya'da, Soçi Anlaşmasında tarafların bölge ekonomisinin iyileştirilmesine yönelik vaatlerini yerine getirmemesi üzerine, kaçakçılık artmış ve temel gelir kaynağı haline gelmiştir. Kaçak malların satışının yapıldığı Erqneti Pazarı bölgenin ticaret merkezi haline gelmiş, Erqneti Pazarı'ndan kaçak mallar Gürcistan'ın çeşitli bölgelerine dağıtılmaktaydı. Şunu da belirtmek gerekir, bölgedeki kaçakçılık sadece Osetlerin değil, bölgede yaşayan Gürcülerin de ana geçim kaynağını teşkil etmekteydi (Markedonov, 2010: s. 49-50).

Saakaşvili bölgedeki sorunun asıl nedeni olarak yasadışı ticareti görüyordu. Kaçakçılığın önlenmesiyle hem bölgedeki otoriterlerin gelir kaynaklarının azalması sağlanacak, hem de zayıf ekonomisi nedeniyle büyük bir gelir kaynağı ortadan kalktığında Güney Osetya'yı Gürcistan'a daha da bağımlı hale getirecekti. Bu nedenle bölgeyi Kuzey Osetya ve Rusya'ya bağlayan Rokki Tüneli üzerinden kaçak malların satışının yapıldığı Erqneti Pazarı Gürcistan tarafından kapatılmış ve 31 Mayıs 2004 tarihinde sadece Barış Güçlerinin bulunmasına izin verilen Gürcü-Oset anlaşmazlığı bölgesine ağır askeri topçu ve silahlı Gürcü birlikleri kaçakçılara yönelik operasyonların yönetilmesi için bölgeye gönderilmiştir. Ancak Gürcü kuvvetlerin bölgeye sevki, Oset halkı tarafından Tshinvali'ye yönelik askeri kuşatma olarak algılanmış ve bölgedeki tansiyonun artmasına neden olmuştur. Bu durum Ortak Kontrol Komisyonu üyelerince Dagomis(Soçi) Anlaşması'nın ihlali olarak değerlendirildi (Markedonov, 2010: s. 50).

Böylece, Gürcü-Oset çatışmasının 5. dönemi başlandı. 8-10 Ağustos 2004 tarihlerinde Güney Osetya'da yeniden savaş başladı. Bu çatışmada sadece ateşli silahlar değil, ayrıca askeri topçu silahları da kullanıldı. Gürcistan'ın Güney Osetya'yı aylarca kuşatacak askeri güce sahip olmaması nedeniyle çatışmalar kısa sürmüştür.

2004 Ağustos ayının ortalarında Tiflis ve Tshinvali yönetimleri Rusya'nın arabuluculuğunda ateşkes anlaşması imzaladılar, fakat ertesi gün bu anlaşma bozulmuştur. (Huseynov, 2008: s. 74).Bu kısa süreli savaş Rusya'nın bölgedeki politikalarında dönüm noktası oldu. 2004 yılına kadar Moskova statükonun korunması için olaylara tarafsız bir yaklaşım sergiliyordu. Ancak 2004 yılından itibaren Kuzey Kafkasya'nın güvenliği için Güney Osetya'daki durum daha önemli bir hale gelmiş ve bundan dolayı da Rusya tarafını Güney Osetya'dan yana kullanmıştır. Bu nedenle Moskova yönetimi, öncelikli olarak, Tshinvali'yi Tiflis'e karşı kullanılabilecek bir araç olarak bakıyordu. Buna ek olarak Güney Osetya'yı kaybetmek Rusya'nın Kuzey Kafkasya bölgesindeki güvenliğini tehlikeye atacaktı. (Arbatova ve Kokeev, 2011: s. 134)

2004-2006 yılları arasında Gürcistan Parlamentosu, bölgedeki Rus barış misyonu kuvvetlerinin ülkeden ayrılmasını onaylayan çeşitli kararlar almıştır. Gürcüler, bölgedeki çatışmaların bir nedeninin de Rus askeri kuvvetlerinin olduğunu, bölgenin istikrarsızlaşmasına yönelik çeşitli çalışmalarda bulunduklarını belirterek, Rus askeri güçlerin yerine uluslararası barış komisyonu güçlerinin bölgeye gelmesini talep etmişlerdir. Öte yandan, Rusya'nın bölgedeki askeri etkinliği Gürcülerce "açık ilhak" gibi değerlendiriliyordu. Güney Osetya ise Rus gücünün bölgede bulunmasını Gürcü işgalini önleyici koruyucu faktör olarak görmekteydi (Markedonov, 2010: s. 51-52).

Taraflar arasında devam eden gergin ilişkilerin sonucunda, 2005 yılında Rus Gazprom şirketi Gürcistan'a sattığı gazın fiyatını 63 dolardan 110 dolara çıkarmış ve böylece Gürcistan'ı mali açıdan zor duruma düşürmüştür. (Qəhrəmanov, 2013)

Haziran 2005'te Cumhurbaşkanı Saakaşvili Güney Osetya için yeni barış planı projesi önerdi. Bu projeye göre, siyasi çözüm, ekonomik iyileştirme ve silahsızlanma ilkelerine dayanarak tamamen özerklik verilmesi ve sorunun üç aşamalı şekilde çözülmesi öngörülüyordu. Ancak Güney Osetya'nın lideri Eduard Kokoytı ise plan teklifini reddederek Ekim 2005'te Güney Osetyalıların Rus vatandaşı olduğunu belirterek, bir kez daha Rusya'ya bağlanma isteklerini yinelemiştir. (Nichol, 2009: s. 2)

Güney Osetya sorununa ilişkin Rusya - Gürcistan arasındaki gerilim Şubat 2006'da, Rus barış gücü askerlerinin Gürcü askerlere ateş açması nedeniyle yine arttı. Gürcü yönetimi bu saldırıların artık kabul edilemez boyuta ulaştığını, Rus barış gücü askerlerinin artık kendi işlevini yerine getirmediği için Güney Osetya'dan çıkarılması gerektiğini, hatta bu amaç için askeri güç kullanmaktan çekinmeyeceklerini belirten sert açıklamalarda bulunmuştur. (Həsənov, 2009: s. 264).

Taraflar arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi için yapılan diplomatik girişimlere olumlu cevap alamayan Gürcistan parlamentosu Temmuz 2006'da Rusya barış güçlerinin Abhazya ve Güney Osetya'dan çıkarılması talebine ilişkin yeni bir karar kabul etmiştir. (Huseynov, 2008: s. 374)

Baskılar sonucunda Rusya, Güney Osetya ve Abhazya'daki barış gücü komisyonunda bulunan güçleri dışındaki askeri birliklerini 2007 yılında Gürcistan topraklarından çekmiştir. Rus birliklerinin Gürcü topraklarından çıkarılması süreci Rusya-Gürcistan arasındaki gerilimi daha da artırmıştır.

2003-2005 yıllarında Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'da daha çok demokrasi, şeffaflık ve bağımsızlık adı altında gerçekleşen Renkli Devrimler, Putin elinde şekillenen Rus demokrasisine karşı eleştirileri siyasi arenanın merkezine çekti. Kremlin bu durumu hem Rusya'nın kurduğu yeni siyasi hiyerarşik düzene, hem de Rusya'nın uluslararası çıkarlarına karşı tehlikeye olarak görmüştür. Rusya bu tehlikeye karşı 2007 yılında "egemen demokrasi" kavramını uygulamış ve daha sert bir yaklaşım ile bölgede var olduğu yeniden hatırlatmıştır. (Medvedev, 2012: s. 32).

Renkli Devrimlerden hemen sonra 2006 yılında Vladislav Surkov tarafından ortaya atılan "egemen demokrasi" tezi Rusya'nın demokratik bir rejime sahip olduğu ve bunun da böyle kabul edilmesi gerektiği mesajını taşıyordu. Surkov için, aksini ispata yönelik her girişim -özellikle Renkli Devrimler'den sonra Rusya'nın aldığı eleştiriler nedeniyle- Rusya için dostça olmayan bir davranış ve iç işlerine müdahale olarak görülecekti.

12 Kasım 2006 tarihinde Gürcistan'dan ayrılmak amacıyla yapılan bağımsız referandumu sonucunda %99 oranında bağımsızlık yönünde oy kullanılırken, aynı gün yapılan Güney Osetya devlet başkanlığı seçimlerini de %98 oy oranıyla Eduard Kokoytı kazanmıştır. Güney Osetya'daki etnik Gürcüler ve diğer Güney Osetyalılar arasında yapılan ve Gürcü yönetimi tarafından desteklenen alternatif oylamaya göre yeni lider Gürcistan'a eğilimli Dmitri Sanokoyev seçilmiş ve Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü desteklediğini belirtmiştir.(Vəlizadə, 2002: s. 253)

Seçimlerden sonra, Mart 2007'de Cumhurbaşkanı Saakaşvili Güney Osetya için yeni bir barış planı teklifinde bulunmuştur. Barış planında bölge içinde Sanakoyev'in önderliğini yapacağı "alternatif" idari yönetimin oluşturulması öngörülüyordu. (Nichol, 2009: s. 3). Bu teklife istinaden, Gürcistan tarafından Güney Osetya topraklarında "geçici idari birim" kurulmuş ve alternatif hükumet ile görüşmelere başlamıştır. Öte yandan Gürcü yönetim bu görüşmelere Kokoytı yönetimini de davet ederek, diyalog yolunu kapatmadığını göstermeye çalışsa da, aslında alternatif yollar üzerinden Gürcistan'ın ayrılıkçı yönetim ile ilişkilerine son vermeye çalıştığı açıktır. 10 Mayıs 2007 tarihinde ise Sanakoyev, Gürcü yönetim tarafından İdari Birimin başına getirilmiştir. Sanakoyev, bölgedeki sorunla ilgili olarak Brüksel ve Strasbourg'da düzenlenen uluslararası forumlarda katılmış, Tiflis yönetimince, Eduard Kokoytı'dan farklı olarak Güney Osetya'nın "yapıcı" temsilcisi olarak kabul edilmiştir. (Markedonov, 2010: s. 53)

Diğer taraftan 2007 yılında Karadeniz'de Rusya'nın askeri deniz kuvvetleri geniş tatbikatlar gerçekleştirerek bölgedeki durumu daha da gerginleştirdi. 2008 yılında ise Gürcistan'a ait insansız istihbarat uçağının Abhazya topraklarında

vurulması gerginliği daha da artırarak karşılıklı suçlamaları sertleştirmiş, askeri çarpışma olasılığını arttırmıştır. (Qəhrəmanov, 2013)

Şubat 2008'de Tiflis yönetimi Karma Denetim Komisyonu çalışmalarına katılmaktan vazgeçmiş ve komisyonun bünyesine AGİT ve AB temsilcilerinin yanı sıra, "Güney Osetya Yönetimi" başkanı olarak da D.Sanakoeva'nın dâhil edilmesini talep etmiştir. (Huseynov, 2008: s. 376).

17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesine istinaden, Güney Osetya parlamentosu da (Kokoytı yönetimi) 3 Mart 2008 tarihinde, daha önce alınan bağımsızlık kararının (12 Kasım 2006 tarihinde yapılan bağımsızlık referandumu) tanınması için Rusya, BDT, BM ve AB'ye çağrıda bulunmuştur.

21 Mart 2008 tarihinde RF Devlet Dumasında Güney Osetya ve Abhazya meselesi üzere toplantı yapılmış, toplantı sırasında milletvekillerin Güney Osetya ve Abhazya'da yaşayan vatandaşların güvenliğinin sağlanması için önlemlerin artırılmasına yönelik görüşleri önplana çıkmıştır. Milletvekillerinin görüşlerine göre; Gürcistan'ın NATO'ya üye olma yönünde yapacağı teşebbüsler ve Abhazya veya Osetya'ya askeri müdahalesi halinde Rusya'nın, Güney Osetya ve Abhazya'da yaşayan vatandaşlarının korunması için tüm gerekli önlemleri hayata geçirmesi ve Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığının tanınması konusunda daha kararlı adımlar atması gerektiği vurgulanmıştır. (Vəlizadə, 2002: s. 248)

Öte yandan 2-4 Nisan 2008 tarihinde Bükreş'te yapılan NATO zirvesinde ise Gürcistan'ın yapmış olduğu üyelik başvurusuna olumlu cevap çıkmamış, bölgedeki Rusya baskısı ve Abhazya ve Güney Osetya sorunları nedeniyle Gürcistan'ın hem NATO hem de AB ile bütünleşmesi engellenmiştir.

Bu olaylardan sonra Nisan ayında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin Federal hükümete Güney Osetya ve Abhazya nüfusuna "maddi yardım" yapılması konusunda talimat vermiştir. (Markedonov, 2010: s. 53).

Mevcut durumun gerginleşmesi, taraflar arasında ortak düşünce tarzının olmaması, özellikle Rusya'nın bölgedeki çıkarlarını korumak için uzun süre Gürcülerle Osetler arasında süren anlaşmazlığı kullanması, Gürcistan'ın NATO-AB-ABD yakınlaşmaları ve askeri tatbikatları, ABD'nin Rusya saldırısına karşı kendisini koruyacağını düşünerek ayrılıkçı bölgelerdeki sert tutumları, tarihe "Beş günlük savaş" adı ile yer alan, Rusya ile Gürcistan arasında yaşanan savaş ile sonuçlanmasına yol açmıştır.

Genellikle, Gürcistan-Rusya ilişkileri her iki ülkenin 20 yılı aşkın bağımsızlıkları boyunca her zaman gergin olmuştur. 2008 yılının Mart ayında Rusya Devlet Başkanı seçilen Dimitri Medvedev'in Gürcistan'a yaklaşımı, bu ülkeye pozisyonu kendisinden önceki Vladimir Putin ile aynıydı. Medvedev'in Gürcistan politikası Rusya-Gürcistan savaşı ile anlaşıldı. Medvedev'in savaşa neden olan Gürcistan politikası aslında Putin'in iktidarı döneminde şekillenen ve Rusya dış politika hedeflerini gerçekleştirme amacı taşımaktadır. Öyle ki, Rusya için Gürcistan bir örnek, 2008 yılı Ağustos olayları ise bir uygulama niteliği taşımaktaydı. Putin, Yeltsin döneminin liberal demokrasi anlayışını Rusya için ciddi bir tehdit olarak görerek, siyaset, ekonomi ve basın yapılarını hiyerarşik bir düzene koyarak yetkileri Kremlin'in elinde toplamıştır.

Ağustos 2008 olayları iki ülke arasındaki ilişkilerin tamamen tahrip edilmesine yol açtı. Rusya'nın Gürcistan'a askeri müdahalesi, daha sonra ise Güney Osetya ve Abhazya'yı bağımsız devlet olarak tanıması iki ülke arasında mevcut ilişkilerin daha da gerginleşmesine neden oldu.

Öyle ki, 2008 yılının Ağustos ayında Gürcü-Oset çatışmasının yeni dönemi başlandı. Ayın başlarında Gürcü-Oset çatışma bölgesinde büyük hacimli çatışmalar yaşandı. 2 Ağustosta yaşanan çatışmada 6 Oset askeri öldü, 9 Gürcü askeri ise yaralandı. Taraflar birbirlerini ateş açmakla ve anlaşmaları ihlal etmekle suçladılar. Güney Osetya yönetimi gerginliği daha da artırarak Gürcü askeri birliklerinin bölgeden çıkmaması durumunda Gürcü askerlere vuracaklarına dair tehditlerde bulunmuştur. Askeri çatışmalar öncesi Saakaşvili Güney Osetya'ya geniş özerklik vaatleri içeren açıklamalarına rağmen gerginlik azalmadı (Həsənov, 2009: s. 268).

4 Ağustos 2008'de Gürcü yönetimi, bölücü unsurları Gürcistan Cumhuriyeti'ne (merkezi iktidara) bağlamak için çalışmalara başladı. Öncelikle çatışma bölgesindeki kontrol noktalarının sayısı 24'e çıkarıldı. Daha sonra Gürcistan tarafından çatışma bölgesine ağır askeri araçlar ve yaklaşık 8 bin asker yerleştirildi. Sonraları Güney Osetya'nın bazı bölgelerinde askeri topçular ve hava kuvvetleri de kullanılarak çatışmalar şiddetlendi. Çatışmalar ABD ve Rusya'nın araya girmesiyle 7 Ağustos 2008 tarihinde yapılan ateşkesle son buldu. Ancak kısa sürede ateşkes tarafların birbirini suçlayan ihlal açıklamalarıyla bozulurken, artık dönüşü olmayan yola da girilmiş oldu. Bu sırada Güney Osetya yönetimi bağımsızlığı ilan etmiş ve bunun üzerine Gürcü askeri güçler Tshinvali'yi top atışları ile bombalaya başlamıştır. (Tsyganok, 2011: s. 314)

Gürcistan kendi toprak bütünlüğünü sağlamak amacıyla 8 Ağustos 2008 tarihinde Güney Osetya'nın başkenti Tshinvali kentini ele geçirdi. Bunun üzerine çatışma bölgesinden binlerce Oset Kuzey Osetya'ya kaçtı. Rusya, Gürcistan'ı Güney Osetya'yı işgal etmekle suçlayarak Tshinvali şehrinden askeri birliklerini çıkarması için sert uyarılarda bulunmuştur. Rusya, Gürcü saldırıları sırasında bazı Rus barış gücü askerlerinin öldürüldüğünü bildirmiş ve hem bölgedeki barış gücü askerlerinin güvenliğini sağlamak hem de kendi vatandaşlarını korumak adına Gürcistan'a saldıracağını açıklamıştır. Aynı gün Rusya askeri birlikleri ile Kuzey ve Güney Osetya'yı birleştiren Roki geçidi aracılığıyla Güney Osetya'ya girdi. Öyle ki, Soçi anlaşmasının şartlarını ihlal eden Rusya, 60 binlik kişilik 58. Askeri birliğini Gürcistan'a göndermiştir. (Tsyganok, 2011: s. 314)

Böylece, etno-siyasi çatışma olarak başlayan Gürcü-Oset ihtilafı artık Rusya-Gürcistan sorununa dönüşmüştür. Rusya, Gürcistan'a müdahale için her şeyi hazırlamış, Ağustos 2008 başında Rus Karadeniz donanması bu müdahaleye hazır hale getirilmişti.

Çok geçmeden Tshinvali şehrini işgal eden Rusya, Gürcistan'ın derinliklerine doğru ilerledi. Rusya saldırıyı sürdürerek Gürcistan'ın Gori kentini işgal etti. Gürcistan'ın başkenti Tiflis şehrinin 40 kilometre uzağında bulunan Gori şehri çok

stratejik bir yerde bulunmaktadır. Gori kentinin işgal edilmesi ile Gürcistan aslında ikiye bölündü. Böyle olunca işgal altında olan Gürcistan'ın kuzey bölümü, Gürcistan devletinin kontrolü altından çıktı. Rusya deniz kuvvetleri de işgali sürdürerek Gürcistan'ın Poti limanını ve Kodor arazilerini ablukaya almıştır. (DW, 09.08.2008)

9 Ağustos 2008 tarihinde Güney Osetya gibi özerk olan ve ayrılıkçı amaçlı Abhazya da Rusya'nın yanında Gürcistan'a karşı savaş ilan etmiş, askeri birlikleri ile Kodor arazini bombalamıştır. Abhazya saldırıları sonucunda Gürcü askerler bölgeden ayrılmak durumunda kalmıştır. (Dünya Bülteni, 2008)

Savaşın ilerlemesiyle Rusya hem Güney Osetya hem de Abhazya bölgelerinde kontrolü ele geçirmiş, Tiflis bombalanmış, çoğu stratejik noktayı ele geçirmiş ve Gürcistan'ın savaşın 3. Gününde (11 Ağustos 2008) AB'nin önermiş olduğu ateşkes anlaşmasına razı gelmesine rağmen saldırılarını devam edip (Bianet, 2008), Gürcistan'ı daha büyük taleplere razı olmaya zorlamıştır. Savaşın 4. Gününde Rusya saldırıları durdurma kararı almış (Haber Türk, 2008), savaşın 5. Gününde 13 Ağustos 2008 tarihinde ise AB'nin önermiş olduğu ateşkes önerisi için Rusya ve Gürcistan anlaşmaya varmıştır. (Ajans Kafkas, 2008)

Bu anlaşmaya göre:

- Tüm taraflar şiddeti bırakacaktır.
- Askeri eylemler duracaktır.
- İnsani yardıma sorunsuz erişim sağlanacaktır.
- Gürcü güçleri, kalıcı konumlarına dönecektir.
- Rus güçleri çatışma çıkmadan önceki konumlarına dönecek ve Rusya, Güney Osetya sınırları içinde ilave güvenlik tedbirleri alacaktır. (Ajans Kafkas, 2008)

14 Ağustos 2008 tarihinde Abhazya ve Güney Osetya devlet başkanları Rusya'ya giderek anlaşma sağlanan ateşkes bildirgesini imzalamıştır. 16 Ağustos 2008 tarihinde ise Rusya ve Gürcistan arasındaki görüşmeler sonuçlanmış ateşken anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmada Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne atıfta bulunulmaması Gürcistan'ın gelecekteki toprak kayıplarına bir işaret olarak

gösterilmektedir. Zaten savaşın 3. Gününde ateşkese razı olan bir Gürcistan'a daha sert bir anlaşma imzalatılması için 2 gün daha savaşın sürdürülmesindeki asıl amaç da budur. (Tsyganok, 2011: s. 318)

Ateşkes anlaşmasından sonra Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık talepleri Rusya'ya bildirilmiş, bu talepler de Rusya parlamentosu tarafından 26 Ağustos 2008'de alınan kararla tanınmıştır. Böylece Rusya Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıdığını ilan etmiştir. Medvedev bu gelişmelere istinaden "Ayrılmış cumhuriyetler Rusya tarafından bağımsız olarak tanınır ve bununla ilgili tartışmalar artık fantezidir" açıklamalarda bulunmuştur. AB dönem başkanı Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy de, bu anlaşmanın AB'nin Rusya ile işbirliği için görüşmelerin yeniden başlaması için önemli olduğunu belirtmiştir.

17 Eylül 2008 tarihinde Rusya Federasyonu ve Güney Osetya arasında dostluk, işbirliği ve karşılıklı yardım konularında sözleşme imzalandı, 29 Ekim 2008 tarihinde ise bu sözleşme Devlet Duması tarafından onaylandı. 24 Ekim 2008 tarihinde Rusya Tshinvali'ye büyükelçi atamış, 2009 yılının başlarında ise Güney Osetya'nın Rusya'daki yetkili temsilcilik Enstitüsü elçiliğe dönüşmüştür. (Aydın, 2016: s. 46)

Sadece Rusya, Nikaragua, Venezuela, Nauru tarafından Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanınmaktadır. Ancak Vanuatu ve Tuvalu sonradan tanıma işlemini geri çekmişlerdir. ABD, AB ülkeleri, AGİT, BM ve NATO ise Güney Osetya'yı Gürcistan'ın ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir (Markedonov, 2010: s. 53).

Güney Osetya ve Abhazya sorunları Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün temel sorunu olarak kalmaktadır. Tüm bu yaşananlar göstermektedir ki, Güney Kafkasya'da 20. yüzyılın 90'lı yıllarında şekillenen güç dengesi halen güncelliğini koruyup barındırmaktadır. Bu sonuca göre bölge Rusya'nın ilgi alanı olmakla birlikte, Batı'nın bu bölgede enerji çıkarları mevcuttur. Hatta savaş döneminde Rus silahlı kuvvetleri, Avrupa'ya enerji iletimi sağlayan altyapılara zarar vermemekle, Avrupa ülkelerine onların Güney Kafkasya bölgesindeki ekonomik çıkarlarını

tanıdığını ve bunun karşılığında batıdan onun Güney Kafkasya'daki çıkarlarına saygıyla yaklaşmalarını gerektirdiği mesajını iletmiştir.

3.2. SORUNUN ÇÖZÜLMESİNDE AB ROLÜ

3.2.1. Savaş Öncesi AB - Güney Osetya İlişkileri

AB'nin Gürcistan'ın iki ayrılıkçı bölgesindeki sorunlara dâhil olması, 1990'lı yıllara dayanmakta ve daha çok insani yardımlardan oluşmaktaydı, 1997'den itibaren de AB iki çatışma bölgesinde rehabilitasyon programlarına kaynak ayırmaktaydı. (Whitman ve Wolff, 2010: s. 3) Rehabilitasyon için çatışma bölgelerinin finansmanının yanı sıra AB, 2006 yılından bu yana Güney Kafkasya bölgesine en büyük bağışçı olmuştur. Bununla birlikte, taraflar arasındaki düşmanlığın yeniden alevlenmesini önlemek için, bölgedeki ihtilafların çözümüne yönelik rehabilitasyon çabaları ile siyasi eylemlerin tamamlanması ve sürdürülmesi amaçlanmıştır. (German, 2007: s. 365)

Gürcistan'ın ayrılıkçı bölgelerine yapılan çoğu yardım 1992 - 1995 yılları arasında AB tarafından karşılanmıştır. 1999 yılında, ayrılıkçı bölgelerde istikrarın sağlanması ve bölgede AB'ye güvenin oluşması amacıyla AB ile Gürcistan arasında imzalanan partnerlik anlaşması kapsamında AB, Güney Osetya'ya mali yardımda da bulunmuştur. 1997-2006 yılları arasında Güney Osetya'ya 8 milyon Euro yardım yapılmıştır. Bölgede 1993-2006 döneminde yapılan insani yardımın tutarı ise yaklaşık 100 milyon Euro civarında idi. (Whitman ve Wolff, 2010: s. 3-4)

Çatışma önleme / yönetim çabaları açısından AB, çatışan gruplar arasında barışçıl bir çözüm bulabilmek için ülkenin demokratik sistemini daha cazip bir yapıya dönüştürmeyi temel amaç olarak görmekteydi. International Crisis Group - ICG raporunda belirtildiği üzere AB, çatışmayı çözme konusunda asıl katkısının Gürcistan'da, Güney Osetya ve Abhazya için bağımsızlıktan daha cazip olabilecek veya Rusya ile bütünleşmekten daha yakın olabilecek, Avrupa değerlerine ve standartlarına dayalı bir devlet yapısının oluşturulmasına yardımcı olmaktır.(ICG, 2006: s. 11) Nicu Popescu'nun savunduğu gibi, AB'nin Gürcistan politikasının her

örneği, aynı zamanda AB'nin çatışmalara yönelik politikasının bir örneği olduğu sonucuna götürmekteydi.(Popescu, 2007: s. 8) AB, bölgedeki gerginliği ortadan kaldırmak için daha açık taahhütlere ve daha doğrudan katkıda bulunmaya başlamalıdır. Gürcü devletini azınlıkları için daha demokratik ve cazip bir ülkeye dönüştürme hedefi geniş ve uzun vadeli bir hedefti. Dolayısıyla AB, istikrarın sağlanması ve şiddetin yeniden patlak vermesine neden olabilecek herhangi bir olası gerginliğin önlenmesi için, bazı ek mekanizmalar, çatışmaların çözümü için daha somut ve doğrudan strateji geliştirmeliydi.

Temel olarak, AB'nin çatışmaların çözümüne katkısı, çoğunlukla çatışma bölgelerinin rehabilitasyonu konusundaki ekonomik yardım ve insani yardım projelerine yoğunlaşmıştır. ICG raporunda belirtildiği gibi:

"AB'nin Güney Kafkasya'daki ihtilaf çözümünde en önemli katkısı, Abhazya ve Güney Osetya'da ve çevresindeki ekonomik ve altyapı rehabilitasyon programının uygulanmasıdır". (ICG, 2006: s. 16)

AB'nin Abhazya ve Güney Osetya'daki yaklaşımı daha çok ekonomik ve insani boyutlara sahip gibi gözükse de, bir AB yetkilisinin belirttiği gibi, ayrılıkçı kimliklere karşı AB'nin yaklaşımının arkasındaki gizli siyasi hedefler de tartışılabilir:

"1) Ayrılıkçı varlıkların Rusya üzerindeki (finansal) bağımlılığını azaltmak ve onlara seçeneklerini çeşitlendirmek için bir fırsat vermek;

2) Ayrılıkçılarla Tiflis arasında bağlantı kurmak ve uzlaşmayı teşvik etmek;

3) Avrupa ve değerleri hakkında bilgiyi geliştirmek." (Popescu, 2007: s. 14)

Abhazya ve Güney Osetya'ya katılım düzeyini ve kapsamını belirlerken AB'nin iki karmaşık seçeneği var gibi gözükmektedir; "şarta bağlı olmayan ve sadece yaşam koşullarını iyileştirecek, ancak anlaşmazlıkların çözümü sürecini ilerletmeyecek olan apolitik parayı" sunup sunmayacak olması ve ya yardımlarını sürdürmek için şart koşacak olması, ki bu durum çatışma bölgelerinde hoş karşılanmayacaktı. (Popescu, 2007: s. 14) Rusya, karayolu, elektrik hatları, doğal gaz boru hattı ve demiryolu rehabilitasyonu gibi altyapı projeleri için önemli ekonomik

ve askeri destek sağladığı için, AB'nin, bölgedeki Rus mali bağımlılığını azaltmaya yönelik teknik ve insani yardım projeleri sınırlı kalmaktaydı. (Popescu, 2009: s. 466)

Bir AB görevlisinin iddia ettiği gibi: "Avrupa Komisyonu çatışma bölgelerinde yer alabilir, çünkü yardımları apolitiktir. AB'nin siyasi koşullar kullanması zordur. AB yeterli nüfuza ve ya doğru enstrümanlara sahip değildir." (Popescu, 2011: s. 80)

Bununla birlikte, Birliğin yaşadığı ekonomik sorunlar, AB'nin komşularına karşı tutumunu da etkilemekteydi. Mevcut Euro krizi hem AB'nin güçlü bir ekonomik güç olarak görülen imajını hem de bölgede uygulanan mali kaynaklarını zedeleyerek AB'nin bölgedeki ekonomik nüfuz kullanımını azaltmıştır.

Öte yandan, ayrılıkçı taraflar, Batı tarafından desteklenen organizasyonların/örgütlerin Batı'nın casusları olduğunu ve ayrılıkçı taraflara karşı Gürcistan için çalıştıklarını iddia ederek, AB'nin eylemlerindeki tarafsızlığa şüphe ile yaklaşmıştır. (Popescu, 2007: s. 14) AB ve AB'nin bölgedeki niyetleri hakkındaki bilgi eksikliği, ayrılıkçı taraflarda, AB'nin çatışmalardaki eylemleri ile ilgili soruların artmasına neden olmuştur. (Popescu, 2007: s. 17) Üstelik ayrılıkçı bölgelerde AB'nin, bölgedeki çatışmaları çözmek için ABD kadar güçlü olmadığı yönündeki inanç, bölgedeki bir güvenlik aktörü olarak AB'nin itibarını olumsuz etkilemiştir. (Popescu, 2007: s. 17)

Bir AB yetkilisinin belirttiği gibi:

"AB'deki koordinasyon her zaman bir sorundur". Fakat Güney Osetya'da ana sorun Komisyon ile Konsey arasındaki tutarlılık ve koordinasyon olmakla kalmaz, aynı zamanda çatışma bölgelerinin "Rehabilitasyona ilişkin Komisyon'un eylemleri için politik çerçeve olmamasıdır". (Popescu, 2007: s. 17)

Ayrılıkçı varlıklarda, bir aktör olarak görünürlüğünün sınırlı kalması nedeniyle, AB'nin ne olduğu ve ne yaptığına dair ortak görüş birliği oluşmamıştır. (Popescu, 2007: s. 17)

Bölgede daha görünür bir profil kazanılmasıyla birlikte, AB'nin faaliyetleri ve yetenekleri, ayrılıkçı bölgedeki fiili yetkililer arasında tartışılmaya başlandı. Bazı

ayrılıkçı gruplar bu durumu, AB'nin Gürcistan'a gerekli araçları ve desteği sağlamasıyla Gürcistan'ın daha fazla güç kazanacağını düşünülmesi nedeniyle, gizli bir oyun olarak düşünmekte ve AB'nin ayrılıkçı kimliklere potansiyel düşman gözüyle baktığı şeklinde algılamaktadır. (Popescu, 2007: s. 17) Öte yandan Ayrılıkçı gruplara karşı "Tanımama politikası" da, AB'nin Gürcistan hükümetiyle olan ilişkilerinde çok önemliydi. (Grevi vd., 2009: s. 386)

Bununla birlikte, bölücü kesimler, AB İzleme Misyonunun (EUMM) bölgedeki konumunu Gürcistan'a daha yakın bulmakta ve Misyonun "Batı'nın Gürcü yanlısı politikasının somutlaştırılması" olarak algılanması nedeniyle, EUMM ile Abhazya ve Güney Osetya arasındaki ilişkiler gergin kalmaktaydı. (Grevi vd., 2009: s. 388)

Öte yandan, ayrılıkçılar içerisinde, Avrupalılaşmış ve demokratikleşmiş Gürcistan'ın, ayrılıkçılar için daha iyi olacağını ve gerçek demokraside yeni bir savaş başlatma ihtimalinin daha düşük olduğunu savunan bir başka grup da bulunmaktaydı. (Popescu, 2007: s. 17) Bu noktada, AB, sadece Rusya'yı kızdıracak adımları önlemek için değil, aynı zamanda çatışma tarafları içerisinde güven inşası çabaları ve faaliyetlerinde ılımlı ve tarafsız yaklaşımı sürdürürken dikkatli hareket etmiştir.

Güney Osetya, gelecekteki seçeneklerini çeşitlendirmek amacıyla Rusya ve AB arasında jeopolitik dengeler aramaktaydı. (Popescu, 2007: s. 19) Dahası, AB, Güney Osetya'daki sosyal, politik ve güvenlik projeleri yerine altyapı projelerine ağırlık vermesi nedeniyle, AB'nin Güney Osetya'daki imajı da gelişmekteydi.

Buna rağmen, 2008 savaşına kadar AB, Güney Osetya'da siyasi bir çözüm bulmak için BM liderliğindeki Cenevre sürecinde doğrudan yer almadı. AB üyesi sadece üç ülke(Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık) Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Gürcistan Cemiyeti üyesi olarak yer almaktaydı ve bireysel olarak Güney Osetya'daki barış sürecine siyasi katkılarını sundular.(Stewart, 2006: s. 9)

Üye Ülkelerin çatışmayı çözme sürecine bireysel katılımının farklı seviyede olması, AB'nin bir kurum olarak daha büyük bir rol aramasını kısıtlayıcı bir faktör olarak görülmektedir. Bir AB yetkilisi: "Bazı Üye Devletler, 1990'lardan bu yana

çatışma çözüm sürecine dâhil oldu; bu da, bu devletlerin bölge ile daha çok ilgilendikleri anlamına gelmektedir. Bu durum, AB'nin eylem koridorunu daraltmaktadır" ifadeleriyle durumu açıklamıştır. (Popescu, 2009: s. 467) Birlikteki üye devletlerin ulusal çıkarlarının üstünlüğünü göz önünde bulundurma çabası bu durumu açıklar niteliktedir.

AB için, Güney Osetya çatışması kolay çözülebilecek bir çatışma olarak algılanmış ve ayrılıkçı güçlerin kolayca çözüleceği düşünülmüştür. (Popescu, 2007: s. 16) Ancak bu tavır, sürecin Rusya lehine gelişmesine neden olmuştur.

Tablo 2: AB'nin Abhazya ve Güney Osetya'ya Yönelik Politikaları(Aydın, 2016: s: 40)

Yıl	Eylem
1990'lar	AB üye ülkelerinin politikaları AGİT ve BM üzerinden yönlendirilmiştir. Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık, Abhazya'daki çözüm sürecinde yer almıştır. 1997'den itibaren Avrupa Komisyonu çatışma sonrası onarım programlarını başlatmıştır.
2001	Avrupa Komisyonu, Güney Osetya'da ekonomik konularla ilgili Ortak Denetleme Komisyonu'nda gözlemci olarak yer almıştır.
2002	Birleşik Krallık, AB Güney Kafkasya Özel Temsilcisi'nin atanması fikrini önermiş, bu öneri diğer AB üyelerince reddedilmiştir.
2003	Güney Kafkasya, Komşuluk Politikası'na dâhil edilmemiştir. Temmuz ayında Heikki Talvitie ilk AB Güney Kafkasya Özel Temsilcisi olarak atanmıştır. Kasım'da Gürcistan'da Gül Devrimi gerçekleşmiştir.
2004	Haziran'da Güney Kafkasya, Avrupa Komşuluk Politikası'na dâhil edilmiştir. Gürcistan'da Hukukun Üstünlüğü Misyonu (EUJUST The mis Rule of Law mission) başlatılmıştır.
2005	Yılın başında, Gürcistan, AGİT sınır gözetleme operasyonunu devralmak için AB'yi davet etmiştir. AB, Nisan ayında üç kişilik Sınır Destek Ekibi göndermiş, Eylül ayında bu sayıyı on ikiye çıkarmıştır.
2006	AB, Abhazya ve Güney Osetya'da en büyük uluslararası donör konumuna geçmiştir. Peter Semneby yetkileri artırılarak AB Güney Kafkasya Özel Temsilcisi olarak atanmıştır. AB ve Gürcistan, Avrupa Komşuluk Politikası çerçevesindeki Eylem Planı'nın görüşmelerini tamamlamıştır.
2007	AB, Abhazya ve Güney Osetya'ya delil toplayan misyon atamıştır. Üye ülkeler bir dizi öneri kabul etmiş, fakat gümrük ve polis irtibat subaylarına ilişkin AB'nin potansiyel eylemleri ertelenmiştir.
2008	Çatışma bölgelerinde gerilim artmıştır. AB Yüksek Temsilcisi Javier Solana gerilimi düşürmek amacıyla Abhazya'yı ziyaret etmiştir. Ağustos ayında Güney Osetya'daki gerilim Rusya - Gürcistan savaşının meydana gelmesine neden olmuştur. Rusya, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımıştır. Ağustos - Eylül döneminde Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin girişimleri sonucu taraflar arasında ateşkes sağlanmıştır. Pierre Morel, Gürcistan'daki kriz den dolayı AB Özel Temsilcisi olarak atanırken, Peter Semneby, AB Güney Kafkasya Özel Temsilcisi görevine devam etmiştir. AB, Gürcistan'a AB Gözetleme Misyonu'nu görevlendirmiş ve Gürcistan'ın yeniden yapılanması için yardım teklif etmiştir.
2009-2010	Rusya askeri ve ekonomik desteklerle Abhazya ve Güney Osetya'daki konumunu güçlendirmeye devam etmiştir. AB, Cenevre Barış Süreci'nde arabulucu olarak yer almıştır.

***(Kaynak:** Nicu Popescu)*

3.2.2. Savaş Sonrası İlişkiler

Güney Kafkasya bölgesinin artan nüfuzu ile bölgede yeni jeopolitik farkındalık oluşmuştur. Bu durum da elverişli stratejik konuma sahip olan Gürcistan'ı da etkiledi.

Rusya-Gürcistan savaşı beraberinde iki tip sonuç getirdi. Bir yandan bölgenin hassas istikrarını ve güvenliğini sarstı, diğer yandan ise bölgenim stratejik yapısını değiştirebilecek yeniliklere yol açtı.

Öyle ki, Ağustos 2008'de Medvedev'in yaptığı açıklamalarda bölgedeki stratejik yapının değişeceğine dair mesajlar vermiştir. (Medvedev, 2012: s. 21). Medvedev, 5 maddeden oluşan yeni dış politika ilkelerinin son maddesinde Rusya'nın yakın çevresinde özel çıkarları olduğunu ve bu bölgelere özel önem göstereceklerini belirtmiştir. Bu açıklamalara istinaden, Medvedev için Gürcistan bir örnek, 2008 yılı Ağustos olayları ise bir uygulama alanıydı, asıl mesele ise, bu olayların arkasında, Rusya'nın dünyaya iletmek istediği tehditkâr bir mesajdı, yeni dış politikasında Rusya'nın neler yapabileceğine ufak bir örnek sunulmuş oldu (Medvedev, 2012: s. 1).Genel olarak, savaş 2003 Irak'ın işgalinden beri uluslararası alanda en çok ses getiren olay oldu.

2003 AB güvenlik stratejisine göre; AB sınırlarında devam eden "dondurulmuş çatışmalar" bölgesel istikrarı tehlikeye sokmaktadır. AB güvenlik stratejisinde de belirtildiği gibi, bölgedeki organize suç işleyen, toplumu işlevsiz hale getiren zayıf devletler, şiddetli çatışmalar tüm Avrupa için sorunlar yaratmaktadır. (İşyar, 2008: s: 32)

AB Dönem Başkanı Fransa, barışı sağlamak için çatışan taraflar arasında etkinliği artırmaya çalışıyordu. Ayrıca Fransa pragmatik yaklaşımı da kabul etmişti. Öyle ki, eğer Rusya'nın askeri müdahalesi olduğu halde AB Denetleme Misyonu hemen bölgeye yerleştirilecekti. Ancak Fransa AB'ne üye devletlerinin çeşitli dış politik isteklerini dengelemeye mecbur kalmıştır.(Larsen, 2012: s. 104)

Rusya, AB dönem Başkanı Fransa'nın aracılığı ile Gürcistan'ın 12 Ağustos'ta imzaladığı anlaşmanın en önemli maddelerinden birine önem vermedi: Rusya askeri kuvvetlerini Güney Osetya ve Abhazya'dan çıkmadı. Ayrıca bağımsız devlet olarak tanıdığı Güney Osetya ve Abhazya ile güvenlik ve ekonomik konularda anlaşmalar imzalayarak bu bölgelerin "bağımsızlıklarını" kontrolüne aldı. Saakaşvili yönetimi ise Rusya'nın ayrılıkçı bölgelerle kurduğu yeni yaklaşımı işgal, Rus emperyalizminin uzantısı ve uluslararası hukukun ihlali olarak tanımakla yetinmek zorunda kaldı.

Gürcistan'ın BDT'den çıkmasına karşılık olarak, 26 Ağustos 2008 tarihinde Rusya Federasyonu Güney Osetya'nın ve Abhazya'nın bağımsızlığını tanıdığını beyan etti ki, bu olay Gürcistan ve Batı ülkelerinin sert tepkilerine neden oldu ve 29 Ağustosta Gürcistan, Rusya ile diplomatik ilişkileri kestiğini bildirdi. (Ertaş, 2009)

Genel olarak, Saakaşvili iktidara geldiği ilk yıllardan başlayarak Avrupa ülkeleri ile yoğun işbirliğine başlamış, AB ile ilişkileri geliştirme yönünü seçmiştir. Saakaşvili'nin Gürcistan'a AB misyonunun gönderilmesi talebine istinaden, Finlandiya Dışişleri Bakanı Alexander Stubb, BM ve AGİT arabulucularının bölgede sıkıştıklarını ve yerlerinin AB gözlemcileri tarafından izlenmesi gerektiğini belirtmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanı D.Milibend ise AB gözlemcileri bünyesine mutlaka ABD'nin temsilcilerinin de dâhil edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Böylece, AB'nin arabuluculuk girişimi sonucunda, sorunla ilgili İsviçreli diplomat Heydi Talyavini başkanlığındaki Talyavini Komisyonu'nun ve inceleme görevi üstlenen olan misyonun kurulması sağlandı. Bu komisyonun başlıca amacı "Beş Günlük Savaş"ın nedenleri ve gidişi hakkında rapor hazırlamaktı. Öyle ki, 13 Eylül 2008 tarihinde Rus askerleri sözleşmeye uygun olarak Poti ve Senaki'den çıkarıldı. 15 Eylül'de ise AB Konseyi Gürcistan'da özerk sivil denetim görevinin sürdürülmesi için karar aldı. (Larsen, 2012: s. 112)

29 Eylül 2008 tarihinde AB sözcüsü, çatışma bölgesine 300-350 kişilik Avrupa ülkeleri temsilcilerinin gönderileceğine dair açıklamalarda bulundu. Avrupa'nın farklı ülkeleri de Gürcistan'a kendi temsilciliklerini göndermeye hazır olduklarını beyan ettiler. Almanya, çatışma bölgesine 40 kişilik heyet gönderdi, Almanya'nın

ardından Fransa, İtalya, Polonya, Finlandiya vb. Ülkeler de temsilcilerini bu heyete dâhil olmaları için göndermiştir. Misyon dört yerde - Tiflis, Poti, Qori ve Zuqdu - birliklerin çıkarılması ve ateşkes rejiminin korunması sürecini denetleyecekti. (Barbakadze, 2010: s. 58)

Gürcistan'da AB Denetleme Misyonu, Genel Güvenlik ve Savunma Politikası çerçevesinde faaliyet göstermiştir. Misyonun görevi Ağustos 2008'da başlamış, ana amaçları ise tüm Gürcistan bölge ve çevre bölgelerde istikrarı sağlamaktır. Kısa süre içinde bölgede mevcut durumun istikrarının sağlanması ve 6 maddelik anlaşmaya uygun olarak sonraki tüm tedbirleri hayata geçirmektir.

Temel görevleri şunlardır:

- Altı maddelik anlaşmaya tam uygun olarak istikrar sürecinin kontrolü ve durumun analizi
- Mültecilerin ve göçmenlerin iadesi ile ilgili durumun analizi ve kontrolü
- Taraflar arasında ilişkinin sağlanması, gerilimin azaltılması ve diğer güven önlemlerinin alınması (Barbakadze, 2010: s. 60)

1 Ekim 2008 tarihinde AB ateşkes anlaşmalarına uygun olarak, Güney Osetya ve Abhazya'nın ayrılıkçı bölgeleri ile Gürcistan sınırları boyunca bölgelerde devriye kontrolünü gerçekleştirmek için Gürcistan'a 225 silahsız denetleyici gönderdi. Rus birlikleri 9 Ekimde bölgelerin sınırları dışında işgal ettikleri "tampon bölgeler" olarak adlandırılan güzergâhtan geri çekildiler. Abhazya'da, Kodori deresi çevresinde ise Rus birlikleri kalmıştı ve bu birlikler Abhazya'nın sınırlarını İnquri çayına kadar genişletme girişimlerine destek oluyordu. Güney Osetya'da ise, 1990 yılının başlarında yaşanan Güney Osetya çatışmalarından beri Gürcistan tarafından yönetilen Akhalqori ilçesinde, Rus birliklerine ait kontrol noktaları bulunmaktaydı. (Tsyganok, 2011: s. 305)

Barış ortamının kurulmasıyla AB, 6 yıldır çatışmalardan zarar gören halka yardım amacıyla yeni çalışmalara da başlamıştır. Ayrıca örgütün bu etkinliği, ihtilaflı sosyal gruplar arasında da yapıcı diyaloğun kurulmasını amaçlamaktadır. Hatta 2008

yılından önce de, AB Güney Osetya ve Abhazya'da yaşanan çatışmalarda zarar gören halka yardım eden en büyük bağışçı oldu. (Tsyganok, 2011: s. 306)

Örgütün yardımlarına dâhil olan konular:

1. 1990 öncesinde başlayan kargaşa sonrası imar ve gelişim projelerini gerçekleştirmek için uzun vadeli insani yardımlar başlandı.
2. Zorunlu göçmenlerin sosyoekonomik bölgelere yerleştirilmesi ve göçmenlerin geri dönüşüne yardımcı olmak, kalıcı konutların restorasyonu, okulların, evlerin ve hastanelerin yeniden inşası, su temini ve sulama sistemlerinin sağlanması
3. Çiftçilere ve tarım ile uğraşan küçük girişimciler yardımlar yapmak
4. Yerel toplulukların sosyal ve ekonomik yönden güçlendirilmesi
5. Sivil toplum aracılığıyla demokrasi ve hukukun üstünlüğüne destek olmak
6. Çatışma bölgelerindeki ayrımcılığı önlemek, karşılıklı diyalog ve güvenin oluşturulması
7. Mayınların ve patlamamış askeri bombaların temizlenmesi (Arbatova ve Kokeev, 2011: s. 132)

22 Ekim 2008 tarihinde Brüksel'de yapılan Gürcistan'a bağış yardımı toplantısında Avrupa Komisyonu Gürcistan'a 500 milyon Euro değerinde yardım yapılacağını duyurmuştur.

Son gelişmeler sonucunda AB devletleri, Güney Osetya sorununun nihai çözümü için yeniden devreye girmiştir. Bu girişimin amacı ise, Rusya ile işbirliğini sürdürmek, Gürcistan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde Güney Osetya ve Abhazya'nın statüsü meselesinin çözümü için Cenevre müzakerelerini sağlamaktır. (Barbakadze, 2010: s. 48)

Gürcistan, Rusya, Abhazya, Güney Osetya, ayrıca ABD, AB, AGİT ve BM temsilcilerinin yer aldığı Cenevre müzakerelerinin ilk turu 15 Ekim 2008 tarihinde yapıldı. Görüşmelerde Gürcistan tarafının talepleri şu şekilde özetlenebilir:

1. Rusya Gürcistan'a karşı güç kullanmayacağına dair taahhüt etmelidir.

2. Uluslararası güvenlik mekanizmaları oluşturulmalı ve işgal altındaki topraklarda yerleştirilmelidir. Şu anda güvenlik mekanizmaları olarak uluslararası polis kuvvetleri öngörülüyor.
3. Göçmen ve mülteciler evlerine dönmelidir.
4. Ayrıca Gürcistan ülkesinin tamamen işgalden kurtarılmasını gerekli görmektedir.

Rusya ise bu taleplere cevap olarak, kendisinin çatışma tarafı olmadığını ve Gürcistan'ın güç kullanmama konusunu Abhazya ve Güney Osetya ile anlaşması gerektiğini belirtmiştir.(Allen, 2011: s. 52)

Mevcut durum uzun süre çözümsüz kalmış, çözüm tarafları arasında fikir ayrılıkları ortaya çıkmaya başlamıştır. Öyle ki, bazı devletler (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Baltık ülkeleri) Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığının tanınması meselesi üzerine, Rusya'ya daha sert yaptırımların yapılmasını, baskı aracı olarak ortaklık ve işbirliği konularında yapılacak yeni anlaşma görüşmelerinin durdurulmasını talep ediyorlardı. Öte yandan, İtalya, Almanya ve Fransa'nın başını çektiği bazı ülkeler ise bu tarz baskı tutumun aksine, daha uzlaşmacı bir yol izlemekten yana tavır aldı. AB, Rusya ile ilişkileri normalleştirmek için yeniden diplomatik tedbirlere başladı. 14 Kasım 2008 tarihinde Rusya-AB zirvesi yapıldı. Zirvenin yapılmasından önce Fransa Cumhurbaşkanı N.Sarkozi, AB – Rusya arasındaki görüşmelerin durdurulması için hiçbir nedenin olmadığını belirtmiş, bu fikre Avrupa Komisyonu Başkanı Barasso da destek vermiş, buna karşın diyalog çağrısına Polonya ve Litvanya sert tepkiler gelmiştir.(Allen, 2011: s. 40)

İngiltere ve İsveç Dışişleri başkanları ise yeni anlaşmanın imzalanmasının mümkün olduğunu vurgulayarak bunun AB'nin çıkarlarına olacağını, Rusya'nın izole edilmesinin tüm AB'ni olumsuz etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Strateji uzmanları sorunun çözümünde AB'nin özel gayretleri olduğunu vurgulamaktadır. Bunu da savaştan hemen sonra kurulan AB komisyonu ve misyonu kanıtlamaktadır. Barış sürecine Avrupa Konseyi temsilcileri de yakından iştirak ediyorlardı. AB temsilcileri Cenevre'de özel konferansta müzakerelerin başlaması ve

çözüm komisyonun oluşturulması önerileri AB'nin bu konudaki ilgisinin boyutunu tekrar kanıtlamaktadır. Siyaset bilimcilere göre, AB'ni rahatsız eden başlıca mesele olayların Balkan senaryosu şeklinde gelişiminin önlenmesi ve Avrupa yapılarında çatışmaların yayılmasına imkân vermemektir. Öyle ki, AB yetkilileri "Beş Günlük Savaş"tan sonra 2008-2012 yıllarında defalarca taraflara müracaat ederek yeni gerginliğin oluşmasını engelleme çalışmışlardır.

Gürcistan - Rusya sınırlarında durumu gözlemlemek için AB Dışişleri Bakanları, misyonun etkinliğini iki kez uzatmış, AB yüksek yetkili temsilcisi Javier Solono ise bölgeyi bizzat gözaltına aldığını açıklamıştır. Buna karşın Rusya'nın baskısı ile AGİT temsilcileri 30 Haziran 2009 tarihinde Gürcistan'ı terk etmiştir. Öte yandan Talyavini Komisyonu savaşın nedenini araştırma sonucunu 23 Haziran 2009 tarihinde açıklamış, buna göre savaşın Gürcistan tarafından başlatıldığını ve Rusya'nın da Gürcistan'daki durumu gerginleştirdiğini belirtmiştir. Komisyonun sunduğu sonuca ise Saakaşvili sert tepki göstererek, komisyonun Rusya'nın çıkarlarını savunduğunu bildirmiştir. Tarafsız bakılırsa, Gürcistan'ı güç kullanarak toprak bütünlüğünü sağlamaya iten ABD ve AB yetkililerinin Gürcistan'ı destekleyen açık mesajları iken, komisyonun aldığı karar ile ABD ve AB'nin Gürcistan'ı yalnız bıraktığı görülmektedir. (Arbatova ve Kokeev, 2011: s. 120)

Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü savunan ABD ve AB, Rusya'nın sert Gürcistan politikası karşısında Tiflis'e sadece siyasi destek verebildi. Gürcistan ABD'nin verdiği 1 milyar dolar ekonomik yardım dışında Rusya'ya karşı "onurunu" koruyacak destekten mahrum kaldı. Ayrıca Gürcistan savaşın üstünden 1 yıl geçmemesine rağmen Mart 2009'da, Gürcistan konusunda hiçbir ilerleme elde etmediği halde, Rusya ile kesilen ilişkilerini yeniden başlamaya karar verdi.

AB de, "Beş Günlük Savaş" nedeniyle süresiz olarak ertelediği Rusya ile yapılan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması müzakerelerine Kasım 2009'da tekrar başladı. (Haberler, 2009) ABD ve AB'nin Rusya ile ilişkilerini kısa sürede normalleştirmek istemesinin başlıca nedeni, Rusya'nın Gürcistan'dan çok daha önemli bir aktör olmasıydı. Rusya da ABD ve AB ile ilişkilerini kısa sürede normalleştirerek "Gül Devrimi" lideri Saakaşvili'yi izole etmeyi başardı.

Rusya ile işbirliği alanında bir sonraki adım, faaliyeti durdurulan NATO-Rusya Konseyi ile ilgili görüşmelerin Nisan 2009'da yeniden başlaması oldu. (21YYTE, 2009) Öte yandan Fransa, ekonomik çıkarlara dayanan AB-Rusya işbirliğinin güçlendirilmesi ve yeni Avrupa Güvenliği konularında Rusya'nın önerilerini görüşmek üzere toplanılmasını talep etti. Rusya ile sınırı bulunan NATO üyelerinin itirazlarına rağmen Fransa Mistral tipi savaş gemisini Rusya'ya satmaya karar verdi.

Rusya, 2008 yılında Fransa'dan 2 Mistral tipi savaş gemisi alınması konusunda anlaşmaya varmıştı. Fakat Rusya-Gürcistan savaşı nedeniyle sözleşmenin gerçekleşmesi 3 yıl uzadı. 2011 yılında Petersburg şehrinde değeri 1,3 milyar Euro olan 2 Mistral tipi savaş gemisi satışı konusunda Fransa ile Rusya arasında anlaşma imzalandı. 3 Nisan 2009 tarihinde yeniden NATO üyesi olan Fransa'nın Rusya'ya savaş gemisi satış kararı, Rusya'nın savaş gemisi üretememesi ve bu savaş gemileri ile askeri gücünü artıracak olması ve dahası büyük bir savaş teknolojisi transferini de gerçekleştirecek olması ABD, AB ve NATO üyelerini rahatsız etmiştir. Bazı strateji uzmanlarınca, Gürcistan – Rusya savaşı sonrası Fransa'nın arabulucu görevini üstlenmesindeki ve Rusya'ya AB tarafından askeri ve ekonomik yaptırımların yapılmasına karşı daha yumuşak bir tutum sergilenmesini savunmasındaki asıl nedenin, Fransa – Rusya arasında gerçekleşmesi planlanan bu ticaretin olduğu düşünülmektedir. Öte yandan bu anlaşma 2014 yılındaki Ukrayna-Rusya savaşı sonrası Rusya'ya uygulanan askeri ve ekonomik ambargo nedeniyle önce askıya alınıp sonrasında ise iptal edilmiştir. Fransa, Rusya'ya satmayı planladığı 2 Mistral tipi savaş uçağını ise Nisan 2016'da Mısır'a satmıştır. Ancak Mısır da Kasım 2016'da 1 dolar gibi sembolik bir fiyatla 2 savaş gemisini Rusya'ya satarak, savaş gemilerinin dolaylı olarak Rusya'ya ulaştırılmasını sağlamıştır. (Milliyet, 2016)

İngiltere de Rusya ile ilişkilerin kesilmesini istemezken, öte yandan Gürcistan'a savaş nedeniyle de destek vermekte, Gürcistan'ın NATO'ya kabul edilmesini destekleyerek Gürcistan'ı Batı yönlü duruşuna devam etmesi için teşvik etmekteydi.

Nisan 2008'deki NATO'nun Bükreş'teki zirvesinden Gürcistan'ın olumsuz yanıt almasına rağmen, İngiltere Dışişleri Bakanı D.Miliband, Gürcistan'ı teşvikte kullandığı söylem, Bush yönetiminin zirvede NATO'nun doğuya doğru genişleyeceğini açıklamasıydı, ki bu şekilde Gürcistan'ın NATO üyeliğine dâhil olma yönündeki girişimleri devam etsin.

Ağustos savaşından önce 2008 yılının Nisan ayında NATO Bükreş zirvesinde, Putin'in itirazına rağmen, Gürcistan'a örgüte üye olacağı sözü verildi. Savaştan sonra 2009 yılı Mart ayında Strasbourg'da ve 2010 yılı Kasım ayında ise Lizbon'da yapılan NATO zirvelerinde Gürcistan'ın örgüte üye olacağı sadece teyit edildi, somut bir süre vermekten ise her zaman kaçınıldı. Genellikle, İngiltere ve ABD, Avrupa Cemiyetine yeni ülkelerin eklenmesi taraftarıydı. Bu konuda Amerikan-İngiliz birliği Fransa-Almanya bloğu ile açık çelişiyordu. NATO'nun 5.maddesi (müttefiklerden birine yapılan bir saldırı karşısında topyekûn harekete geçilmesi) nedeniyle sınırında çatışma istemeyen AB üyeleri ile 11 Eylül olaylarından sonra sertliğini artıran ABD arasında NATO ittifaklığı konusunda fikir ayrılıkları artmaktaydı, ki Gürcistan'ın NATO üyeliğinin olumlu sonuçlanmamasının da asıl nedeni budur.

Cenevre görüşmelerinin 17-18 Şubat 2009'da görülen dördüncü turunda Abhazya ve Güney Osetya'ya bitişik bölgelerdeki olayların önlenmesinin ve çözülmesinin ortak mekanizmaları hakkında öneriler kabul edildi. Sorunların zamanında çözülmesi, altyapının, aşırı derece önemli tesislerin güvenliğinin sağlanması, kriminal faaliyetlerin çözülmesi, insani yardımların etkin naklinin sağlanması ve istikrarın ve güvenliğin diğer yönleri Cenevre görüşmelerinin dördüncü turunda kabul edilmiş ortak mekanizmaların hedefleri olarak belirlenmiştir. Bu belgeye göre çatışma bölgelerinde güvenliği sağlayan tüm yapıların temsilcileri her hafta duruma ilişkin bilgi paylaşımı amacıyla toplantılar yapacaklar ve ayrıca kendi faaliyetlerini yöneteceklerdir. Potansiyel risklerin belirlenmesi ve önlenmesi, insani yardımın ulaştırılması ve eşlik edilmesi, olayların ortak soruşturma yürütülmesi konusu yapıların temel görevleri olarak tespit edildi. Bu görevlerin uygulanması için ilgili heyete güvenlik ve sosyal asayişten sorumlu yapıların temsilcileri, ayrıca görevlerine ve sorumluluk bölgesine bağlı olarak uluslararası

kurumların (AB ve BM / AGİT) temsilcileri dâhil edildi. Genel olarak AB'nin Gürcistan'da gözlem misyonunun gerçekleştirilmesi, bölgedeki gerilimin azalmasını sağladı, çatışma bölgesinde meydana gelen olaylarla ilgili objektif bilgilerin elde edilmesine yardım ederken, ihtilaf tarafları arasında hızlı iletişimin kurulmasına imkân yarattı. (Foucher ve Giuliani, 2008: s. 7)

Rusya özellikle Abhazya ve Güney Osetya sorununu kullanarak Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik uyumunu kırmaya ve Gürcistan'ı Rusya yörüngesinde tutmaya çalışmaktadır. Bu politika, 2011 yılında Rusya Devlet Başkanı D.Medvedev'in, "2008 yılı savaşındaki Rusya'nın Güney Osetya'daki başarısı NATO'nun bölgede genişlenmesini önledi" şeklindeki açıklaması ile de teyit edilmiştir. (Foucher ve Giuliani, 2008: s. 2)

Rusya, Gürcistan ile ilişkilerinin düzene girmesi yönünde yapılan görüşmelerde etkin sonuç almak için Gürcistan yönetiminin değişmesini bekliyordu. 8 Ağustos 2011 tarihinde savaşın üçüncü yıldönümünde, Rusya Cumhurbaşkanı Medvedev, Gürcistan Cumhurbaşkanı Saakaşvili ile görüşmenin mümkün olmadığını yineledi. Bu açıklama ile sorun daha çok kişiselleştirilmiş oldu.

Saakashvili 23 Ocak 2011 tarihinde ülkenin toprak bütünlüğünü korumaya zorlamayacağına dair yazılı bir taahhütte bulundu. Bu taahhütten sonra Mart ayı başında Rusya'nın dünya ticaret örgütüne dâhil olması için Moskova ile Tiflis arasındaki Nisan 2008'de dondurulmuş olan görüşmeler yeniden başladı. Rusya'nın girişimiyle taraflar 9-10 Mart 2011 tarihlerinde İsviçre'nin Bern kentinde görüşmeler yapıldı. Görüşmeler sırasında Gürcistan'ın Rusya karşısında esas talebi Gürcistan-Rusya sınırındaki kontrol noktaları Rokki tüneli (Güney Osetya) ve Psou nehrinde (Abhazya) gümrük şeffaflığının sağlanması ve bu bölgelerin Gürcü gümrükçülere bırakılmasıydı. Ancak Rusya'nın bu talepleri kabul etmemesiyle Bern görüşmeleri sonuçsuz kaldı. (Foucher ve Giuliani, 2008: s. 4)

11 Kasım 2011 tarihinde Güney Osetya'da başkanlık seçimleri yapıldı. Ertesi gün AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Birliği'nin sözcüsü ve Komisyon Başkan Yardımcısı Catherine Aston, AB'nin, Gürcistan'dan ayrılan Güney Osetya

bölgesinde yapılan seçimleri, hukuka ve anayasaya aykırı olması nedeniyle tanımadığını ve uluslararası hukukça tanınan Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü ve egemenliğini desteklediğini belirtmiştir. (Foucher ve Giuliani, 2008: s. 4)

Öte yandan AB, Rusya'nın çatışma bölgelerindeki faaliyetleri nedeniyle, Rusya'ya karşı sert yaptırımlar uygulamaması nedeniyle, bazı siyaset bilimciler tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştirileri şu şekilde özetleyebiliriz:

- Birincisi, ekonomik yaptırımlar. Nitekim AB, Rusya ile karşılıklı enerji bağımlılığına göre Rusya'ya karşı hiçbir ekonomik yaptırım uygulayamadı. AB'nin doğalgaz ihtiyacının yaklaşık %30'u Rusya'dan karşılanmaktadır. Bu alanda AB Rusya'nın en karlı ve büyük piyasasıdır. Genel olarak, açıkça görülüyor ki, Moskova Avrupa ile herhangi bir olumsuzluk durumunda, enerji konularına temas etmemiş ve bu konuda özellikle ihtiyatlı davranmıştır. Zaten Rusya'nın, savaş sırasında Gürcistan'dan geçen enerji nakil hatlarını vurmaması, bu durumu destekler niteliktedir. Buna rağmen AB ekonomik yaptırımların uygulanmasından tamamen vazgeçmedi. Aynı zamanda AB ülkelerinde faaliyet gösteren Rus şirketlerini engellemek için başlatılan tartışma AB'nin açık piyasa kurallarına dayalı güvenini kırmıştır.
- İkincisi, Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesine konan veto. Öyle ki, Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne kabul olmasına konan veto, AB'nin Rusya'dan beklediği uluslararası ticaret kurallarına saygı ilkesi ile çelişmektedir. Öyle ki, Doha görüşmelerinden sonra, örgütün zayıfladığı bir dönemde Dünya Ticaret Örgütü'nü bu konuda siyasi olarak kullanmak uygun görülmedi.
- Üçüncüsü, Rusya'ya yasaklar koymak. Rus vatandaşlarının, AB ülkelerini ziyaret etmesini ve burada çalışmalarını kısıtlamak iyi karşılanmadı, AB uyguladığı vize yaptırımları konusunda daha iyi düşünmelidir. (Barbakadze, 2010: s. 63)

8 Haziran 2014 tarihinde yapılan Güney Osetya'da parlamento seçimleri yine AB tarafından tanınmayarak, uluslararası hukukça tanınan Gürcistan'ın toprak

bütünlüğü ve egemenliğini desteklendiğine dair teyit mesajları verilmiştir. Kasım 2014'te Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'ya ile entegrasyon ve işbirliği amacıyla hazırladığı anlaşma nedeniyle normalleşme sürecine giren taraflar arasında ilişkilerin yeniden gerilmesine neden olmuştur, 17 Kasım'da Avrupa diplomatik heyetinin başkanı Federika Mogherini, Rusya'nın attığı bu adım nedeniyle rahatsızlığını dile getirmiştir. (Abhazyam, 2014) Sorun hala çözülmemekle birlikte, AB'nin Rusya'ya karşı uygulayacağı olası yaptırımlardan biri 2014 yılında Gürcistan ile sınırda bulunan Soçi kentinde yapılacak Kış Olimpiyat Oyunları'nı boykot ilan etmekti. Çek Başbakan Yardımcısı Aleksandr Vondra yaptığı açıklamada, Rusya'nın mevcut politikasını devam ettirmesi halinde Olimpiyat oyunlarının Rusya'da yapılamayacağını belirtmiştir. Bu söylemlere rağmen, Rusya'nın tutumunda bir değişiklik olmazken, Soçi Kış Olimpiyatları beklendiği gibi Rusya'da düzenlenmiş, AB'den Olimpiyatlar için hiçbir şekilde boykot uygulanmazken, şaşırtıcı bir şekilde Gürcistan da Olimpiyatlara katılmıştır. Olimpiyatlarda Gürcü sporcuların da yer alması, Rusya ile Gürcistan arasındaki ilişkilerin ısınması yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilmiş ve her iki tarafın gelecekte üst düzey görüşmeler yoluyla başarılı sonuçlar elde edeceği ümit ediliyordu.(Mahmudlu ve Əhmədov, 2010: s 46)

17 Aralık 2014 tarihinde AB Gürcistan'daki izleme misyonunun süresi iki yıllığına 14 Aralık 2016 tarihine sonrasında da 6. defa uzatılarak 14 Aralık 2018 tarihine kadar uzatılmıştır. Misyonun yıllık bütçesi 18.34 milyon Euro olarak belirlenmiştir. Örgüt uluslararası alanda tanınan sınırlar çerçevesinde Gürcistan'ın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü yine de kararlılıkla desteklemeye devam edeceğini belirtmiştir.(Kirova, 2012: s. 26)

Ağustos 2008'den beri devam eden Rusya-Gürcistan arasındaki sorun, bazı siyaset bilimcilerine göre, AB'nin soruna karşı sergilediği ikili tutum, bir yandan sorunun Gürcistan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde çözümüne çalışılması, diğer yandan ise Rusya ile ilişkilerin bozulmaması için gerekli gayretin gösterilmesi, aslında AB'nin sorunu çözmeyi amaçlamadığını göstermektedir.

3.3. GÜNÜMÜZDE GÜNEY OSETYA SORUNU

Ağustos 2008'den beri ABD ve AB'nin sözde destekleri ile Güney Osetya sorununa çözümler getirilmeye çalışırken, aslında yıllardır bir şeyin değişmediği görülmektedir. Konu ile ilgili Gürcü yönetimin asıl gerçeği kabul etmesi, bölgede kalıcısı istikrar için düşman olarak tanımladığı Rusya ile işbirliğinin sağlanmasının kaçınılmaz olduğu anlaşılmıştır.

Kasım 2013'te yapılan seçimlerde Gürcü yönetimin değişmesi ile Saakaşvili yönetiminin izlediği sert politikalar artık yerini daha ılımlı söylemlere bırakmıştır. Gürcistan'da G. Margvelaşvili'nin iktidara gelmesinden sonra iki ülke arasındaki ilişkilere göre yaklaşma olsa da, resmi Tiflis'in Batı'ya entegre ettiği ve arazinin işgal olgusu ile anlaşmazlık, aynı zamanda Rusya'nın eski Sovyet mekânında kendi etki gücünü artırmak istediği bir ortamda bu iki ülke arasındaki ilişkilerin tam iyileşmesi henüz mümkün görünmüyor. (R.D.Özbay, 2014: s. 88).

2014 Soçi Kış Olimpiyatlarına Gürcü sporcuların da katılması ortamın yumuşama eğiliminde olduğu, yeni yönetimin eskiye oranla daha yapıcı bir yol izlediğini göstermektedir. (Mahmudlu ve Əhmədov, 2010: s 46)

Bu gelişmelere rağmen, Gürcistan'ın NATO ve Batı yönlü yaklaşımlarına karşı, Rusya'da Güney Osetya ile entegrasyon çalışmalarına hız vermiş, Mart 2015'te yapılan ittifak ve bütünleşme anlaşması da bunun göstergesi niteliği taşımaktadır. Bu anlaşma da Rusya'nın bölgedeki gelişmeleri sadece kendisinin yönettiğini göstermektedir. (BBC, 2015)

Günümüzde aslında çözümsüzlüğü nedeniyle unutulmaya yüz tutmuş bir konu olan Güney Osetya sorunu, stratejik ilişkilerin arasında AB - ABD ve Rusya'nın bölgedeki çıkarları nedeniyle ara ara gündeme gelse de, taraflar arasında yaşanan ihtilaflara rağmen NATO, ABD, AB ve BM *de facto* olarak mevcut durumu kabul etmiş gözükmektedir.

Son gelişmeler ışığında 9 Nisan 2017 tarihinde Güney Osetya'da yapılan referandum ve devlet başkanlığı seçimi sonuçları, ilgili uluslararası yapılar tarafından yine kabul edilmemiş ve seçimler boykot edilmiştir. İlgili referandumda Güney Osetya adının Kuzeydeki akrabalarına ait olan Alanya ismiyle değiştirilmesi oylaması sonucu %78 ile evet oyu çıkmıştır. (Time Turk, 2017) Güney Osetya'nın bu isim değişikliği yapma isteğinin ardındaki niyet Rus yönetimine olan halkın sadakatini göstermektir, bunun sonucunda bölge halkına Rus yardımlarının artması amaçlanmıştır. Ağustos 2008'den beri Gürcistan yönünden izole olan ve sadece Rus yardımları ile ekonomisini ayakta tutmaya çalışan Güney Osetya, bu tarz referandum, seçimler, Rusya ile ek ittifak anlaşmaları ile Rus yönetim tarafından unutulmak istemediğini göstermeye çalışmaktadır.

Buna ek olarak, Güney Osetya yönetimi bölgenin Alanya adıyla anılacak olmasıyla, mevcutta Alanya Cumhuriyeti olarak anılan Kuzey Osetya ile birleşme hayallerini sürdürdüğünü göstermektedir. Bunun için de Rus yönetimini ilhak niyetiyle ikna etme çabalarına devam etmektedir, zaten bölge resmi olmasa da fiili olarak Rus toprağı niteliği taşımaktadır.

Öte yandan bu referandum ile Gürcistan toprak bütünlüğü sorunu ile ilgili kısa dönem içerisinde stratejik açıdan bir gelişmeye neden olmayacağı, mevcut durumun korunacağı beklenmektedir.

Nisan 2016'da Güney Osetya yönetimi, ertelediği Rusya'ya bağlanma referandumunun 9 Nisan 2017 tarihindeki devlet başkanlığı seçimlerinden sonra yapılacağını belirtmişti, bu tarihin resmi olarak açıklanması bekleniyor.

Öte yandan 30 Temmuz 2017'de başlayan NATO'nun Noble Partner 2017 tatbikatı Gürcistan'da yapılmış, bu tatbikat ile NATO ve üye devletlerin Güney Osetya konusunda hala Gürcistan'a destek verdiklerini göstermektedir. Bu tatbikat ile Gürcistan askerlerinin NATO standartlarında eğitim görmesi de amaçlanmaktadır. (AA, 2017)

31 Kasım 2017 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış olan ve Nisan – Eylül 2017 arası dönemi kapsayan Gürcistan'daki İhtilafa İlişkin Konsolide Raporu'nda taraflar arası ilişkiler özetlenerek anlatılmıştır. Raporun amacı, Ağustos 2008 ihtilafından sonra Gürcistan'daki durumun kayda geçirilmesi, AK'nin ilgili faaliyetleri hakkında rapor hazırlanması ve AK'nin daha sonraki eylemlerini önermektir. Rapor dört bölümden oluşmaktadır (Council of Europe, 2017)

- incelenen dönemdeki önemli gelişmeler hakkında güncellemeler;
- çatışma ile ilgili yasal yükümlülüklerin ve taahhütlerin ve sonuçlarının değerlendirilmesi;
- çatışmadan etkilenen bölgelerdeki insan hakları durumu;
- mevcut AK faaliyetleri, çatışmaların sonuçlarını, takiplerini ve gelecekteki eylemlere ilişkin önerileri ele almak.

Rapora göre sorunun çözümü için oluşturulmuş olan Sekretaryanın, ihtilaflı bölgelerde yaşananların izlenebilmesi ve raporlanabilmesi için daha önceden planlanmış Abhazya ve Güney Osetya ziyaretleri bölgedeki engellemeler nedeniyle yapılamamıştır. AK (Sekretarya üyeleri ve uzmanları) Güven Artırıcı Önlemler kapsamında bölgedeki insan haklarının durumunu incelenmesi için Sekretaryanın bölgeyi ziyaret etme çabaları devam etmektedir.

Raporlama dönemi boyunca, Güney Osetya'ya uluslararası aktörlerin erişimi kısıtlanmıştır. 3 Mayıs 2017 tarihinde BM Genel Sekreteri, BM MYK'nın insani bir değerlendirme misyonunun Tskhinvali ve Akhalgori'ye sürecin ilerlemesine yardım için gönderildiğini bildirdi ve böyle çabaların devam ettirilmesi ve daha da artırılması için çağrıda bulundu.

Heyetle bir araya gelen Gürcistan Kamu Savunması ve sivil toplum temsilcileri, çeşitli baskılar uygulanması nedeniyle Abhazya ve Güney Osetya'daki STK'lar ve sivil toplum aktörleri ile yüz yüze doğrudan temas kapsamının azaltıldığına dikkat çekti. Heyet, Ağustos 2017'de Güney Osetya'nın fiili makamları tarafından geçici olarak gözaltına alınan ve uluslararası bir medyada eleştirel yorumlarıyla ilgili olarak suçlanan bir aktivist davasını da gündeme aldı. Daha genel olarak, delegenin görüşmecileri, STK'ların Güven Artırıcı Önlemler Mekanizması

programı gibi çatışmanın sonuçlarına hitap etmesini sağlayan mevcut araçların önemini vurgularken, bölgedeki sivil toplum aktörlerine daha güçlü bir uluslararası dikkat ve destek çağrısında bulundu.

AK İnsan Hakları Komiserinin, izleme organları heyetinin ve de Sekretaryaya ait konsolide raporlarını hazırlayan heyetin Gürcistan'ın ihtilaflı bölgelerine erişim izni verilmemesi nedeniyle, AK Genel Sekreteri, Rusya Federasyonu ve Gürcistan'ı bu amaçla diyalog kurmaya davet etmiştir; Rusya Federasyonu'nu, Gürcistan Hükümeti'nin kontrolünün dışında olan bölgelere Avrupa Konseyi kuruluşlarına hemen ve sınırsız erişim sağlamak için çağrıda bulunmuştur.(CECM, 2017)

Güney Osetya'da uluslararası gözlemcilere uygulanan katı erişim kuralları nedeniyle bölgedeki inceleme ve iyileştirme çabaları yıllardır sonuçsuz kalmaktadır.

SONUÇ

Güney Kafkasya, Rusya'nın arka bahçesi, AB ve ABD için ise yeni oyun alanıdır. Ağustos 2008'de yapılan "Beş Günlük Savaş", büyük devletlerin Güney Kafkasya'daki jeopolitik stratejilerinde büyük değişikliklere neden olmuştur ve bölge, önde gelen devletlerin açık mücadele alanına dönüşmüştür. Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü sağlamak ve Güney Osetya ayrılıkçı rejime son vermek girişimi Rusya'nın Gürcistan'a karşı askeri operasyonlara başlamasına yol açtı. Savaşın temel siyasi sonuçları Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarının Rusya tarafından tanınması ve Moskova ile Tiflis arasında diplomatik ilişkilerin bozulması oldu. Ama zaman gösterdi ki, her iki taraf savaş sonucunda çok şey kaybetti.

Genel olarak, "Beş Günlük Savaş" SSCB'nin dağılmasından sonra, ilk kez Rusya'nın eski Sovyet devletlerinden biri ile yaptığı savaştır. Savaş ile Rusya askeri gücünün üstünlüğünü gösterdi. Fakat savaşın yapısı gereği Rusya'nın iç dinamiklerini de etkileyeceğinden korkulması, Putin - Medvedev ikilisinin sorunu tam olarak çözme gücüne sahip olmaması nedeniyle Batı'nın konu ile ilgili desteğine ve arabuluculuğuna ihtiyaç duyuldu. Bu savaş sırasında Rusya'nın Batı'ya askeri gücünü göstermesi yeterince etkili olmadı. Aslında Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesi uluslararası kamuoyunda açıkça uluslararası hukukun ihlali olarak değerlendirildi ve uluslararası hukuk açısından Rusya'ya olumsuz imaj kazandırdı.

Öte yandan savaş sonucunda Avrupa Birliği ve NATO'nun Rusya'ya karşı daha ciddi adımlar atma arzusunda olmadığı görüldü. Rusya'nın halen BM Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip bir devlet olması bile durumu özetlemektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki, Rusya ile Batı arasındaki ortak çıkarlar ve Rus oligarkların Avrupa bankalarında ve ABD borsalarında büyük miktarda paralarının olması, enerji bağımlılığı gibi nedenler, taraflar arasında çatışmaların oluşmasını engellemektedir.

"Beş Günlük Savaş"a kadar Rusya, Gürcistan topraklarındaki ayrılıkçı kurumlara desteğini siyasi ve diplomatik araçlarla perdelemiş olsa da, savaştan sonra tek taraflı olarak bağımsızlılarını ilan eden Abhazya ve Güney Osetya Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını tanımakla kendi niyetlerini açıkça ortaya koymuş

oldu. Bu adımı ile Rusya, geleneksel Sovyet anlayışı olan "böl ve yönet" politikasını 21. yüzyılda bile devam ettirdiği göstermekle birlikte, Rusya-Gürcistan ilişkilerinde de yeni bir dönemin temelini atmış oldu.

Rusya ile Gürcistan arasında yaşanan savaş, Rusya'nın Güney Kafkasya'daki çıkarlarının kendisi için ne kadar stratejik önem arz ettiğini ve resmi Moskova'nın kendi çıkarlarını sağlamak için her adımı atmaya hazır olduğunu bir kez daha göstermiştir.

AB'nin sorunun düzene girmesindeki arabuluculuk girişimi başarı ile sonuçlandı diyebiliriz. Özellikle dönemin AB Başkanı olan Fransa Cumhurbaşkanı N.Sarkozi'nin başarılı diplomatik faaliyetleri sonucunda 12 Ağustos 2008 tarihinde ve bunun ardından imzalanan 8 Eylül sözleşmeleri savaşın durdurulması ve ateşkesin elde edilmesinde büyük önem taşımaktadır.

Fakat Güney Osetya sorununa gelince ise, sorun halen çözülmemiş, *de facto* mevcut çözümsüzlük çözüm yerine geçmiştir. Aslında sorunun çözülmemesinin nedeni, daha önce de bahsedildiği gibi bölgede stratejik, ekonomik ve siyasi çıkarları olan devletlerin iç çekişmeleri ve bunun sonucunda Gürcistan özelinde, aslında Sovyet arka bahçelerinde istikrarsızlığın yurdu haline gelmesidir.

AB'nin, Kosova'nın 2008 yılındaki bağımsızlığını tanımasına istinaden, Rusya'nın bu olaya tepkisi de aynı şekilde Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığı kozunu devreye almıştır.

Öte yandan, Sovyetlerin dağılmasından sonra, Avrupa'nın göbeğinde yaşanan Bosna'daki soykırımda ve savaşta, Ermenistan'ın Azerbaycan toprakları olan Dağlık Karabağ işgalinde ve Hocalı soykırımında olduğu gibi AB, Güney Osetya savaşında da bölge siyasetinde ne kadar yetersiz olduğunu bir kez daha göstermiştir. İlgi alanı içerisine girmeyen konulara duyarsız kalmak, AB'nin izlediği insan hakları ve hürriyetinin korunması, devletlerin toprak bütünlüğü ve egemenliğinin korunması ilkelerinin uygulama yönünde çelişkilerle dolu olduğu tarih boyunca görülmektedir.

Rusya ve AB'nin çift taraflı siyasi yaklaşımı Güney Osetya sorununu çözümsüz kılarken, üstte bahsedilen çelişkiler, çıkar ilişkilerinin devletlerin asıl karar alma mekanizması olduğunu bir kez daha doğrulamaktadır. Rusya'nın Çeçenistan'daki bağımsızlık hareketlerini şiddet kullanarak bastırması ile başka bir egemen toplumda ise bağımsızlık hareketlerine şiddet uygulanmasına karşı çıkması ve bağımsızlık hareketini desteklemesi de bu çelişkili politikayı göstermektedir. Fransa'nın Rus-Gürcü savaşı sırasında izlediği arabulucu görevinin ise aslında savaş öncesi Rusya'ya satışı planlanan 2 tane Mistral tipi savaş gemisi ticaretindeki 1.3 milyar Euro'yu koruma çabası olduğu görülmektedir. 2014 yılındaki Rusya'nın Kırım ilhakı ve sonrasında AB, ABD ve NATO'nun Fransa'ya Mistral savaş gemilerinin Rusya'ya satışının engellenmesini ile ilgili yaptıkları baskı bile bu satışı engelleyememiştir. NATO üyesi bir ülke, NATO'nun kuruluş amacı olan Rusya'ya son derece önemli askeri teknoloji transferi yaparken, kimsenin engel olamaması da başka soru işaretleri doğurmaktadır. Öyle ki kendi çıkarları için, Fransa, savaş gemilerini Rusya yerine Mısır'a satıldığını gösterip, bunun aslında Mısır üzerinden Rusya'ya satışının yapıldığının anlaşılması da olayların daha net görülmesini sağlamıştır.

AB'nin Gürcistan'a toprak bütünlüğü desteğini sunarken, Rusya ile ise çatışmaktan kaçınma yönünde politika izlemesi, elbette ki Rusya'nın Gürcistan'a göre çok daha büyük bir oyuncu olmasıdır. Enerji bağımlılığı ve ekonomik çıkarlar da bunu göstermektedir.

Öte yandan Rusya, Güney Osetya ve Abhazya olaylarının sonucunda elde ettiği güvenle 2014 yılında Kırım'ı da ilhak etmiştir. Savaş öncesi ABD ve AB'nin desteğini alan Ukrayna da, Gürcistan gibi savaş sonrasında tek başına bırakılmıştır.

Savaş öncesinde, özellikle ABD olmak üzere, Batılı devletlerin çok büyük desteğine güvenen ve Rusya'nın olası saldırısını bu güçlerin engelleyeceğini düşünen Saakaşvili yönetiminin şovenist yaklaşımları da bölgedeki sorunu daha körüklemesiyle olaylar çığırından çıkmıştır. Daha yapıcı ve uzlaşmacı bir rol izlenmesi durumunda, olayların çok daha farklı olacağı, Rusya'nın bölgedeki emellerinin bu kadar hızlı gerçekleşmeyeceği öngörülürken, dönemin Gürcü

yönetiminin yaptığı hatalar sorunu dönüşü olmayan bir yola sokmuştur. Gürcü yönetimine, ABD tarafından NATO üyeliği vaat edilirken, AB ise çatışma bölgesinde potansiyel bir NATO üyesinin savaşa girmesi durumunda uygulanması gereken 5. maddeden (topyekûn olarak NATO üyesine saldıran ülkeye karşılık verme) endişe etmesinden dolayı Gürcistan'ın NATO üyeliği AB üyelerince veto edilmektedir.

Çalışmanın Giriş bölümünde Sovyetlerin dağılması sonrasında mirasçısı olan Rusya için Batı dünyasında sorulan "Rusya artık sıradan bir ülke mi?" sorusuna bu çalışma boyunca elde edilen cevap, Rusya'nın hâlâ bölgenin bir süper gücü olduğudur. Rusya'nın hem Güney Osetya sorunu sonrası bölgeye yaklaşımları hem de sonrasında yaşanan Ukrayna sorunu ve Kırım'ı ilhak edişi ve bu olaylara karşı bölgede çıkarları olan yapıların Rusya'ya zorlayıcı bir tepki veremeyişi bu cevabı destekler niteliktedir. Ayrıca bu cevap "AB, 'acaba' Sovyetlerin yerini alıp yeni süper güç olur mu?" sorusuna da cevap niteliğindedir. Bu çalışma boyunca görüldüğü üzere, AB, yeni süper güç olmaktan ziyade, bölgesel arabulucu olabilecek bir yapıya sahiptir. AB'nin, sahip olduğu iç dinamiklerindeki çeşitlilik ve çok sesli yapısı nedeniyle ortak karar alma mekanizmasının olmaması ve bunun sonucunda ise etkin yaptırım gücüne sahip olamaması nedeniyle de uzun bir süre süper güç olması beklenmemektedir.

Özetle, Gürcistan, yaşanan sorun nedeniyle artık Rusya ile tek başına kalmış, Güney Osetya ve Abhazya bölgelerini büyük olasılıkla sonsuza kadar kaybetmiştir. Rusya ise hem Güney Osetya ve Abhazya olaylarında hem de Kırım ilhakı ile bölgenin yegâne gücü olduğunu bir kez daha göstermiş ve Sovyetlerin yıkılmasından dolayı rehavete kapılan AB'ne gözdağı vermiştir. AB ise bölgedeki büyük etkinliğine rağmen izlediği ikili strateji nedeniyle bölgede ABD ve Rusya'ya görece daha zayıf kalmaktadır. Bölge üzerindeki stratejik hedeflerini gerçekleştirmek için AB'nin nüfuz alanını ekonomik konulara ek olarak politik açıdan da bölgede etkisini göstermesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Ağacan, Kamil(2004). "Soğuk Savaş Sonrası Türkiye-Gürcistan İlişkileri", 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası. İdris Bal (Drl.). Ankara:Nobel Yayınları.

Alsırt, Figen Tavil (2009). Bağımsızlık Sonrası Gürcistan'ın Yeniden Yapılanması Ve Bu Süreçte Türkiye İle İlişkileri. Yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Arbatova N.K., Kokeev A.M. (2011). European Union and Regional Conflicts, Moscow: IMEMO RAN (Orjinal Dil: Rusça)

Çiloğlu, Fahrettin (1993). Dilden Dine, Edebiyattan Sanata Gürcülerin Tarihi. İstanbul: Ant Yayınları

Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane (eds.) (2009). European Security and Defence Policy: The First 10 Years (1999-2009), Paris: The European Union Institute for Security Studies

Huseynov V.A. (2008). South Caucasus: trends and problems of development (1992-2008)., Moscow: The Red Star (Orjinal Dil: Rusça)

Kalkan, Duhan (2010). Güney Kafkasya Bölgesi'ndeki Etnik Çatışma Alanları. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Karabayram, Fırat(2007). Rusya Federasyonu'nun Güney Kafkasya Politikası. Yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Kırzıoğlu, Fahrettin(1993), Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları

Markedonov, Sergei (2010) Turbulent Eurasia: interethnic, civil conflicts, xenophobia in the newly independent states of the post-Soviet space. - Moscow: Moscow Bureau for Human Rights, Academia. (Orjinal Dil: Rusça)

Mirabdullayev, Adil. M. (2010). Rusiyanın postsovet məkanında geostrategiyası. Azərb. Resp. Təhsil Nazirlyi, BDU. Bakı

Özbay, Rahmi Deniz, Doç.Dr. (2014). Gürcistan Sosyo-Ekonomik Yapısı Dünya ve Türkiye ile İlişkileri, İTO Yurtdışı Hedef Pazar Araştırmaları, Yayın No: 2014-7

Popescu, Nicu (2011). EU Foreign Policy and Post-Soviet Conflicts: Stealth Intervention, New York: Routledge

Şahbazov, Rövşen, Dr. (2015). Yeni Küresel Sistemde Avrupa Birliği Ve Güney Kafkasya. Ankara: EkoAvrasya

Tsyganok, Anatoly Dmitrievich (2011). The war in the Caucasus 2008: the Russian view. Georgian-Ossetian War August 8-13, 2008 / 2nd edition, supplemented. - Moscow: Airo-XXI. (Orjinal Dil: Rusça)

Vəlizadə, İlqar Maqsud oğlu(2002). Etno-territorial böhran: III minilliyin astanasında dünya təcrübəsi. Bakü: Publisity

Wright, John F. R. (1996). The geopolitics of Georgia. (Eds.) John F. R. Wright, Suzanne Goldenberg, Richard Schofield. Transcaucasian boundaries. London: UCL Press.

Yapıcı, Utku (2004). Türk Dış Politikasının Yeni Açılımları, Orta Asya ve Kafkasya. İstanbul: Otopsi Yayınları.

Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Acar, Demet Şefika (Yaz 2009). "Kafdağı'nın Ardında Saklı Kalan Komşuluk: Avrupa Birliği ve Güney Kafkasya". Karadeniz Araştırmaları. Cilt: 6, Sayı: 22, s.21-42

Aydın, Ülviye (2016). "Abhazya Ve Güney Osetya Sorunu: Avrupa Birliği - Gürcistan İlişkilerinin "İstenmeyen" Gündemi" Şu Kitapta: Ed Adı Uğur Burç Yıldız. Avrupa Birliği'nin Bölgesel İhtilaflara Yönelik Politikaları. Ankara:Detay Yayıncılık, s.11-53

Ceyhun Mahmudlu, Aqil Əhmədov (2010). "Beş günlük müharibə"nin Cənubi Qafqaz dövlətlərinə təsiri". Bakı:Journal of Qafqaz University, № 9, s 46-53

Esen, Bora (Nisan 2011), "Gürcistan Ülke Raporu" İGEME-İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara

Erdoğan, Nuray (Temmuz 2017). "TANAP Projesinin Türkiye Ve Azerbaycan Enerji Politikalarındaki Yeri Ve Önemi.". Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt:10, Sayı:10, s: 10-26

European Commision Development and Cooperation EuropeAid ECDCEA (May 2015). Evaluation of the European Union's co-operation with Georgia (2007-2013). Final Report, Volume I

German, Tracey C. (September-December 2007). "Visibly Invisible: EU Engagement in Conflict Resolution in the south Caucasus". European Security. Vol.16 No.3, p:357-374

Həsənov, Rauf (2009). "Gürcü-osetin tarixi - Tarix və onun probləmləri". Nəzəri, elmi, metodik jurnal, Bakü, №1-2, s.261-270

Hunter, Shireen T. (1994), "The Transcaucasus in the Transition Nation-Building and Conflict", Center for Strategic and International Studies, Vol.XVI, No.7

International Crisis Group (20 March 2006). "Conflict Resolution in the South Caucasus: The EU's Role". Europe Report No.173

İşyar, Ömer Göksel (Kış 2008), "Günümüzde Uluslararası Güvenlik Stratejileri: Kavramsal Çerçeve ve Uygulama", Gazi Akademik Bakış, Cilt:2, Sayı: 3, s: 1 - 42

Kirova, Iskra. (2012). "Public Diplomacy and Conflict Resolution: Russia, Georgia and the EU in Abkhazia and South Ossetia". Los Angeles:Figueroa Press.

Michel Foucher, Jean-Dominique Giuliani (2008). "The European Union and the Russian-Georgian war". Fondation Robert Schuman, European issues, No. 108, p.1-8

Ocak, Arda (Aralık 2012), "Gürcistan ülke Raporu", T.C. Ekonomi Bakanlığı, İhracat Bilgi Platformu, Ankara

Paşayeva, Gülşən (2013). Avropa İttifaqı və Cənubi Qafqaz münaqişələri. Bakı Universitetinin xəbərləri, Sosial-siyasi elmlər seriyası, Bakı: Politologiya, №3, s 120-131

Popescu, Nicu (March 2007). "Europe's Unrecognized Neighbours: The Abkhazia and South Ossetia". CEPS Working Document. No.260. p.1-41

Popescu, Nicu (2009). "EU and the Eastern Neighbourhood: Reluctant Involvement in Conflict Resolution". European Foreign Affairs. Review 14. Kluwer Law International BV. p.457-477

Richard G. Whitman, Stefan Wolff(2010), "The EU As A Conflict Manager? The Case Of Georgia And Its Implications", International Affairs, Vol.86 No.1, P:1-21.

Elektronik Kaynaklar

21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü (21YYTE) (20.12.2009). "Rusya-NATO Görüşmelerinde Kırmızı Çizgiler Korundu". http://www.21yyte.org/arastirma/rusya/2009/12/20/3140/rusya-nato-gorusmelerinde-kirmizi-cizgiler-korundu (Erişim Tarihi:19.12.2017)

Abhazyam (18.11.2014). "AB'den Gürcistan'a Destek". http://www.abhazyam.com/haber/4879/abden-gurcistana-destek.html (Erişim Tarihi:19.12.2017)

Anadolu Ajansı AA (30.07.2017). "'Noble Partner 2017' tatbikatı başladı". http://aa.com.tr/tr/dunya/noble-partner-2017-tatbikati-basladi/872658 (Erişim Tarihi: 12.10.2017)

Ajans Kafkas (14.08.2008), "İki farklı barış planı", http://ajanskafkas.com/haber-arsivi/iki-farkli-baris-plani/ (Erişim Tarihi: 10.07.2017)

Allen, Nan Susan (2011). Georgian-Ossetian Conflict: In Search of Peace, Collection articles of Georgian authors. Institute for Conflict Analysis and Resolution, George Mason University; Center for Information Technologies, p.66 http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/10040/1/Georgian-South%20Ossetian%20Conflict.pdf (Erişim Tarihi: 20.08.2017) (Orjinal Dil: Rusça)

Azerbaycan Cumhuriyeti Dışişeri Bakanlığı(03.02.2003), "Gürcüstanın Tsxinvali regionu-Cənubi Osetiya dair Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin Bəyanatı". http://www.mfa.gov.az/news/879/2377 (Erişim Tarihi:10.07.2017).

Barbakadze, Sophio (2010). The European Union's role in conflict resolution process Cases of Georgia and Moldova, Tbilisi:Institute for European Studies http://ies.tsu.edu.ge/data/file_db/barbaqadze/The%20EU%20role%20in%20conflict%20resolution%20process%20cases%20of%20Georg.pdf (Erişim Tarihi: 09.06.2017) (Orjinal Dil: Rusça)

BBC (18.03.2015). "Rusya, Güney Osetya ile 'ittifak anlaşması' imzaladı". http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/03/150318_rusya_guney_osetya (Erişim Tarihi: 15.11.2017)

Bianet (11.08.2008). "Gürcistan Ateşkes İlan Etti, Rusya Koşulsuz Geri Çekilme İstiyor". http://m.bianet.org/biamag/dunya/108916-gurcistan-ateskes-ilan-etti-rusya-kosulsuz-geri-cekilme-istiyor (Erişim Tarihi: 10.07.2017)

Caucaus Travel Guide, "Georgian Historical Maps" http://caucasustravelguide.com/resources/maps/georgian-historical-maps.html (Erişim Tarihi: 19.12.2017)

Council of Europe Committee of Ministers CECM (03.05.2017)). The Council of Europe and the conflict in Georgia, 1285th meeting. https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=090000168070ec0b#globalcontainer (Erişim Tarihi: 19.12.2017)

Council of Europe (31.10.2017). Consolidated report on the conflict in Georgia (April 2017 – September 2017). https://rm.coe.int/1680763063 (Erişim Tarihi: 19.12.2017)

European External Action Service (EEAS) (29.03.2017). "Visa Free Travel comes into effect for Georgia."

https://eeas.europa.eu/delegations/georgia_en/23697/Visa%20Free%20Travel%20comes%20into%20effect%20for%20Georgia (Erişim Tarihi: 12.07.2017)

Dünya Bankası, "Gürcistan Nüfus". http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=GE (Erişim Tarihi: 10.04.2017).

Dünya Bülteni (09.08.2008). "Stratejik üstünlük Ruslara geçti". http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=49730 (Erişim Tarihi: 10.07.2017)

DW (2008). "South Ossetia: A Decade of Cross-Border Strife". http://www.dw.com/en/south-ossetia-a-decade-of-cross-border-strife/a-3548517, (Erişim Tarihi: 10.06.2017)

DW (09.08.2008). "Rus-Gürcü savaşı" http://www.dw.com/tr/rus-g%C3%BCrc%C3%BC-sava%C5%9F%C4%B1/a-3549543 (Erişim Tarihi: 12.06.2017)

EIDHR, "What is EIDHR". http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr (Erişim Tarihi: 20.06.2017).

Ertaş, Uğur (25.11.2009). "Güney Osetya Raporu". TUIC Akademi. http://www.tuicakademi.org/guney-osetya-raporu/ (ErişimTarihi: 10.04.2017)

European Commision EC ENPEN. "European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations". https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/overview_en (Erişim Tarihi: 04.07.2017).

European Commission Food Security Programme (FSP) 2009 – GEORGIA(2009). https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/aap-financing-dci-food-security-georgia-af-2009_en.pdf (Erişim Tarihi: 08.06.2017).

European Commission Press Release. Echo Earmarks Emergency Aid For Georgia. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-95-136_en.htm (Erişim Tarihi: 07.06.2017).

European Commission Press Release. TACIS. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-92-54_en.htm (Erişim Tarihi: 08.05.2017).

European Commission Joint Research Centre. TACIS INSC PHARE IPA Nuclear Safety. https://nuclear.jrc.ec.europa.eu/tipins/programmes/insc (Erişim Tarihi: 19.11.2017).

Haberler (18.11.2009). "Rusya-AB Zirvesinden İyi Niyet Temennisi". https://www.haberler.com/rusya-ab-zirvesinden-iyi-niyet-temennisi-haberi/ (Erişim Tarihi: 10.07.2017)

Haber Türk(12.08.2008). "Medvedev Operasyonları Durdurdu". http://www.haberturk.com/dunya/haber/90849-medvedev-operasyonlari-durdurdu (Erişim Tarihi: 10.07.2017)

"Heydər Əliyev İrsi" Beynəlxalq Elektron Kitabxana (19.05.2008), "Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Hattı". http://lib.aliyev-heritage.org/tk/6223906.html (Erişim Tarihi: 20.11.2017).

INOGATE, "Map of INOGATE regions". http://www.inogate.org/ (Erişim Tarihi: 08.10.2017).

Kafkas Dernekleri Federasyonu KAFFED (15.06.2005). "Güney Osetya Sorunu". http://www.kaffed.org/bilgi-belge/guney-osetya/item/300-guney-osetya-sorunu.html (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

KAFKASEVİ Sosyal ve Statejik Araştırmalar Merkezi (2007). "Güney Osetya Cumhuriyeti" http://www.kafkasevi.com/index.php/article/detail/11 (Erişim Tarihi:15.07.2017)

KAFKASEVİ Sosyal ve Statejik Araştırmalar Merkezi(2007). "Kuzey Osetya Cumhuriyeti - Alanya". http://www.kafkasevi.com/index.php/article/detail/15 (Erişim Tarihi: 15.07.2017)

Larsen, Henrik Boesen Lindbo (March 2012). The Russo-Georgian war and beyond: towards a European great power concert. London:European Security. Vol. 21, No. 1, p. 102-121 https://cddrl.fsi.stanford.edu/sites/default/files/The_Russo-Georgian_war_and_beyond_-_towards_a_European_great_power_concert.pdf (Erişim Tarihi:07.08.2017)

Milliyet (21.10.2016). "Mısır, 1 dolara Rusya'ya 2 savaş gemisi sattı". http://www.milliyet.com.tr/misir-1-dolara-rusya-ya-2-savas-dunya-2331383/ (Erişim Tarihi: 20.08.2017)

Nichol, Jim(03.03.2009). Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests, Congressional Research Service, CRS Report for Congress. No:7-5700. https://fas.org/sgp/crs/row/RL34618.pdf (Erişim Tarihi: 09.06.2017)

Özbay, Fatih (25.06.2008). "Tarihsel Süreç İçerisinde Güney Osetya Sorunu". BİLGESAM Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi. http://www.bilgesam.org/incele/999/-tarihsel-surec-icerisinde-guney-osetya-sorunu/#.WjsCTN9l9PY (Erişim Tarihi: 12.05.2017)

People In Need (PIN) – Georgia. https://webgate.ec.europa.eu/echo/eu-aid-volunteers_en/people-need-georgia_fr (Erişim Tarihi: 05.06.2017).

Qəhrəmanov, Elgün(02.05.2013). 2008-ci il Rus-Gürcü münaqişəsinin region dövlətlərinə təsiri. http://az.strategiya.az/old/?m=xeber&id=15071 (Erişim Tarihi: 05.06.2017)

Sputnik-Ossetia (11.08.2016). "Güney Osetya Nüfus Sayım Verileri". http://sputnik-ossetia.ru/South_Ossetia/20160811/2874839.html, (Erişim Tarihi: 07.08.2017) (Orjinal Dil: Rusça)

Stewart, Emma J. (January 2006). "The EU as an Actor in Conflict Resolution: Out of Its Depth?". Plymount International Studies Working Paper. http://www.politics.plymouth.ac.uk/PIP/ConflictResolution.pdf (Erişim Tarihi: 10.012.2017)

Tavkul, Ufuk (Eylül-Ekim-Kasım 2008). "Güney Osetya Meselesini Perde Arkası". Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı, KÖKSAV e-Bülten. http://www.koksav.org.tr/ebulten/eyl-ek-kas2008/081127_kok_hk-utavkul2.pdf (Erişim Tarihi: 03.08.2017)

Time Turk (10.04.2017). "Güney Osetya'daki sözde devlet başkanı seçimi ve referandum". https://www.timeturk.com/guney-osetya-daki-sozde-devlet-baskani-secimi-ve-referandum/haber-576690 (Erişim Tarihi: 15.11.2017).

TRACECA Map (Routes). http://www.traceca-org.org/fileadmin/fm-dam/Routes_Maps/MAP_TRACECA_ROUTES_10_09_2017)_300DPI.png (Erişim Tarihi: 08.10.2017).

TRT Haber (02.11.2017), "Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu'nda ilk tren Kars'a ulaştı". http://www.trthaber.com/haber/gundem/baku-tiflis-kars-demiryolunda-ilk-tren-karsa-ulasti-339957.html (Erişim Tarihi: 19.11.2017).

United Nations Peacemaker (24.06.1992). "Agreement on Principles of Settlement of the Georgian Ossetian Conflict". https://peacemaker.un.org/georgia-sochi-agreement92 (Erişim Tarihi: 11.07.2017).

World Heritage Encyclopedia (2013). "Demographics Of South Ossetia". http://self.gutenberg.org/articles/eng/Demographics_of_South_Ossetia#Demographics (Erişim Tarihi:19.12.2017)